

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PRÁVNICKÁ FAKULTA

RIGORÓZNÍ PRÁCE

UZNÁNÍ ŽALOVANÉHO NÁROKU A JEHO FIKCE
V OBČANSKÉM SOUDNÍM ŘÍZENÍ

RECOGNITION OF A DEFENDANT'S CLAIM AND ITS FICTION
IN A CIVIL COURT PROCEEDING

Zpracovatel: Mgr. Ivana Šoljaková

červen 2011

Prohlašuji, že jsem předkládanou rigorózní vypracovala samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Liberci dne 20. 6. 2011

Mgr. Ivana Šoljaková

Obsah:

Obsah:	1
Úvod.....	3
1. Základní charakteristika procesního uznání	5
2. Skutečné uznání jako procesní úkon.....	8
2.1 Náležitosti subjektů.....	9
2.1.1 Adresát uznání	9
2.1.2 Uznávající subjekt.....	10
2.1.2.1 Procesní subjektivita	10
2.1.2.2 Procesní způsobilost	11
2.1.2.3 Uznání zástupcem	12
2.1.2.4 Uznání opatrovníkem.....	15
2.1.2.5 Společenství žalovaných.....	16
2.2 Náležitosti projevu vůle	16
2.3 Náležitosti formy	18
2.3.1 Ústní forma	19
2.3.2 Písemná forma	20
2.4 Náležitosti obsahu.....	21
2.4.1 Uznání nároku v plném rozsahu	23
2.4.2 Uznání nároku zčásti.....	24
2.4.3 Uznání nároku co do základu.....	24
2.5 Náležitosti předmětu	25
2.5.1 Vymezení předmětu uznání obecně.....	25
2.5.2 Přípustnost předmětu uznání.....	26
2.6 Podmíněnost a odvolatelnost uznání.....	29
3. Fiktivní uznání	31
3.1 Právní povaha fiktivních uznání	33
3.2 Charakter a účel fikcí uznání	36
3.3 Fikce uznání na základě kvalifikované výzvy	38
3.3.1 Forma kvalifikované výzvy	40
3.3.2 Formální náležitosti kvalifikované výzvy.....	43
3.3.3 Obsah a případné přílohy kvalifikované výzvy	44
3.3.4 Soud oprávněný k vydání kvalifikované výzvy.....	47
3.3.4.1 Věcně příslušný soud	49
3.3.4.2 Místně příslušný soud	50
3.3.4.3 Osoba oprávněná jménem soudu vydat kvalifikovanou výzvu	51
3.3.5 Adresát kvalifikované výzvy a způsob doručení	52
3.3.6 Přípustnost použití kvalifikované výzvy.....	55
3.3.6.1 Druh věci a řádná žaloba	56
3.3.6.2 Specifické podmínky kvalifikované výzvy.....	61
3.3.6.3 Kritérium věcné	64
3.3.6.4 Kritérium časové.....	68
3.4 Fikce uznání v důsledku nedostavení se k přípravnému jednání.....	72
3.4.1 Základní charakteristika přípravného jednání.....	74
3.4.2 Funkce a náplň přípravného jednání	76
3.4.3 Cíl přípravného jednání	78

3.4.4 Podmínky použití přípravného jednání	80
3.4.4.1 Podmínky řízení a projednatelná žaloba	81
3.4.4.2 Problematika zjišťování příslušnosti až při přípravném jednání	82
3.4.4.3 Zachování výsledků přípravného jednání po změně soudu	83
3.4.4.4 Opakování přípravného jednání po změně soudu	86
3.4.4.5 Námitka podjatosti soudce při přípravném jednání	88
3.4.4.6 Kritérium vhodnosti přípravného jednání	89
3.4.5 Podmínky, za kterých nastává fikce uznání	92
3.4.5.1 Povaha věci	93
3.4.5.2 Řádné a včasné obeslání	94
3.4.5.3 Forma předvolání k přípravnému jednání	95
3.4.5.4 Náležitosti a obsah usnesení o nařízení přípravného jednání	97
3.4.5.5 Poučení o následcích nedostavení se	99
3.4.5.6 Absence řádné a včasné omluvy	99
3.4.5.7 Problematika překážky náhlé	101
3.4.5.8 Podmínky pro odmítnutí žaloby či zastavení řízení	102
3.5 Společné prvky fiktivních uznání	105
4. Zhodnocení současné právní úpravy a zamyšlení de lege ferenda	107
4.1 Uznání skutečné	107
4.2 Fikce uznání de lege lata	108
4.3 Fikce uznání de lege ferenda	109
4.4 Akceptovatelný důsledek nečinnosti de lege ferenda	112
4.4.1 Vyvážení pozice stran při jejich nečinnosti	113
4.4.1.1 Absence při přípravném jednání	115
4.4.1.2 Pasivita stran ke kvalifikované výzvě	116
4.4.1.3 Dvoufázové přípravné jednání	118
Závěr	121
Resumé v německém jazyce	123
Abstrakt	125
Abstrakt v anglickém jazyce	126
Seznam použitých zkratk	127
Seznam použité literatury a pramenů	128
Seznam příloh	133
Seznam klíčových slov	134

Úvod

Zejména s ohledem na obsah a rozsah právní úpravy rozsudku pro uznání v občanském soudním řádu (když samo uznání jako takové přímo upraveno vůbec není) se může zdát, že problematika uznání žalovaného nároku a následného rozhodnutí je nejen jednoduchá, ale i jednoznačná. Je tomu tak však pouze zdánlivě a jen na první pohled.

I reálné (skutečně učiněné) uznání, které je v porovnání s jeho fikcemi opravdu téměř bezproblémové, muselo být výkladově vymežováno judikaturou. Stejně tak bylo třeba řešit s ním související otázky, které přinesla aplikační praxe. Ucelené zpracování tohoto tématu přesto chybí, což lze patrně přičítat dvěma faktorům. Jednak jde o tematiku „tížící“ v podstatě toliko soudce provádějící výklad projevu vůle účastníka řízení a jednak ustupující do pozadí právě před mnohem palčivějšími problémy týkajícími se uznání fingovaných.

V souvislosti s tzv. fikcí uznání jako důsledkem nečinnosti žalovaného, který se nevyjádří ke kvalifikované výzvě soudu (začleněné do o. s. ř. novelou provedenou zák. č. 30/2000 Sb. s účinností od 1. 1. 2001), se dále otevřela celá řada jak praktických otázek, tak otázek z oblasti právní teorie. O tom, že především v aplikační praxi může vyvstat mnoho nejasností a problematických okamžiků, které jsou soudy řešeny různě, svědčí nejen poměrně rozsáhlá judikatura Nejvyššího soudu ČR, ale i skutečnost, že touto problematikou se byl nucen zabývat i samotný Ústavní soud ČR.

Na aktuálnosti tyto otázky nabyly opět v souvislosti s novelou soudního řádu provedenou zák. č. 7/2009 Sb., která s účinností od 1. 7. 2009 vnesla do občanského soudního řízení další a patrně ještě problematičtější případ fikce uznání žalovaného v důsledku jeho nečinnosti. Tentokrát jako následek nedostavení se k nově zavedenému přípravnému jednání. Již před účinností samotné novely byl tento případ právníkou veřejností hodnocen jako mnohem více diskutabilní a i z hlediska samotného textu zákona komplikovanější než novela předchozí, byť sama velmi často diskutovaná. Dle mého názoru se právě v souvislosti s touto poslední novelou, účinnou od 1. 7. 2009, nabízí ještě závažnější otázky a lze i očekávat mnohem více aplikačních problémů než u kvalifikované výzvy.

Tato nová úprava, zkušenosti a problémy spojené s první fikcí, jakož i zmíněná absence zpracování samotného reálného uznání, tak byly důvodem výběru tématu této práce. Problematiku uznání a jeho fikcí rozhodně nelze považovat ani za uzavřenou, ani uspokojivě vyřešenou a mám za to, že zasluhuje ucelené zpracování.

Cílem této práce je tedy podrobně analyzovat všechny současné typy případů, při kterých v občanském soudním řízení dochází k uznání nároku či jeho fikcím. Vymezit, za jakých podmínek jde o uznání relevantní a jakou formou či v důsledku jakých okolností se tak může stát, zařadit tyto případy z hlediska teorie práva a věnovat se podrobně soudním rozhodnutím vyšších soudů, reagujícím na tato uznání z hlediska právní praxe. Získané výsledky jednak poskytnou komplexní výklad současné právní úpravy v kontextu vyvíjející se judikatury, tedy mohou sloužit k hlubšímu seznámení se s touto problematikou v teoretické rovině, ale současně by měly přinést i odpovědi na problémy v aplikační praxi, případně upozornit na nutnost změn tam, kde nelze uspokojivá řešení očekávat. Vyústěním rozboru současného stavu právní úpravy a judikatury k danému tématu bude zamyšlení nad právní úpravou *de lege ferenda*.

Text této práce byl dokončen podle právního stavu účinného ke dni 31. 5. 2011.

1. Základní charakteristika procesního uznání

Uznání žalovaného nároku samo o sobě není přímo občanským soudním řádem nikde definováno, hovoří se o něm až v souvislosti s rozhodnutím soudu a jaksí automaticky. Procesní předpis počítá s tím, že je jednoznačné, co se míní tím, že „žalovaný nárok uznal“. To, že tomu ne vždy tak je, vyplynulo z právní praxe a až judikatura musela hranice uznávacího projevu vymezit.

Velmi obecně a jednoduše řečeno je procesní uznání žalovaného nároku akceptací požadavku žalobce. Žalovaný jím dává své protistraně v zahájeném řízení zcela nebo do určité míry zapravdu. Uznáním potvrzuje, že nárok žalobce uplatněný žalobou i on sám považuje za důvodný a v pořádku. Tím současně sděluje soudu, že má žalobě bez dalšího vyhovět, pokud nárok uznává v plném rozsahu. Strany jsou ve sporu v tomto případě v podstatě pouze formálně, jejich stanoviska, byť ve sporném řízení, jsou shodná.

Důvody na straně žalovaného k takovému postupu mohou být různé. Jedná se však o způsob realizace jeho procesních práv či plnění procesních povinností, který zároveň respektuje i zásadu hospodárnosti řízení. Není důvod k tomu, aby bylo vedeno delší řízení, než je nutné, tedy i časově a finančně nákladnější a prováděno dokazování k nároku, který je mezi stranami nesporný. Soud je pak povinen o takové možnosti a následcích uznání žalovaného v řízení i poučit v souladu s § 5 o. s. ř..

Uznání je možné podle § 153a o. s. ř. jak v plném rozsahu, tak i částečném, či pouze do základu věci, tzv. mezitímní. Je-li nárok žalovaným uznán v plném rozsahu nebo co do základu, pak je soud povinen podle textu předpisu žalobě tímto způsobem vyhovět a řízení rovnou ukončit. V případě, že je nárok uznáván pouze zčásti, rozhoduje soud rozsudkem pro uznání jen, pokud to navrhne žalobce. I v opačném případě však samozřejmě z projevu žalovaného nadále vychází, neboť jde o stanovisko strany sporu. Předmětem dokazování by pak v souladu se zásadou procesní ekonomie měly být toliko skutečnosti mezi stranami sporné, i když soud je podle § 120 odst. 4 o. s. ř. může a nikoliv musí vzít za prokázané.

K uznání nároku může dojít v kterékoliv fázi řízení, v tomto směru nestanoví zákon žádné limity. Podmínkou však je, aby se tak stalo v rámci soudního řízení. Musí být tedy zahájeno, neboť se jedná o procesní úkon účastníka, upravený a vyplývající

pouze z předpisu procesního. Procesní uznání je zcela jiným institutem než hmotně právní uznání dluhu dle občanského či obchodního zákoníku. Tyto instituty nelze zaměňovat, mají jiný účel, a především z hlediska soudního řízení i zcela odlišné následky. Adresátem procesního uznání je soud, nikoliv druhá strana sporu. Nelze tedy nárok účinně uznat dříve než je podána žaloba a musí se tak zároveň stát do té doby, než je v příslušném stupni řízení vyhlášeno rozhodnutí. Poté je již soud nemůže brát v potaz, svým rozhodnutím je podle § 156 odst. 3 o. s. ř. vázán, a to i pokud není pravomocné a lze je napadnout opravným prostředkem¹. To samozřejmě nevylučuje, aby v případě napadnutí rozhodnutí soudu prvního stupně kteroukoliv ze stran sporu řádným opravným prostředkem, došlo v dále otevřeném časovém prostoru během řízení odvolacího k uznání v jeho rámci. Až do právní moci rozhodnutí ve věci lze nárok uznat, což soud příslušně vyhodnotí. Rozhodnutí odvolacího soudu je pak maximální časovou hranicí, před dovolacím soudem je již uznání z povahy tohoto řízení vyloučeno². Dovolací soud může přezkoumávaná rozhodnutí pouze zrušit, nikoliv změnit, neboť dovolací řízení je ovládáno kasačním principem.

Procesní uznání nebylo součástí platného soudního řádu vždy, dostalo se do něho až po téměř 30 - ti letech jeho fungování. Možnost rozhodnout bez dalšího toliko na základě uznání žalovaného byla do občanského soudního řádu zavedena až s účinností od 1. 9. 1993. Stalo se tak novelou provedenou zák. č. 171/1993 Sb., kdy byl nově upraven nejen rozsudek pro uznání, ale i pro zmeškání, vložím nových ustanovení. Důvodová zpráva k těmto novým institutům uváděla, že jejich cílem je zrychlení občanského soudního řízení³. Ve zvláštní části pak připomínala, že není zaváděn institut nový, ale že rozsudek na základě uznání měl již dříve v našem právním řádu dlouholetou tradici⁴. Na základě zákona č. 113/1895 ř. z., o soudním řízení v občanských rozepřích právních, byl aplikován až do 1. 1. 1951.

¹ DRÁPAL Ljubomír; BUREŠ Jaroslav aj. *Občanský soudní řád I : Komentář § 1 až 200za*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. § 156, Vyhlášení rozsudku, III., Vázanost soudu vyhlášeným rozsudkem, s. 1077 – 1078. ISBN 978-80-7400-107-9.

² DRÁPAL Ljubomír; BUREŠ Jaroslav aj. *Občanský soudní řád I : Komentář § 1 až 200za*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. § 153a, Rozsudek pro uznání, II., bod 1, Obsah uznání, s. 1041. ISBN 978-80-7400-107-9.

³ Viz obecná část důvodové zprávy k zák. č. 171/1993 Sb., bod b).

⁴ Viz zvláštní část důvodové zprávy k zák. č. 171/1993 Sb., k čl. 1, k bodu 18.

Závěrem tohoto obecného úvodu do samotné problematiky ještě nutno uvést, že kromě skutečného procesního uznání, kdy se žalovaný reálně vysloví, projeví svou vůli, koná, zná soudní řád i fikce uznání. V těchto případech, aniž by tak žalovaný skutečně učinil, se při splnění soudním řádem stanovených podmínek vychází z toho, že žalovaný nárok uznal, a to přestože je nečinný a objektivně k žádné aktivitě v tomto směru z jeho strany nedošlo. Této problematice je věnována samostatná hlavní kapitola této práce, stejně jako skutečnému reálně učiněnému uznání.

2. Skutečné uznání jako procesní úkon

Uznání je procesní úkon žalovaného, tedy projev jeho vůle, se kterým jsou spojeny procesním předpisem stanovené následky. Procesní uznání je upraveno výlučně občanským soudním řádem. Jak již bylo zmíněno výše, jedná se o odlišný právní institut než hmotně právní uznání dluhu, nemusí tedy splňovat ani žádné předpoklady plynoucí z úpravy občanského či obchodního zákoníku, aby mohlo být předpokladem vydání rozsudku pro uznání⁵.

Úprava procesních úkonů je samostatná, i když v porovnání s občanským právem hmotným, poměrně kusá. Patrně právě její stručnost vedla k tomu, že se dříve objevily i tendence „vypomáhat si“ předpisy hmotného práva, což ale není přípustné. Procesní právo je samostatnou oblastí, nikoliv součástí práva občanského jako jednoho celku⁶. Sleduje jiné cíle než právo hmotné, jeho podstata má veřejnoprávní povahu, z čehož vyplývají jeho nutná specifika. Z této samostatnosti pak rovněž plyne, že nelze aplikovat na procesní úkony ustanovení hmotného práva o vadách právních úkonů⁷.

Zatímco tak hmotné právo vyžaduje náležitosti subjektu, náležitosti vůle a jejího projevu a náležitosti předmětu úkonu, z hlediska procesního práva jsou zcela nerozhodné náležitosti vůle. Případný nesoulad skutečné vůle účastníka s tím, co nakonec projevil navenek, nemá na platnost procesního úkonu žádný vliv. Procesní úkony nejsou přezkoumávány z hlediska náležitostí vůle a jejího souladu s projevem, byť by i byl např. vyvolán omylem, pokud jsou obsahově dostatečně určité a srozumitelné. Přístup vychází především z odlišných následků hmotně právních a procesně právních úkonů. Hmotně právní přímo vyvolávají vznik, změnu nebo zánik práva, zatímco úkony procesní nemají až tak závažné následky. Lze s nimi procesně zpravidla i nadále disponovat a tedy i tyto následky případně regulovat. Především by však případná další zkoumání projevů účastníků i po stránce jejich vnitřního procesu utváření vůle samozřejmě komplikovala a velmi zatěžovala celé řízení. I proto je

⁵ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 4. 2002, sp. zn. 29 Odo 522/2001, dostupný na www.nsoud.cz.

⁶ ZOULÍK, František. O podstatě a postavení procesního práva. *Právní rozhledy*, 2009, 12, s. 419 – 425.

⁷ MACUR, Josef. Lze posuzovat procesní jednání stran podle ustanovení hmotného práva o vadách právních úkonů?. *Právní rozhledy*, 1995, 11, s. 440 – 443.

zastávána tzv. „teorie projevu“. Tato dále uzavírá, že pokud je procesní úkon učiněn způsobilým účastníkem, nepřipadá v úvahu jeho neplatnost, ale pouze vadnost, nepřípustnost nebo neúčinnost⁸. Umožnění napadání učiněných procesních úkonů z hlediska náležitostí vůle by samozřejmě činilo postavení účastníků řízení velmi nejistým. Proces by se tříštil a komplikoval a z hlediska jeho rychlosti a plynulosti by byl narušován tak, že by nemohlo být dosaženo vlastního účelu řízení⁹.

2.1 Náležitosti subjektů

2.1.1 Adresát uznání

Uznání ve smyslu občanského soudního řádu je procesním úkonem účastníka, který směřuje vůči soudu, ten je jeho jediným možným adresátem. Pokud by tedy nebylo adresováno soudu, ale např. druhé straně sporu, nebylo by je možno za řádný procesní úkon považovat, ani pokud by se do dispozice soudu v této podobě dostalo. Soud by pak také z takového úkonu nemohl vycházet a vydat rozsudek pro uznání. Rovněž uznání mimo jednání, které se do dispozice soudu nedostane, nemůže vyvolat účinky. Musí mu být doručeno.

Adresátem je samozřejmě vždy ten soud, před kterým řízení o uznávaný nárok probíhá. Na tom nic nemění skutečnost, že podání do protokolu, tj. i uznání nároku v této podobě, je povinen přijmout podle § 42 odst. 2 o. s. ř. kterýkoliv okresní soud a sám zajistit, aby se dostalo do dispozice příslušného soudu. Pokud je uznání učiněno písemně a podáno soudu, může však nastat situace, že není podáno správně. Na rozdíl od podání přímo do protokolu totiž není povinen soud přijmout podání určené soudu jinému. Je-li podáváno osobně, podatelna soudu takové podání rovnou odmítne¹⁰. Stejně postupuje při zaslání podání poštou - podání je povinna podatelna vrátit poště, je-li určeno jinému adresátu a bylo soudu nesprávně doručeno. Jestliže však bylo takové písemné podání otevřeno, protože teprve až z adresy uvedené v samotném podání je zřejmé, že toto patří jinému adresátovi, zaměstnanec v podatelně opatří obálku podacím

⁸ WINTEROVÁ, Alena aj. *Civilní právo procesní*, 6. akt. vydání, Praha : Linde Praha, 2011. Část čtvrtá, Oddíl B, Kapitola 1, Pojem procesních úkonů, s. 174 – 177. ISBN 978-80-7201-842-0.

⁹ viz sub. 8

¹⁰ Instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 3. prosince 2001, č. j. 505/2001-Org, kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy, § 132 odst. 1 ve spojení s odst. 7 písm. a).

razítkem, vloží písemné podání i s obálkou do nové obálky a zašle je příslušnému adresátovi¹¹. U podání učiněných elektronicky, mají-li zaručený elektronický podpis odesílatele, elektronická podatelna obdobně došlé podání předá. V tomto případě elektronickou cestou s výsledkem ověření, a to příslušné elektronické podatelně adresovaného soudu k dalšímu zpracování. Současně o tom vyrozumí odesílatele¹².

2.1.2 Uznávající subjekt

2.1.2.1 Procesní subjektivita

Subjekt, který může relevantně nárok uznat, je pouze ten, proti němuž byl v soudním řízení nárok uplatněn, tedy žalovaný. Ani označený žalovaný však nemusí být vždy způsobilým subjektem. V první řadě musí mít způsobilost být účastníkem řízení (procesní subjektivitu), jinak by úkon nemohl vůbec učinit. Obecně podle § 19 o. s. ř. má způsobilost být účastníkem ten, kdo má hmotně právní způsobilost k právním úkonům a dále subjekty další, kterým ji zákon (nikoliv jen soudní řád) přiznává. Otázka této způsobilosti patří do podmínek řízení samotných a soud se jí zabývá z úřední povinnosti, když podle § 114 odst. 1 o. s. ř. zjišťuje, zda může ve věci vůbec jednat. Dále ji však povinně sleduje i v celém průběhu řízení podle § 103 o. s. ř.. V případě, že by označený žalovaný neměl způsobilost být účastníkem soudního řízení, patrně by ani k uznávacímu projevu vůle nedošlo. Neměl by jej mít kdo učinit. Pokud by přesto došlo k zažalování subjektu bez procesní subjektivity a našla se osoba, která by „za něho“ uznání učinila, nemohlo by takové uznání mít žádnou relevanci. Řízení v takovém případě musí být bez dalšího zastaveno podle § 104 odst. 1 o. s. ř., právě pro nedostatek existence způsobilého subjektu, což je neodstranitelný nedostatek podmínky řízení. Tato vada řízení způsobí, že procesně právní vztah nemůže vůbec vzniknout¹³.

¹¹ Instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 3. prosince 2001, č. j. 505/2001-Org, kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy, § 132 odst. 1 ve spojení s odst. 7 písm. f).

¹² Instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 3. prosince 2001, č. j. 505/2001-Org, kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy, § 134 odst. 9.

¹³ DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav aj. *Občanský soudní řád I : Komentář § 1 až 200za*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. § 19, Způsobilost být účastníkem, VI., Zkoumání způsobilosti být účastníkem řízení, s. 108. ISBN 978-80-7400-107-9.

2.1.2.2 Procesní způsobilost

Další podmínkou k relevantnímu procesnímu uznání je, aby bylo učiněno žalovaným, který má procesní způsobilost. Tedy nejen, že je způsobilým subjektem řízení, ale může i ve smyslu § 20 odst. 1 o. s. ř. před soudem jako účastník řízení samostatně jednat. I tato procesní způsobilost se odvozuje od práva hmotného. V řízení může každý jednat jako účastník v tom rozsahu, v jakém má způsobilost vlastními úkony nabývat práva a brát na sebe povinnosti. Nedostatek této způsobilosti je však již odstranitelnou překážkou řízení, a pokud ji soud zjistí, je povinen dle § 104 odst. 2 o. s. ř. učinit vhodná opatření. Tím je zejména jednání se zákonným zástupcem nezletilého či ustanovení opatrovníka, který nadále jedná za osobu procesně nezpůsobilou.

Fyzická osoba jedná přímo, sama, má-li procesní způsobilost. Ta může být omezena nebo někdy naopak rozšířena¹⁴ zejména v důsledku věku u osob nezletilých či v důsledku jejich omezení ve způsobilosti k právním úkonům. Pak je třeba konkrétně posuzovat, zda určitá fyzická osoba byla způsobilá, a pokud nebyla zcela, zda její částečná způsobilost umožňovala učinit relevantní procesní úkon uznání.

A priori je procesní způsobilost fyzické osoby spojena s dosažením zletilosti, do té doby však není vyloučeno, aby i osoba dosud nezletilá uznala žalovaný nárok. Vzhledem k propojení této způsobilosti se způsobilostí k právním úkonům podle práva občanského hmotného, dochází k nabývání obou typů způsobilosti postupně¹⁵. Rozhodující je rozumová a volní vyspělost nezletilé osoby v závislosti na jejím věku. Nutno připomenout, že se vychází z toho, co je obecně konkrétnímu věku přiměřené a lze tedy od nezletilého určitého věku objektivně očekávat. Nicméně bude-li tomu v konkrétním případě jinak, musí být zohledněn individuálně posuzovaný subjekt. Ochrana adresáta úkonu a obecný standard nemohou být zcela upřednostněny před skutečnou mírou způsobilosti určitého jedince¹⁶. Proto i při posuzování procesní způsobilosti, konkrétně způsobilosti uznat žalovaný nárok, je soud povinen zjistit

¹⁴V pracovněprávních vztazích již dosažením 15. roku věku v pozici zaměstnance, jinak v občanskoprávních vztazích sňatkem.

¹⁵Viz § 9 občanského zákoníku.

¹⁶ŠVESTKA, Jiří; SPÁČIL, Jiří; ŠKÁROVÁ Marta aj. *Občanský zákoník I, II : Komentář*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. § 9, Způsobilost nezletilých k právním úkonům, I., 5. Důraz na individualitu, s. 113. ISBN 978-80-7400-108-6.

rozumovou a volní vyspělost žalovaného. Nepochybně pochopení samotného smyslu tohoto procesního institutu bude kterákoliv nezletilá osoba schopna až ve věku vyšším, blížícím se již zletilosti. Právní důsledky uznání z hlediska sporu jsou zásadní nejen po stránce samotného předmětu řízení, ale i nákladů řízení a všechny tyto vazby musí nezletilý chápat. K tomu pak přistupují ještě okolnosti samotné kauzy, výše plnění či jeho jinak vyjádřená závažnost, podle následků v osobní a majetkové sféře nezletilého. Pro úplnost nutno dodat, že i tam, kde by soud dospěl k závěru, že nezletilý je v potřebném rozsahu procesně způsobilý, má možnost podle okolností případu vyžadovat dle § 23 o. s. ř., aby byl přesto v konkrétním řízení zastoupen svým zákonným zástupcem. Rozhodne-li pak soud takto v konkrétním řízení, je samozřejmě již vyloučeno, aby nezletilý mohl sám učinit úkon uznání.

Pokud je jednáno jménem státu, územně samosprávných celků a právnických osob, je třeba, aby k uznání došlo stanoveným orgánem či osobou v souladu s § 21 odst. 1-3 a § 21a odst. 1-3 o. s. ř., jinak by nemohlo vyvolat příslušné účinky. Toto platí, i pokud by bylo takto jednáno, ale v konkrétním případě by nastal střet zájmů mezi jednajícím a osobou, za kterou je jednáno. Tedy ad hoc v rozporu s § 21 odst. 4 a § 21a odst. 4 o. s. ř.. V těchto případech by toto uznání nemělo žádné účinky, soud by je nemohl vůbec brát v potaz¹⁷.

2.1.2.3 Uznání zástupcem

Žalovaný nárok pak samozřejmě také mohou uznat ty osoby, které jednájí jménem žalovaného v jeho zastoupení. Kromě případů zákonného zastoupení, které řeší nedostatek procesní způsobilosti podle § 22 o. s. ř., a zástupce určeného rozhodnutím soudu z obdobných důvodů dle § 23 o. s. ř., si může kterýkoliv procesně způsobilý účastník zástupce zvolit. Případně mu může být ustanoven soudem dle § 30 o. s. ř., jsou-li u něho splněny podmínky pro osvobození od soudních poplatků a zároveň je to třeba k ochraně jeho zájmů.

¹⁷ DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav aj. *Občanský soudní řád I : Komentář § 1 až 200za*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. § 21, Jednání právnických osob, V., Střet zájmů, s. 121. ISBN 978-80-7400-107-9.

Jeho jménem tak mohou nárok uznat obecný zmocněnec podle § 27 odst. 1 o. s. ř., advokát, jeho substitut či koncipient podle § 25 o. s. ř., výjimečně notář, notářský kandidát či koncipient podle § 25a o. s. ř. či patentový zástupce podle § 25b o. s. ř.. V posledních dvou zmíněných případech však toliko v řízeních, kde jsou notáři a patentoví zástupci oprávněni účastníka zastupovat. U notáře by tak připadala v úvahu řízení v souvislosti se správou majetku, kterou by pro žalovaného vykonával, u patentového zástupce pak řízení ve věcech průmyslového vlastnictví. Pokud by notář nebo patentový zástupce nebyli v jiném typu řízení, než plyne ze zvláštního předpisu¹⁸, zmocnění jako obecní zmocněnci, nebyli by podle soudního řádu zástupci žalovaného a rovněž tak jimi učiněné uznání by nebylo účinné.

Z pohledu uznání by neobstála námitka, že advokát k takovému úkonu nebyl zmocněn, neboť jeho plná nezahrnovala takový úkon. Plnou moc advokáta lze totiž udělit jen jako procesní plnou moc, která se ex lege vztahuje na všechny úkony řízení podle § 25 odst. 1 o. s. ř.. V případě ostatních zástupců (s výjimkou notáře tam, kde zastupovat může¹⁹) by byla ovšem situace odlišná. Pokud byla plná moc udělena jen pro konkrétní úkony dle § 28 odst. 1 o. s. ř, aniž by bylo uznání výslovně zahrnuto, nedošlo by k účinnému uznání.

Rovněž by nedošlo k uznání, pokud by v průběhu zastupování zastoupený zemřel nebo ztratil procesní způsobilost a tento okamžik by předcházel učiněnému uznání zástupce. Ten by případně nemusel o této skutečnosti vědět, nicméně plná moc v takovém případě podle § 28 odst. 5 o. s. ř. bez dalšího zanikla okamžikem smrti zmocnitele a následně učiněné uznání by tak již nebylo učiněno oprávněným subjektem. I kdyby pak bylo ve sporu případně pokračováno s právním nástupcem žalovaného, pokud to spor svou povahou umožňuje, takové uznání by ho v řízení nijak nezavazovalo.

Za života a způsobilosti zastupovaného může dojít buď k odvolání udělené plné moci z jeho strany (stejně účinky má pak podle třetího odstavce i udělení plné moci

¹⁸ Zák. č. 237/1991 Sb. v akt. znění, o patentových zástupcích a zák. č. 358/1992 Sb. v akt. znění, o notářích a jejich činnosti.

¹⁹ Viz § 25a odst. 1 o. s. ř., dle kterého i notáři lze udělit toliko procesní plnou moc.

jinému subjektu²⁰) nebo k výpovědi plné moci zástupcem. V těchto případech je z hlediska uznání především na zastoupeném, aby co nejdříve, nejlépe současně informoval soud o tom, že plnou moc vypověděl²¹. Vůči soudu je totiž výpověď účinná až okamžikem oznámení. Otázkou tak je, zda by uspěla argumentace žalovaného, že plná moc jím jako zastoupeným již byla odvolána, pouze soud o tom dosud nevěděl, a přesto zástupce nárok uznal. Úkon by podle § 28 odst. 2 o. s. ř. měl být účinný. Tento přístup pak rovněž zamezuje dodatečnému odstranění následků uznání, které žalovaný ve skutečnosti nechtěl či si jej rozmyslel. Ve spolupráci se zástupcem, který se logicky obává případné odpovědnosti, a konal eventuálně i chybně nebo není schopen prokázat, že měl takový pokyn zmocnitele, by se tak mohl žalovaný následkům procesního uznání vyhnout. Neobstojí ani argumentace, že by tímto výkladem mohl být žalovaný skutečně poškozen, kdyby šlo opravdu o pochybení zástupce či dokonce úmysl. V takovém případě jde o protiprávní jednání zástupce a jeho následky lze zhotit z titulu odpovědnosti za škodu. Toto jednání by pak mohlo naplnit i skutkové znaky trestného činu.

Nepřipuštění obecného zmocněnce soudem podle § 27 odst. 2 o. s. ř. na případném uznání učiněném do doby právní moci usnesení, kterým bylo rozhodnuto o nepřipustnosti takového zastoupení, samo o sobě nic nemění. V případě, že však takto nebyl zástupce připuštěn proto, že zjevně není způsobilý řádně zastupovat, by toto měl vzít soud v potaz. Jde tu v podstatě o stejnou situaci, jako by jednal procesně nezpůsobilý účastník. Soud by tedy měl odlišovat oba důvody nepřipuštění obecného zmocněnce od sebe a i v případě nezpůsobilosti k řádnému zastoupení zohlednit při posuzování možné neúčinnosti uznání konkrétní důvod případ od případu. Nezpůsobilost může vyplývat např. i z nedostatečné součinnosti se soudem, která zastupovaného poškozuje, což by samo o sobě na jím učiněné uznání nemělo podstatný vliv na rozdíl např. od jeho neschopnosti vůbec chápat následky svého jednání.

²⁰ Terminologicky není odst. 2 a odst. 3 § 28 o. s. ř. jednotný, když nejprve ve 2. odst. rozlišuje jednostranné ukončení plné moci na její odvolání zastupovaným a termín „výpověď“ pak přenechává zástupci a v odst. 3. hovoří ale o výpovědi zastoupeným, nicméně obsahově může jít ve všech případech toliko o výpověď obecně jako jednostranný právní úkon směřující k ukončení smluvního vztahu.

²¹ Vzhledem k tomu, že soud toto oznámení nijak nepřezkoumává, ale bez dalšího z něho vychází a tvrzené ukončení se mu ani nijak nedokazuje, lze v podstatě z hlediska jistoty zastoupeného (aby bez jeho vědomí zástupce již nic ve věci nekonal) oznámit soudu ukončení i dříve než nastaly jeho účinky vůči zástupci – např. současně při odeslání výpovědi plné moci zástupci podat oznámení soudu.

Problémem by pak nebylo, pokud by současně s uznáním nebyla zároveň předložena jeho plná moc v rozporu s § 32 odst. 1 o. s. ř., i když by šlo o první úkon ve věci. I v tomto případě se jedná o odstranitelný nedostatek podmínek řízení a vše bude v pořádku, pokud bude plná moc doložena alespoň dodatečně k výzvě soudu či udělena do protokolu. Uznávána je dokonce i ratihabice právního úkonu učiněného bez plné moci, pokud je udělena zastoupeným subjektem až následně²². Poněkud složitější situace nastává ale v případě, kdy by výzvě vyhověno nebylo a dodatečně by zastoupení nebylo doloženo ani účastníkem samotným ani „zástupcem“. Nebyla-li by tak dohoda o plné moci i přes snahu soudu prokázána, nebylo by uznání učiněno relevantním subjektem a nemohlo by stanovené následky žalovanému způsobit. Za těchto okolností ale skutečně nelze vyloučit zneužití této situace, pokud by si žalovaný či jeho zástupce, který se dosud soudu řádně neprokázal, dodatečně úkon rozmyslel. V takovém případě by se byli schopni zákonným následkům v podstatě vyhnout.

Pro úplnost je ještě nutné dodat, že výjimečné je pak zastoupení v řízení jinou než fyzickou osobou. Z hlediska možného uznání nároku připadá v úvahu zastoupení obce státem, konkrétně Úřadem pro zastupování státu ve věcech majetkových, dle § 26a o. s. ř. v režimu procesní plné moci nebo zastoupení člena odborovou organizací podle § 26 odst. 1 o. s. ř.. I v těchto případech v řízení ale samozřejmě vystupuje konkrétní fyzická osoba, která byla případem pověřena, statutární orgán, jím pověřený jeho člen nebo jím pověřený zaměstnanec. Teoreticky tak ještě může nastat situace, kdy by uznání učinila osoba jiná, bez příslušného pověření. Situace je zde obdobná plné moci, tj. buď je pověření dodatečně doloženo, případně i uděleno nebo by nebylo možno k uznání přihlídnout.

2.1.2.4 Uznání opatrovníkem

Kromě zástupce může jménem žalovaného jednat v řízení se všemi právními důsledky i jeho opatrovník ustanovený soudem dle § 29 o. s. ř.. Jde o případy, dá se říci, nouzové, kdy hrozí nebezpečí z prodlení a žalovaný sám schopen jednat samostatně

²² DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav aj. *Občanský soudní řád I : Komentář § 1 až 200za*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. § 28, Plná moc, II., Okamžik doložení plné moci, s. 176. ISBN 978-80-7400-107-9.

není. Stejně tak typickými případy jsou situace zdravotní indispozice nikoliv jen po přechodnou dobu, neschopnost srozumitelného vyjadřování, nemožnost doručit na známou adresu v cizině, neznámý pobyt či nejsou-li dosud známi dědicové. V těchto případech stát musí garantovat právo i takto indisponované, neznámé či nepřítomné osoby na spravedlivý proces a zajistit realizaci jejich procesních práv v řízení. Aby toho byl schopen, nemá ustanovený advokát právo tuto funkci odmítnout, na rozdíl od kterékoliv jiné osoby. Za žalovaného tak vždy i v těchto nejkrajnějších případech jedná, a to v plném rozsahu. Podle § 31 o. s. ř. má totiž ustanovený opatrovník či jiný zástupce shodné postavení jako zástupce s procesní plnou mocí.

2.1.2.5 Společenství žalovaných

Při pluralitě subjektů na straně žalované je třeba odlišit, o jaký typ společenství se jedná, pokud k uznání došlo jen některým ze žalovaných. Soudní řád sám v § 91 o. s. ř. pouze rozlišuje v obecné rovině společenství samostatné, kdy každý jedná sám za sebe (odst. 1) a společenství nerozlučné (odst. 2), kde se a priori úkony učiněné jedním ze žalovaných vztahují i na ostatní, ovšem mj. výslovně s výjimkou v případě uznání nároku. Nezbytné je tak vycházet z hmotného práva při posouzení, o který typ se jedná.

V případě společenství samostatného lze vycházet z uznání kteréhokoliv žalovaného samostatně a jen ve vztahu k němu rozhodnout rozsudkem po uznání. U společenství nerozlučného je situace jiná. Uznání nemůže zavázat ostatní. Soudní řád výslovně stanoví, že k uznání nároku je třeba souhlasu všech účastníků, kteří vystupují na jedné straně. Dokud tak neuznají nárok všichni, nepřipadá rozhodnutí podle uznání v úvahu. Z dikce věty druhé druhého odstavce § 91 o. s. ř. je možno učinit závěr, že není nutné, aby každý ze žalovaných v postavení nerozlučných účastníků učinil své samostatné uznání. Stačí, aby nárok uznal jeden z nich a ostatní s tímto úkonem vyslovili svůj souhlas, přidali se.

2.2 Náležitosti projevu vůle

Základní náležitostí projevu je samozřejmě jeho určitost a srozumitelnost tak, aby bylo bez pochybností zřejmé, co žalovaný sděluje, a že tedy nárok uznává jako oprávněný. Sama formulace není podstatná, použité termíny jsou pouze na žalovaném, soudní řád nepředepisuje konkrétní slova či slovní spojení. Není tedy ani třeba, aby byl

vůbec použít termín „uznávám“ nebo „uznání“, pokud z projevu žalovaného za použití jakýchkoliv slov jednoznačně plyne, že uplatněný nárok je i dle něho po právu a je si ho vědom.

Jiným problémem však v této souvislosti již je, pokud se přímo k nároku žalovaný nevyjádří, i když nepřímě je zřejmé, že proti nároku vůbec nic nenamítá. Typicky se v praxi jedná o situace, kdy např. v odporu proti platebnímu rozkazu (a to aniž by nárok samotný žalovaný jakkoliv komentoval) uvede, proč dosud zaplatit nemohl a toto napraví. Nebo bez dalšího žádá o splátky, kterými by byl dluh postupně splacen a brojí tak pouze do pariční lhůty. Za podmínky, že je z podobných vyjádření mimo jakoukoliv pochybnost zřejmé, že si je žalovaný dluhu vědom a je připraven jej uspokojit, a to bezpodmínečně, dává judikatura²³ jasnou odpověď – jedná se o relevantní procesní uznání. Na způsobu samotného vyjádření a jeho formulaci nezáleží.

Rovněž název – označení písemného projevu není pro soud podstatné, neboť soud je povinen jakýkoliv procesní úkon podle § 41 odst. 2 o. s. ř. posuzovat právě podle obsahu, i když je nesprávně označen. Uznání (není-li učiněno při jednání soudu) zpravidla bývá součástí vyjádření k věci nebo součástí odporu, samotná listina přímo nazvaná „uznání“ bude v praxi výjimkou.

Pokud se případně žalovaný zmýlil a nárok uznat nechtěl, není toto podstatné, v souladu s teorií projevu, jak bylo zmíněno již dříve. Soulad mezi vůlí a projevem navenek je z hlediska procesních úkonů nerozhodný. Dostatečně určité a srozumitelně učiněné uznání není a nemůže být dále z hlediska skutečné vůle subjektu zkoumáno. Totéž platí, i pokud si žalovaný nebyl vědom následků uznání, či širších následků spočívajících např. v povinnosti uhradit procesně úspěšnému účastníkovi sporu také náklady řízení.

Rozhodně však není možné výkladem dotvářet či měnit obsah úkonu, který v projevu účastníka ve skutečnosti není. Jsou-li tedy jakékoliv pochybnosti, zda je nárok skutečně uznáván, event. v jakém rozsahu, má k tomu soud prostředky, kterými následné rozhodnutí dostatečně podloží, aniž by rovnou unáhleně rozhodl rozsudkem pro uznání. Jestliže podání účastníka, zejména písemné mimo jednání (v úvahu však

²³ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 4. 2002, sp. zn. 29 Odo 522/2001, dostupný na www.nsoud.cz.

připadá i nejasný projev ústní při něm) by nebylo určité či srozumitelné, jde o podání vadné. V takovém případě soud odstraňuje z úřední povinnosti jeho vady, a jelikož se nejedná o podání, kterým se zahajuje řízení, nepodaří-li se je odstranit, soud k němu podle § 43 odst. 1 a 2 o. s. ř. nepřihlíží.

Nedodržení těchto zásad interpretace, kdy soud výkladem vyjádření účastníka dovedl něco, co z vyjádření jednoznačně nevyplývalo, posoudil Ústavní soud ČR jako porušení základního práva účastníka na spravedlivý proces²⁴. Zkonstatoval přitom, že je povinností soudu existující pochybnosti odstranit, ať již doplňujícím dotazem nebo jiným vhodným opatřením.

2.3 Náležitosti formy

K uznání žalovaného nároku může dojít především výslovným procesním úkonem žalované strany. Toto je klasická a historicky původně i jediná forma uznání, na základě které může být rozhodnuto rozsudkem pro uznání, aniž by se provádělo dokazování či přihlíželo k jeho výsledkům. Zákon však dále předpokládá uznání i v důsledku nečinnosti žalované strany za konkrétně stanovených okolností. Široká právnická veřejnost si již zvykla označovat výsledek této pasivity jako „fikci uznání“.

Podle § 41 odst. 1 o. s. ř. mohou účastníci provádět své úkony jakoukoliv formou, pokud v konkrétním případě není požadováno jinak. Soudní řád tedy pro procesní právní úkony v první řadě vyžaduje aktivní konání, provádění úkonů, jednání. Procesní úkony tak mohou mít výlučně podobu komisivní, omisivní jsou z podstaty vyloučeny²⁵. Vědomé opomenutí tak sice není procesním právním úkonem jako takovým, nicméně s ním mohou být spojeny zákonem předpokládané následky v rovině právní fikce či právní domněnky. Ustanovení § 41a odst. 1 o. s. ř. dále doplňuje, že není-li stanoveno jinak, je třeba úkon učinit výslovně, tj. přímo - per nominatim, verbis expressis. Nelze tudíž akceptovat ani nepřímý projev mlčky, konkludentně, toliko faktickým jednáním – per facta concludentia, i když je obsahově např. v kontextu

²⁴ Viz náleží Ústavního soudu ČR, sp. zn. IV. ÚS 544/05, ze dne 17. 10. 2006, uveřejněný ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu, č. 189/2006, dostupný také na [www: < http://nalus.usoud.cz >](http://nalus.usoud.cz).

²⁵ DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav aj. *Občanský soudní řád I : Komentář § 1 až 200za*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. § 41a, Způsob úkonů, jejich podmíněnost a odvolání, I., Pojem procesního úkonu, s. 258. ISBN 978-80-7400-107-9.

zřejmé. Proto i kdyby k dotazu soudu, zda nárok uznává, žalovaný toto pouze odkýval hlavou, nejde o řádné uznání, neboť nebylo projeveno výslovně.

2.3.1 Ústní forma

V úvahu u výslovného uznání připadá jak forma písemná, tak forma ústní. Pokud je uznání učiněno ústní formou při jednání soudu, je v písemné podobě zachyceno v protokolu z jednání ve smyslu § 40 odst. 2 písm. f) o. s. ř.. Toto však je pouze písemným záznamem uznání učiněného ústně. Soudní řád nestanoví pro uznání povinnou písemnou formu. Je-li však nárok uznán ústně, požaduje jako nezbytnou náležitost podepsání protokolu žalovaným. K uznání nároku nelze podle § 41b o. s. ř. přihlížet, dokud nebylo podepsáno v protokolu žalovaným.

Ani toto však z učiněného prohlášení žalovaného nečiní písemnou formu, neboť protokol není úkon samotný, ale jedná se pouze o záznam o úkonu, kdy soud jedná s účastníky. Jde tedy ve skutečnosti jen o písemný záznam ústně učiněného úkonu. Vzhledem k závažnosti jeho následků je vyžadován podpis toho, kdo jej učinil. I dle samotné dikce ustanovení je zřejmé, že se nejedná o písemný úkon, ale pouze o podpisem stvrzený protokol, který zachycuje ústně učiněný projev vůle. Do doby podpisu není perfektní a soud k němu nepřihlíží²⁶. Nedostatek vlastnoručního podpisu na protokolu o jednání, při kterém došlo k uznání žalovaného nároku, shledal např. Krajský soud v Plzni v usnesení sp. zn. 24 Co 86/96 ze dne 27. 11. 1998²⁷ jako nesplnění předpokladů pro vydání rozsudku pro uznání.

Nemůže-li takový úkon žalovaný vlastnoručně podepsat, není to důvodem bez dalšího podpis vynechat. V těchto případech se nahrazuje podpis zákonem stanoveným záznamem. Předseda senátu uvádí do protokolu podle § 40 odst. 7 o. s. ř. kromě důvodů, pro který se žalovaný nemůže podepsat, rovněž i to, že úkon odpovídá jeho vůli a zvláště ještě podepíše přímo tento záznam. Tento postup tak může, jsou-li pro něj splněny podmínky, podpis nahradit. Uznání je tedy perfektní kromě vlastnoručního

²⁶ DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav aj. *Občanský soudní řád I : Komentář § 1 až 200za*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. § 41b, Podepisování úkonů, II., 4., Podpis procesního úkonu, s. 260. ISBN 978-80-7400-107-9.

²⁷ Rozhodnutí bylo publikováno v: IŠTVÁNEK, František. *Přehled judikatury ve věcech rozsudků pro uznání, rozsudků pro zmeškání a podmínek odvolání*. 1. Vydání. Praha : ASPI, 2006, str. 12. ISBN 80-7357-165-X.

podpisu žalovaného rovněž podepsáním výše uvedeného záznamu předsedou senátu. Kromě přechodných zdravotních indispozic přichází v úvahu i dnes již výjimečná situace negramotnosti, kdy může vyvstat nutnost takto podpis žalovaného nahradit.

Ústně lze učinit úkon uznání nejen při jednání, ale i mimo ně k požadavku žalovaného. V tomto směru je povinen dokonce žalovanému vyhovět kterýkoliv okresní soud podle § 42 odst. 2 o. s. ř. bez ohledu nejen na místní, ale i věcnou příslušnost. Dle tohoto ustanovení je povinen jak podání sepsat, tak také sám a bez průtahů postoupit příslušnému soudu. Již se samotným sepsáním jsou spojeny procesní účinky, i když nejde o soud příslušný, jako by tomu tak bylo.

2.3.2 Písemná forma

Písemně zachycené uznání může mít jak podobu klasickou listinnou, tak elektronickou. Oba tyto druhy písemností mají stejnou váhu. V obou případech lze také učinit rovnou plnohodnotné originální podání včetně podpisu, které bez dalšího vyvolá procesní účinky. V případě podání elektronického, nejde-li o podání prostřednictvím datové schránky, musí mít tzv. uznávaný čili zaručený elektronický podpis dle § 42 odst. 5 o. s. ř.. Jeho základem je kvalifikovaný certifikát vydaný akreditovaným poskytovatelem certifikačních služeb garantující, že podání učinila skutečně osoba podepsaná.

Za písemné podání je dále § 42 odst. 1 o. s. ř. považováno podání telegrafické a telefaxové, případně elektronické bez zaručeného elektronického podpisu. Podle odst. 3 je však třeba taková podání ve věci samé doplnit jejich originálem či písemným podáním totožného znění, a to do tří dnů, jinak se k nim nepřihlíží. Nepřijde-li tak požadovaný originál vůbec, nedojde ani k účinnému uznání, neboť jde nepochybně o podání ve věci samé. Nebude-li dodržena třídní lhůta, nebude přihlíženo k prvotnímu podání, nicméně opožděně předložený originál poté sám vyvolá procesní následek – situace je zde jiná než např. u opravných prostředků, kde záleží ještě i na dodržení lhůty. Nedoložením požadovaného originálu se tak však dá v podstatě uznání dodatečně vyhnout, pokud nebude originál předložen, jeho účinky nenastanou. Situace je zde podobná jako v případě ústního uznání, kdy je následně žalovaným odmítnut podpis protokolu.

2.4 Náležitosti obsahu

Písemné uznání je na náležitosti poněkud náročnější než uznání ústní, kde není třeba řešit, kromě rozsahu uznávaného nároku, v podstatě žádné další náležitosti. Věc, o kterou se jedná, je zřejmá – v této věci buď probíhá přímo jednání soudu, tím je dán adresát úkonu, nebo se v této konkrétní věci účastník dostavil k soudu a požádal o sepsání podání do protokolu. Při té příležitosti musela být také soudem automaticky zjištěna jeho totožnost. Probíhá-li ve věci jednání, adresát je rovněž jednoznačně daný, datum úkonu plyne z protokolu a k podpisu je účastník soudem vyzván.

U písemné formy je třeba ve smyslu § 42 odst. 4 o. s. ř. označit jednak pisatele, dále adresáta, věc, jíž se týká a co sleduje, dále musí být uveden datum a podání podepsáno. V případě zastoupeného účastníka musí být uvedeny i údaje o zástupci a podání potom podepisuje on. Je-li zástupcem advokát, může být jeho podpis na podání nahrazen otiskem razítka, jehož vzor byl uložen u soudu, kterému je podání adresováno. Z dikce ustanovení plyne, že vzor musel být již uložen, předchází tedy učinění samotného podání. Jelikož adresátem uznání je přímo soud, stačí toliko jediné vyhotovení, toto podání se nedoručuje druhému účastníkovi či dalším účastníkům.

Jedná se o obecné a základní náležitosti stanovené pro jakékoliv podání soudu. Uznání učiněné mimo přímý a osobní kontakt se soudem takovým podáním je, musí je proto obsahovat. Jejich bližší specifikace pro uznání není nikde soudním řádem provedena, např. na rozdíl od podání, kterým se zahajuje řízení či dalších. Stačí tedy, aby jak adresát, tak pisatel, i věc sama, byly jednoznačně identifikovány. To lze splnit uvedením i jen některých údajů o subjektech a věci. Zejm. uvedením jména a příjmení fyzické osoby, nejčastěji v kombinaci s datem narození či adresou, názvem a sídlem právnické osoby a jejím IČem, jménem a sídlem advokáta v případě jeho zastoupení. Věc se označuje popisem předmětu řízení, v drtivé většině však spisovou značkou či kombinací obou těchto způsobů, soud pak většinou jen jeho názvem. Jelikož k uznání dochází zpravidla v průběhu řízení, nejsou nároky na dostatečně určité označení tak velké. I když účastník uvede jen své jméno a příjmení, či dokonce jen příjmení, navazuje svým vyjádřením na žalobu, resp. soudem požadované vyjádření k ní nebo platební rozkaz. V těchto dokumentech je již dříve označen blíže, nezaměnitelně konkretizován, a proto zpravidla nevznikají další pochybnosti o jeho totožnosti. U

právnických osob je to obdobné, postačoval by rovněž i jen název, ohledně věci stačí v podstatě např. jen sama spisová značka.

Nejčastějším problémem tak bývá v první řadě neurčitost či nesrozumitelnost podání a absence data podání či vlastnoručního podpisu²⁸ žalovaného. Jedná se sice o vady podání, jsou však odstranitelné a soud je povinen vyvinout snahu k jejich odstranění. Podle § 43 odst. 1 o. s. ř. musí usnesením vyzvat účastníka k doplnění neúplného podání o chybějící náležitosti, případně není-li zcela jasné, co svým podáním míní, popř. není-li srozumitelné, aby odstranil i tuto neurčitost či nesrozumitelnost. Vůle uznat nárok a rozsah takového uznání by měly být bez dalšího z podání zřejmé. Není-li tomu tak, případně jsou-li v podání rozporů, trpí podání neurčitostí, o jejíž odstranění se rovněž soud musí tímto způsobem pokusit. Není-li po jazykové stránce podání porozumění schopné, jde o nesrozumitelnost.

Jak má být náprava zjednána, je povinen ve svém usnesení účastníka soud zcela konkrétně poučít²⁹ tak, aby měl účastník jasnou představu, co po něm soud žádá, a stanovit mu pro odstranění vad lhůtu. V tomto směru je zřejmé, že soud poučí účastníka o tom, co v jeho podání chybí zcela či v dostatečném rozsahu a jako způsob nápravy bude požadovat doplnění těchto konkrétních údajů. Především u označení subjektů či věci může připojit příkladný výčet, jak lze konkretizaci provést. V případě pochybností o tom, k čemu podání směřovalo, je namíste žalovaného poučít o tom, že nárok může uznat, a to zcela, co do základu či zčásti, a že je třeba, aby určitě a konkrétně sdělil, zda tak činí a v jakém rozsahu. Případně, aby jednoznačně uvedl, co jiného svým podáním měl na mysli, jaké následky jím chtěl způsobit. U rozporů v jeho podání jej na ně upozorní s požadavkem na vysvětlení a jejich odstranění.

Scházející či nedostatečné náležitosti lze doplnit dalším podáním (samostatným) reagujícím na výzvu soudu. V poněkud specifickém případě scházejícího podpisu či data na původním podání, pak např. doplněním stejnopisu tohoto původního podání, který má i tyto dříve opomenuté náležitosti. Případně i řádně podepsaným doplněním k výzvě soudu, z něhož vyplývá jednoznačná souvislost s původním vadným podáním

²⁸ Viz usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 10. 2007, sp. zn. 22 Cdo 3994/2007, či usnesení ze dne 24. 3. 2004, sp. zn. 25 Cdo 228/2004, obě dostupná na www.nsoud.cz.

²⁹ Viz usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 10. 1998, sp. zn. 21 Cdo 60/98, uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 36/1999.

s tím, že je sledována náprava dosud absentujícího podpisu. Lze si i představit situaci, že podání žalovaný přijde dodatečně podepsat, o tom by však měl být učiněn ve spisu, protokol případně alespoň úřední záznam. Z nich vyplývá, že bylo na usnesení reagováno a že takové usnesení nebylo vydáno chybně, ale původně náležitost opravdu scházela.

Pokud vady nejsou odstraněny, soud k takovému podání nepřihlíží a v řízení pokračuje podle odst. 2 § 43 o. s. ř. jako kdyby žádné nebylo učiněno. O tom však musí účastníka v usnesení poučit, aby mu byl předem znám následek jeho nečinnosti.

2.4.1 Uznání nároku v plném rozsahu

Z hlediska podání, kterým je uznáván nárok, je nutnou obsahovou náležitostí vyjádření rozsahu uznání. Toto plyne ze spojení §§ 42 odst. 4 a § 153a odst. 1 o. s. ř.. Samozřejmě to neznámá, že žalovaný musí vždy vyjádřit rozsah výslovně. Uzná-li žalovaný nárok bez dalšího, nevyjadřuje-li nic v tom směru, že by jej neuznával zcela, není důvodu, aby uváděl výslovně, že tak činí v celém rozsahu. Jak již bylo dříve řečeno, častější jsou v praxi uznání žalovaného nároku bez dalšího, tj. uznání v plném rozsahu. Žalovaný buď k výzvě soudu odpoví, že nárok uznává (nezpochybňuje žádnou část, nevznáší žádné výhrady) či toto sdělí při jednání, je-li zjišťováno jeho stanovisko k věci. Zde není co dalšího příliš řešit, uznaný nárok jako celek vyvolá rovnou rozhodnutí ve formě rozsudku pro uznání. Soud je povinen takto podle § 153a odst. 1 o. s. ř. rozhodnout, nezáleží na jeho vůli ani na vůli žalobce. Nepotřebuje tedy nejen jeho návrh, ale nemůže přihlížet ani k jeho případným požadavkům, aby bylo pokračováno v dokazování, či dokazování zahájeno. Upřednostněn je princip hospodárnosti řízení a zásada procesní ekonomie před názorem žalobce, ale i soudu. Dojde-li k uznání nároku v celém rozsahu, nelze přihlížet ani k již provedenému dokazování, jeho výsledky nemohou být nijak brány v potaz. Uznání nároku podle § 153a odst. 1 o. s. ř. i dle ustálené judikatury³⁰ zakládá povinnost soudu rozhodnout o nároku, který je předmětem sporu, podle tohoto uznání, a to bez ohledu na to, zda jsou žalobní tvrzení podložena

³⁰ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 12. 2000, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 93/2001, na který odkazují i rozhodnutí další, např. ze dne 31. 8. 2009, sp. zn. 33 Cdo 2411/2007, dostupná na www.nsouid.cz.

důkazy či zda dosavadní výsledky řízení prokazují oprávněnost nároku nebo zda se podle nich dokonce naopak požadavky žalobce jeví nedůvodnými. Výsledky dokazování nijak nebere v potaz. Právní posouzení se tak omezuje toliko na zjištění, zda jsou splněny podmínky pro rozhodnutí rozsudkem pro uznání.

2.4.2 Uznání nároku zčásti

Je-li uznáván nárok toliko zčásti, je nezbytně nutné, aby uznávanou část a tedy rozsah uznání žalovaný specifikoval, jinak by uznání nebylo dostatečně určité. Částečné uznání přichází v úvahu v podstatě pouze u dělitelného plnění, kde lze uznat toliko určitou část uplatněného nároku. I kdyby bylo současně žalováno jednotlivých nároků více, aniž by soud přistoupil k jejich vyloučení k samostatnému řízení, nejde v případě uznání jen některých nároků o uznání částečné. To může být učiněno vždy pouze ve vztahu k jednomu konkrétnímu nároku, není-li uznán v plném rozsahu.

Specifikum u částečného uznání spočívá ve dvou věcech. Na rozdíl od uznání v plném rozsahu je nutno provést klasické řízení nebo v něm pokračovat, i nadále zůstanou podstatné výsledky dokazování. Kromě toho nemůže soud automaticky bez dalšího rozhodnout částečným rozsudkem pro uznání. Aby takto postupoval, musí to dle § 153a odst. 1 o. s. ř. navrhnout žalobce. K takovému návrhu může dojít kdykoliv do doby vyhlášení rozhodnutí, a to jak při jednání soudu, tak i mimo ně. Nejsou stanoveny žádné další limity. Nutný návrh žalobce byl zaveden již současně s vložením § 153a do soudního řádu, důvodová zpráva konkrétně k tomuto uvedla, že v některých věcech by nemusel být tento postup pro žalobce výhodný³¹.

2.4.3 Uznání nároku co do základu

Základem nároku je míněna komplexně jeho právní opodstatněnost. Jediné, co zůstává jaksi stranou, je jeho výše. Základem se obecně míní právní základ věci. V případě, že žalovaný tedy potvrdí, že takový nárok žalobci vznikl (že např. uzavřel smlouvu tvrzeného obsahu, na jejímž základě se žalobce domáhá plnění), ale současně z jakéhokoliv důvodu popírá výši nároku, vyjde soud z toho, že byl uznán právní

³¹ Viz zvláštní část důvodové zprávy k zák. č. 171/1993 Sb., k čl. 1, k bodu 18.

základ. Často je uznáván právě jen základ, protože žalovaný si výpočtem částky není jist či si ji sám u složitějších kauz neumí přepočítat, a proto konkrétní výši nechce na rozdíl od samotného základu uznat. Typicky u stále častějších úvěrových kauz, kdy zejm. v případech revolvingových úvěrů, je skutečně výpočet částky mimořádně složitý. Dokazování se v takovém případě omezí pouze na ty důkazy, kterými má být prokázána správnost nárokové částky. V případě písemných smluv se dokazování zpravidla omezí méně, když i částka bude plynout v první řadě ze smlouvy a mnoho důkazů si tak soud „neušetří“. Markantnější rozdíl lze očekávat u tvrzených ústně sjednaných smluv, kde odpadne často velmi rozsáhlé a zdouhavé dokazování k tomu, co vlastně bylo obsahem takové smlouvy.

2.5 Náležitosti předmětu

2.5.1 Vymezení předmětu uznání obecně

Předmětem uznání může být toliko ten nárok, o kterém je vedeno řízení, a samozřejmě i jeho příslušenství. To však neznamena, že uznání nároku vylučuje možnost současně odmítnout důvodnost nárokové příslušenství. Zcela standardní uznání hovoří v drtivé většině pouze o „uznání dluhu“, nevyjadřuje se nijak blíže k tomu, že je nárok uznáván i s jeho příslušenstvím. V tomto případě ale také nic nenavědčuje tomu, že by vůči příslušenství byly vznášeny nějaké výhrady. Nejsou-li tak žádné pochybnosti ohledně neuznávání části a nic tak nenapovídá tomu, že by i v konkrétním případě šlo pouze o uznání částečné, lze vycházet z uznání nároku komplexně, včetně jeho příslušenství. Předmětem uznání nemůže být nic jiného než nárok uplatněný, tj. sám předmět sporu. Uznat tak nelze nárok na náhradu nákladů řízení, o kterém soud rozhoduje ex offio dle pravidel stanovených soudním řádem, ani jiné procesní nároky a otázky jako např. pariční lhůtu.

Pokud by původní žaloba byla později žalobcem změněna, musí případnému uznání změněného nároku předcházet pravomocné rozhodnutí soudu o této změně, kterým ji připustí postupem podle § 96 odst. 1 o. s. ř.. Neúčinným by tak zůstalo uznání původně uplatněného nároku učiněné nejen po právní moci připuštění změny (o původním nároku se již žádné řízení nevede, nemělo být co účinně uznáno), tak ale i ještě před ní (původní nárok sice byl účinně uznán, ale poté již o něm neprobíhá řízení). Dojde-li podle odst. 2 k zamítnutí návrhu na změnu žaloby, může účinné uznání

směřovat stále jen k původně uplatněnému nároku. Uznání navrhovaného jiného nároku, kdy změna nebyla připuštěna, by opět nebylo účinné – řízení se o něm nevede.

2.5.2 Přípustnost předmětu uznání

Ne všechny soudně uplatněné nároky lze uznat, ať se žalovanému jeví žaloba sebevíce důvodná. V § 153a odst. 2 o. s. ř. je toto vyjádřeno návazností na možnost vydat jen ve stanovených případech rozsudek pro uznání. Tím je současně limitována možnost vůbec nárok relevantně uznat. Podmínkou je v první řadě taková věc, ve které lze uzavřít a schválit smír. Tuto otázku řeší § 99 odst. 1 a 2 o. s. ř.. Nutné je především, aby smír umožňovala povaha věci. Limity jsou tak vyřčeny poměrně dost obecně. Ustálený výklad za takovou povahu označuje věci, které jsou z dispozičního hlediska v rukou účastníků i po hmotně právní stránce. Tam, kde mají možnost i mimo soudní řízení upravit své vzájemné vztahy dohodou dle hmotného práva, připouští se i uzavření smíru a potažmo tedy účinné uznání. Kromě klasických nároků na zaplacení částky, kde patrně žádné aplikační pochybnosti ani nikdy nevznikaly, (úhrada kupní ceny, ceny díla, nájemného, vrácení půjčky atd.), tak lze dle judikatury účinně uznat i nárok na odškodnění nemajetkové újmy v penězích³², i na zcela výjimečné zvýšení odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění³³ či výživné zletilých osob, jakož i nárok na vyklizení³⁴ nebo nároky na vypořádání SJM, ale i zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví³⁵. Podmínkou však samozřejmě je, aby žaloba obsahovala potřebná skutková tvrzení a byla natolik úplná, že lze bez dalšího rozsudkem dle uznání rozhodnout. Zejména, pokud by v žalobě na vypořádání SJM či zrušení podílového spoluvlastnictví nebyla navržena konkrétní výše vypořádacího podílu, nelze rozhodnout rozsudkem pro uznání bez dalšího, rovnou i kdyby k uznání došlo. Pokud není uvedena konkrétní částka s tím, že povinnost uhradit vypořádací podíl má být určena ve výši dle

³² Viz usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 7. 2009, sp. zn. 25 Cdo 2462/2009, dostupné na www.nsoud.cz.

³³ Viz rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 24. 4. 2006, sp. zn. 17 Co 487/2005, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 75/2007.

³⁴ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 12. 2003, sp. zn. 26 Cdo 390/2003, dostupný na www.nsoud.cz.

³⁵ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 3. 2009, sp. zn. 22 Cdo 4272/2007, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 25/2010, dostupný také na www.nsoud.cz.

znaleckého posudku opatřeného v řízení soudem, nelze v této fázi rozhodnout dle uznání. Nebylo by totiž možné vydat konkrétní rozsudek, který by byl vykonatelný, přestože žaloba takto koncipována být může. Stejně tak se připouští i uznání synalagmatického závazku, opět ale jedině za podmínky, že žaloba pamatuje i na protiplnění³⁶, pokud není tvrzeno, že tento vzájemný závazek již splněn byl.

Nejvyšší soud výkladem § 99 o. s. ř. připustil účinné uznání i v případě řízení o určení vlastnického práva³⁷. Judikát se sice týká rozsudku pro zmeškání, nikoliv pro uznání, řešena však byla právě povaha věci umožňující uzavření sporu smírem. Ta je pro rozsudek pro uznání i pro zmeškání společná. Rozhodnutí vychází ze závěru, že řešení dohodou je přípustné, protože předmětem takového řízení je právo vlastnické jako subjektivní majetkové právo, se kterým mohou jeho nositelé jak s ohledem na povahu, tak i podle zákonných předpisů volně nakládat. Jelikož se o vlastnickém právu rozhoduje ve sporném řízení, mohou tedy účastníci uzavřít smír, aniž by bylo rozhodné, že řízení je zahájeno žalobou o určení existence právního vztahu podle § 80 písm. c) o. s. ř.. Nutno rovněž zmínit, že takto bylo rozhodováno dokonce o vlastnictví nemovitosti. Nelze než bezvýhradně souhlasit s tím, že s právem vlastnickým se dá volně nakládat, jde-li o jeho nositele, a v konkrétním případě mu kogentní právní předpisy v nakládání s ním, případně sjednaná omezení, nebrání. Nicméně v případě určení, komu takové právo náleží, by se měl soud vypořádat primárně s tím, zda byly platně učiněny sporné právní úkony (např. odstoupení od smlouvy či smlouva skutečně uzavřena). Situace v tomto srovnání působí na první pohled poněkud odlišně než např. povinnost určité platby – zde by se mohlo na první pohled zdát, že nejde až tak o platnost úkonu, nikdo nezpochybuje existenci smlouvy, jakož i povinnost zaplatit a jde v první řadě o to, že nebylo plněno. Na druhou stranu i v případě žaloby na zaplacení se může spor dostat při příslušné obraně žalovaného do stavu, kdy je řešena platnost smlouvy či odstoupení od ní. Do roviny se tak v podstatě dá dát povinnost dle tvrzené platné smlouvy zaplatit a nárok na vlastnictví v kontextu s tvrzeným platným odstoupením od smlouvy o převodu vlastnického práva. Při hlubším zkoumání je skutečně situace dle mého názoru natolik

³⁶ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 9. 2009, sp. zn. 23 Cdo 2632/2009, dostupný na www.nsoud.cz.

³⁷ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 4. 1. 2006, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 23/2007, dostupný také na www.nsoud.cz.

srovnatelná, že určitý nesoulad je spíše pocitový a pramenící ze skutečnosti, že nebyla podána žaloba na plnění, ale na určení. Platnost úkonu a tedy existence práva je většinou skryta žalobou na plnění, která má před určovací žalobou vždy přednost, ale i k těmto otázkám by se v případě věcného projednání musel soud dostat. Pouze by je řešil jako otázky prejudiciální. Pravdou pak také zůstává, že existenci sporných práv mohou účastníci skutečně upravit smluvně, aniž by byla nutně třeba soudní ingerence. Až když se toto nepodaří, je žalobce nucen obrátit se na soud. K mimosoudnímu řešení slouží např. institut narovnání³⁸, v případě nemovitostí pak osvědčení o jednostranném právním úkonu, pokud není mezi stranami sporný, ve formě notářského zápisu³⁹. V této souvislosti je nutno také připomenout, že právě katastrální zákon i výslovně předpokládá soudní smír jako alternativu k výše uvedenému osvědčení, a tedy podklad pro změnu v katastru nemovitostí.

Povaha věci naopak vylučuje zcela jednoznačně uznání v případě řízení o osobním stavu a v řízeních nesporných, která lze zahájit i bez návrhu účastníka. Za věci, kde účastníci dohodou nemohou spor vyřešit z povahy věci, jsou výslovně judikaturou zmíněna řízení o přivolení k výpovědi z nájmu bytu, řízení o vyslovení neplatnosti valné hromady⁴⁰ nebo řízení o neúčinnost právního úkonu podle § 42a občanského zákoníku⁴¹. Z těchto příkladů je možno vyvodit ten závěr, že povahou znemožňující řešení smírem je především zcela zřejmá nutnost aktivity samotného soudu. Zákon v podstatě ve všech zmíněných případech jednoznačně stanoví, že soud musí konat, aby bylo dosaženo výsledku. Jen soud může přivolit k výpovědi, jiná alternativa v hmotném právu není, stejně tak neúčinnosti právního úkonu se lze domoci jen odpůrcí žalobou u soudu. Účastníci sami bez jeho rozhodnutí docílit výsledku nemohou.

Odkazem na § 99, konkrétně odst. 2 o. s. ř. vyplývá rovněž nutnost, aby uznání a na jeho základě vyneseny rozsudek nebyly v rozporu s kogentními právními předpisy. Tím však není rozhodně míněno, aby soud měl jistotu, že uznaný nárok je po právu. Tu ani mít nemůže, pokud neprováděl dokazování, či je nedokončil, došlo-li k uznání až

³⁸ Viz §§ 585-586 zák. č. 40/1964 Sb. v akt. znění.

³⁹ Viz § 5 odst. 4 zák. č. 344/1992 Sb. v akt. znění.

⁴⁰ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 4. 2005, sp. zn. 29 Odo 1079/2003, dostupný na www.nsoud.cz.

⁴¹ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 10. 2009, sp. zn. 30 Cdo 2666/2007, dostupný na www.nsoud.cz.

v jeho průběhu. Takový požadavek by pak i popíral samotný smysl uznání a na jeho základě vydávaného rozsudku. Tato podmínka znamená, že výrok rozsudku je obecně z pohledu zákona přípustný, bez vazby na konkrétní skutkové okolnosti a důvodnost. Nemohl by tedy být vydán rozsudek na základě uznání, který by ukládal obecně plnění nemožné či nezákonné⁴².

2.6 Podmíněnost a odvolatelnost uznání

Ani uznání, jako kterýkoliv jiný procesní úkon, nelze učinit podmíněně dle § 41a odst. 1 písm. b) o. s. ř.. Procesní úkony vzhledem k požadavku jistoty a efektivního a rychlého postupu řízení nelze již z principu vázat na splnění žádných podmínek. Postup soudu by toto velmi ztěžovalo, zpomalovalo a činilo také nejistým, pokud by se v důsledku splnění určitých skutečností měly již nastalé výsledky měnit (u podmínky rozvazovací), případně by se vyčkávalo, zda účinky vůbec nastanou, případně kdy (u podmínky odkládací). Soudní řád proto stanoví, že k takovému procesnímu úkonu, který by byl vázán na splnění podmínky, se nepřihlíží. Uznával-li by tak žalovaný nárok jen v případě, že žalobce nebude nárokovat náklady řízení, či mu umožní dluh uhradit ve splátkách, případně chtěl takto „vytěžit“ jinou výhodu, nemohl by soud k tomuto uznání vůbec přihlížet a v řízení by nadále postupoval, jako kdyby žalovaný vůli nárok uznat vůbec neprojevil. Pokusy o takové postupy v řízení nejsou ani neobvyklé ani ojedinělé. Většinou ale v praxi vyvrcholí tím, že účastníci uzavřou smír určitého obsahu, který je akceptovatelný oběma stranami. Každý v něm pak nalézá určitou výhodu pro sebe, za cenu jiných ústupků, samo uznání ale ustupuje v těchto případech zcela do pozadí.

Odvolání procesních úkonů je upraveno v § 41a odst. 4 o. s. ř.. V úvahu připadá z povahy věci i u uznání nároku, je-li však činěno písemně mimo jednání. Aby účinky odvolání nastaly, resp. včasným odvoláním naopak nenastaly účinky již učiněného úkonu, je třeba, aby odvolání došlo soudu nejpozději současně s ním. Z toho plyne, že jakmile k perfektnímu uznání žalovaného nároku dojde při jednání se soudem, nelze

⁴² DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav aj. *Občanský soudní řád I : Komentář § 1 až 200za*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. § 99, Soudní smír, IV., schválení smíru soudem, s. 644. ISBN 978-80-7400-107-9.

stanovenou podmínku naplnit. Lze si představit účinně odvolaný úkon, pokud jsou ve stejný den soudu současně doručeny klasickou poštou obě zásilky – s úkonem i jeho odvoláním. Případně uznání zaslané klasickou poštou účastník předstihne s jeho písemným odvoláním doručeným osobně podatelnou. U elektronického podání obsahujícího uznání je možnost odvolání s ohledem na vyznačení přesného okamžiku doručení datové zprávy (včetně údaje o minutě přijetí podání) také technicky vyloučena.

3. Fiktivní uznání

V relativně nedávné době se v soudním řádu objevil další „druh“ uznání, který vyvolal poměrně značnou polemiku, neboť je založen naopak na pasivitě žalovaného. Novelou účinnou od 1. 1. 2001, provedenou zákonem č. 30/2000 Sb., byl do soudního řádu vložen § 114b o. s. ř. a odst. 3 § 153a o. s. ř., které spojily nečinnost žalovaného k tzv. kvalifikované výzvě soudu s fikcí, že žalovaný nárok uznává a následným vydáním rozsudku pro uznání. Toto řešení nebylo odbornou právníckou veřejností přijato jako příliš šťastné a proti takovému způsobu urychlení soudního procesu vystoupili vážení právníci.

Mezi největší kritiky tohoto řešení patří prof. Josef Macur, který důrazně varoval před nekonceptností tohoto řešení⁴³. Odmítl jako přípustné řešení nečinnosti žalovaného, která v rozporu s pokyny soudu brzdí plynulost a rychlost soudního řízení, fikci jeho dispozičního úkonu. Dle jeho pojednání je možno jako následek nečinnosti volit kontumační rozsudek a nikoliv skutkový stav, ze kterého rozhodnutí vychází, založit na fikci, která je v rozporu s objektivní skutečností. Zdůraznil, že fikce se nemůže vztahovat na dispozici s předmětem řízení, která je nezanedbatelným právem procesní strany a tato buď výslovným procesním úkonem nárok uzná či nikoliv. Připomenul, že uznat nárok je výsadním právem žalovaného, kterého tak nelze nutit k tomu, aby nárok uznal, pokud nechce. Uznání „nelze fingoat“.

Na jeho myšlenky dále poněkud mírněji navazuje např. JUDr. Petr Bezouška, který se podivuje nad tím, proč byla zvolena konstrukce rozsudku pro uznání jako sankce⁴⁴. Upozorňuje, že toto historicky nemá oporu v našem právním řádu a tato koncepce není využita ani v sousedních německy mluvících státech⁴⁵.

S těmito argumenty lze nepochybně souhlasit. Pro řešení kontumací hovoří samotná kontradiktorní podstata civilního procesu a koresponduje samozřejmě i s tím, že žalovaná strana není povinna nijak vypomáhat žalobci. Ten nese jak břemeno

⁴³ MACUR, Josef. Rozsudek na základě fikce uznání nároku podle ustanovení § 114b o. s. ř.. *Bulletin advokacie*. 2002, 2, s. 28.

⁴⁴ Poněkud méně odmítavý postoj však pramení především ze zpochybnění, zda se jedná skutečně o právní fikci, proti jejímuž užití tolik brojí prof. Macur, což bude podrobněji rozebráno dále.

⁴⁵ BEZOUŠKA, Petr. Krátké zamyšlení nad rozsudky pro uznání a pro zmeškání. *Právní rozhledy*. 2004, 1, s. 31 – 35.

tvrzení, tak břemeno důkazní a nemůže spoléhat na to, že spor mu pomůže vyhrát žalovaný, jehož zájem v řízení je a priori protichůdný. Uvažovat lze u žalovaného toliko o určité vysvětlovací povinnosti, kdy ale i tato povinnost je často sporná a jen velmi těžko se hledají její hranice⁴⁶. I rozsudkem pro zmeškání by bylo přitom možno vhodně vyřešit nežádoucí pasivitu žalované strany. Takové řešení by bylo rozhodně šetrnější k právům žalovaného, protože v tom případě je nárok soudem právně posuzován, odpadne toliko dokazování skutkových tvrzení žalobce. V případě rozsudku pro zmeškání se dle § 153b odst. 1 o. s. ř. vychází z tvrzení žalobce jako nesporných, soud však tyto skutečnosti právně vyhodnotí a rozhodne dle hmotně právního základu, což je zásadní rozdíl proti rozsudku pro uznání⁴⁷. V jeho případě proběhne pouze právní hodnocení z hlediska práva procesního, konkrétně § 153a o. s. ř. a § 99 o. s. ř., s jedinou výjimkou, zda navrhovaný výrok není plněním v rozporu s právními předpisy.

Přínos takového řešení však nepochybně pocítily soudy. Samotné ulehčení přetíženým soudům však těžko obstojí v korelaci s právem na spravedlivý proces a se samotným smyslem soudního řízení, jakož i samotným posláním soudu jako strážce zákonnosti a spravedlnosti. Na straně druhé nelze zcela přehlédnout, že institut fiktivního uznání v našem právním řádu již nejen pevně „zakotvil“, ale byl v poslední době opět rozšířen o další případ fikce uznání. S účinností od 1. 7. 2009 novelou provedenou zák. č. 7/2009 Sb. byl do občanského soudního řádu vložen § 114c a provázán s § 153a odst. 3 o. s. ř.. Nedostaví-li se bez včasné omluvy z důležitého důvodu řádně předvolaný žalovaný k nově zavedenému přípravnému jednání, má se podle odst. 6 § 114c o. s. ř. rovněž zato, že žalovaný nárok uznává. I přesto, že první fikce dispozitivního úkonu se v právním řádu objevila před téměř deseti lety, nedošlo k vyslyšení argumentů brojících proti takovému způsobu urychlení soudního řízení. Nedošlo ani k tomu, že by byla shledána Ústavním soudem ČR tato fikce ústavně právně závadnou. Ústavní soud se dokonce k této otázce naopak postavil poměrně jednoznačně a shledal postup soudu dle ustanovení § 114b o. s. ř. za souladný s pravidly

⁴⁶ MACUR, Josef. Vysvětlovací povinnost strany nezatížené důkazním břemenem v civilním soudním řízení. *Právní rozhledy*. 2000, 5, s. 200 – 205.

⁴⁷ DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav aj. *Občanský soudní řád I : Komentář § 1 až 200za*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. § 153b, Rozsudek pro zmeškání, II., 4., Důvodnost uplatněného nároku, s. 1052. ISBN 978-80-7400-107-9.

spravedlivého procesu⁴⁸. Vychází z toho, že zákon formuluje zcela zřetelně právní následky spojené se zmeškáním stanovené lhůty. Jejím marným uplynutím se zakládá procesní stav uznání bez dalšího, tj. bez ohledu na to, zda nárok žalovaný uznává i ve skutečnosti, či již po nastoupení fikce dokonce nároku oponuje. Ústavní soud tak fikci samotnou bez dalšího akceptoval. Uvedl, že pokud zároveň soud postupuje při uplatnění tzv. kvalifikované výzvy důsledně dle zákona, není vydání rozsudku pro uznání ani „výrazem přepjatého formalizmu“. Nelze tak očekávat, že by ani v případě nově zavedeného případu fikce dispozitivního úkonu měl ke stejnému principu výhrady z hlediska jeho souladu s právem na spravedlivý proces.

Nezbude patrně, než se s vývojem, který přinesl i fikce dispozitivních právních úkonů, vyrovnat. Nutno podotknout, že značný vliv na tento trend má zcela jistě přístup právě žalovaných k samotné soudní instituci, jakož i druhé straně sporu a svým povinnostem vůbec. Bohužel, smysl pro povinnost, odpovědný přístup, vyrovnání se i s nepříznivými důsledky čestně a tváří v tvář, ve společnosti celkově upadají. Právě nerespektování povinností spojených se soudním řízením, konkrétně nečinnost žalovaných, která zásadně komplikuje soudní řízení, jsou impulzy k dalším a dalším novelizacím soudního řádu. Přibývá-li tedy tlak na tyto záměrně pasivní subjekty a řešíme-li jejich procesní práva, nelze zcela odhlédnout od zákona akce a reakce. Novelizace podobného typu by nebyly prováděny, kdyby zákonodárce nebyl nucen v kritických situacích hledat nová a poněkud kontroverzní řešení.

3.1 Právní povaha fiktivních uznání

O právní povaze institutu založeného § 114b o. s. ř. byla vedena v podstatě v průběhu několika let občasná diskuze, zda se jedná skutečně o právní fikci nebo o právní domněnku. Právní fikce je „vědomý právem podložený rozpor se skutečností“⁴⁹. Podstatou takové fikce je závěr, který ve skutečnosti nemá a ani nemůže mít oporu v realitě. Jde o uměle zákonodárcem vyvolaný stav, který nenastal a nastat objektivně

⁴⁸ Viz usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 16. 11. 2006 sp. zn. III. ÚS 91/06, dostupné na [www: <http://nalus.usoud.cz/>](http://nalus.usoud.cz/).

⁴⁹ WINTEROVÁ, Alena a aj. *Civilní právo procesní*, 6. akt. vydání, Praha: Linde Praha, 2011. Část čtvrtá, Oddíl E, Kapitola 2, Čím zákon usnadňuje dokazování: právní domněnky, s. 232 – 234. ISBN 978-80-7201-842-0.

nemohl, kde však přesto zákonodárce chce založit stejné právní účinky, jako kdyby určitá právní skutečnost nastala. Právě svou nemožností se liší od nevyvratitelné právní domněnky. U ní existuje určitá pravděpodobnost nebo alespoň možnost, že takto domnělá skutečnost i reálně nastala. U domněnky vyvratitelné se připouští tzv. důkaz opaku, který umožňuje skutečnost vyvrátit a jen do této doby se má za to, že skutečnost nastala. Závěr lze změnit. U domněnky nevyvratitelné ani prokázání toho, že skutečnost nenastala, na věci nic nemění. Domněnku nevyvratitelnou, tak jak sám název napovídá, nelze prostě vyvrátit.

I přes odlišná stanoviska, jaké povahy je následek dle § 114b o. s. ř., se jak v praxi, tak v literatuře za dobu existence tohoto institutu pevně zakořenil termín „fikce uznání“, a to dříve než by se tato diskuze dala považovat za uzavřenou. Ten měl více zastánců již od počátku. Zásadní výhrady prof. Macura směřovaly právě proti tomu, že by měla být připuštěna možnost fikce dispozitivních právních úkonů. Jako odezva na jeho článek⁵⁰ publikovala svou repliku JUDr. Ivana Sedláčková, kde polemizuje s názorem, že by mělo jít o fikci⁵¹. Svůj názor staví v podstatě na dvou základních faktorech. V první řadě na tom, že právní fikce umožňuje vycházet ze skutečnosti, která prokazatelně objektivně neexistuje s tím, že neexistuje ani teoretická možnost faktické existence. Druhým je pak použití obratu „má se zato“, že nárok žalovaný uznává, který je typický nikoliv pro fikce, nýbrž právě pro právní domněnky. Proto JUDr. Sedláčková přichází se závěrem, že je tím připuštěna možnost jiného než výslovného procesního úkonu, který je žalovaným dle § 153a o. s. ř. činěn konkludentně. Následně srovnává situaci předpokládanou obchodním zákoníkem při placení úroků z dlužné částky⁵² se situací, kdy žalovaný, jemuž musí být skutečně doručena jak žaloba, tak i usnesení upozorňující ho na následky nečinnosti, nereaguje.

Toto srovnání však není dle mého názoru vůbec na místě. Jednak se jedná o zcela odlišné situace, kdy v prvním případě jde dle obchodního zákoníku o hmotně právní uznání, které nelze srovnávat s uznáním procesním. Právě rozdílnost hmotně

⁵⁰ MACUR, Josef. Rozsudek na základě fikce uznání nároku podle ustanovení § 114b o. s. ř.. *Bulletin advokacie*. 2002, 2, s. 28 – 36.

⁵¹ SEDLÁČKOVÁ, Ivana. Rozsudek na základě fikce uznání nároku podle ust. § 114b o. s. ř., *Bulletin advokacie*. 2002, 6 – 7, s. 74 – 76.

⁵² Dle § 407 odst. 2 obchodního zákoníku se placení úroků považuje za uznání závazku ohledně částky, z níž se úroky platí.

právních úkonů a úkonů procesních byla řešena v této práci již v kapitole 2. Kromě toho je zcela jistě i svou podstatou naprosto odlišná situace, pokud je dlužník aktivní a snaží se uspokojit příslušenství svého závazku, a situace, kdy nijak nereaguje, aniž by však bylo známo proč. Na nemožnost vycházet z konstrukce, že kdo mlčí, souhlasí (byť by to bylo více než pravděpodobné), upozorňuje i JUDr. Bezouška, přestože sám má pochyby o tom, zda jde o fikci⁵³. I on však upozorňuje na použitou formulaci „má se za to“, typickou pro domněnky. V tomto směru skutečně nebyl zákonodárce důsledný, nicméně podobné nedisciplinovanosti provázejí naši legislativní tvorbu neustále. Dále podobně jako JUDr. Sedláčková má výhrady k tomu, že fingovat lze jen to, co nastat nemohlo, pokud nevíme, zda to nastalo či nikoliv, můžeme se toliko domnívat. Patrně ze stejného předpokladu vychází i Prof. Winterová v poněkud stručném závěru v učebnici procesního práva⁵⁴, kdy konstatuje, že v případě obou procesních fikcí uznání jde ve skutečnosti o nevyvratitelné právní domněnky.

V tomto směru nelze než souhlasit, fikce rovná se faktická nemožnost. Nicméně dle mého názoru skutečně procesní uznání obou typů „fingujeme“, neboť v případě nečinnosti k uznání zcela objektivně nedošlo. Pokud se opět vrátím k procesním úkonům a k tomu, že nemohou být učiněny konkludentně, viz kap. 2, konkrétně podkapitola 2.3, pak právě z toho, že žalovaný byl nečinný, je mimo jakoukoliv pochybnost, že procesní úkon uznání neučinil. Jeho pasivita sama o sobě toto vylučuje, spojený následek tak nutně stojí v rovině fikce. Stejný výklad byl proveden i Ústavním soudem ČR, který se výslovně vyjádřil tak, že fikci založenou § 114b o. s. ř. nelze zaměňovat za právní domněnku⁵⁵.

Shora uvedené samozřejmě platí jak pro nečinnost ke kvalifikované výzvě soudu, tak pro nedostavení se k přípravnému jednání soudu. V obou případech, jak dle § 114b odst. 5, tak v případě dle § 114c odst. 6 o. s. ř. je použita naprosto totožná

⁵³ BEZOUŠKA, Petr. Krátké zamyšlení nad rozsudky pro uznání a pro zmeškání. *Právní rozhledy*. 2004, 1, s. 31 – 35.

⁵⁴ WINTEROVÁ, Alena aj. *Civilní právo procesní*, 6. akt. vydání, Praha: Linde Praha, 2011. Část čtvrtá, Oddíl E, Kapitola 2, Čím zákon usnadňuje dokazování: právní domněnky, s. 232 – 234. ISBN 978-80-7201-842-0.

⁵⁵ viz usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 16. 11. 2006 sp. zn. III. ÚS 91/06, dostupné na [www: <http://nalus.usoud.cz/>](http://nalus.usoud.cz/).

konstrukce. Domnívám se, že tedy lze uzavřít, že v obou případech pasivity žalovaného, nastává skutečně fikce uznání žalovaného nároku.

3.2 Charakter a účel fikcí uznání

Oba zmíněné případy procesní fikce uznání se pojí s institutem přípravy jednání. Podle § 114a o. s. ř. je povinností soudu připravit jednání ve věci tak, aby bylo možno zpravidla při jediném jednání věc rovnou i rozhodnout. K tomu má soud několik nástrojů, kdy prvořadé však je zjistit stanovisko druhé strany sporu, resp. těch účastníků, kteří zahájení řízení svým podáním sami neiniciovali. Bez znalosti jejich stanoviska nelze vymezit, o co se strany budou přít, tedy skutečně sporné skutečnosti mezi nimi. Nelze ani zjistit, zda vůbec nějaká neshoda mezi nimi panuje, tj. zda nárok není vlastně žalovaným uznáván. Pro případ, že nárok je žalovaným uznán, by bylo samozřejmě protismyslné, aby se ve věci konalo jednání. Stejně tak by nebylo smysluplné, aby se žalobce připravoval na prokazování skutečností, které nejsou sporné či za tím účelem potřebné důkazy zajišťoval soud k jeho návrhu, event. i sám ze své vůle v případech dle § 120 odst. 2 a 3 o. s. ř.. Až vymezením okruhu opravdu sporných skutečností, a to těch, které jsou z hlediska hmotně právního posouzení pro věc rozhodující, lze efektivně jednání připravit, nejde-li o věc jednoduchou.

Nástroje soudu musí být z tohoto pohledu dostatečně účinné, aby vyjádření bylo skutečně podáno, je-li to nezbytné k tomu, aby věc byla při jediném jednání prvostupňově vyřízena. Kvalifikovanou výzvou či předvoláním k přípravnému jednání je žalovaný nucen k procesní aktivitě v zájmu rychlého a hospodárného řízení. Z hlediska ekonomie řízení, tedy jeho průběhu a délky trvání, nelze ponechat jen na jeho rozhodnutí, zda takovou součinnost sám poskytne, je-li v konkrétním případě nutná. Právě tento určitý vyšší zájem odůvodňuje použití prostředků s určitým tlakem. Důraznost tohoto tlaku je pak podložena tím, že použít je nelze kdykoliv, ale toliko v případech, které to svou povahou či okolnostmi odůvodňují, případech zpravidla komplikovaných anebo právě v případech, kde na tzv. prostou výzvu nebylo žalovaným reagováno.

Skutečným účelem fikce uznání je pokračování řízení, vymezení sporných skutečností (aby na ně mohlo být jednání přímo zacíleno) a v prvé řadě tedy tlak na žalovaného, má-li se čím bránit, aby tak učinil. Smyslem není jej trestat, ale donutit

k potřebné aktivitě, aby řízení mohlo plynule pokračovat. Povaha, nejméně ta primární, tak není sankční, nýbrž donucující. V řadě druhé pak nastupuje potřeba nahrazení chybějícího procesního kroku žalovaného tak, aby řízení i bez něho mohlo plynule pokračovat. V kombinaci s vyloučením možnosti náhradního doručení usnesení v obou případech fikce a zároveň poučením o tom, jaké následky pasivita bude mít, lze vcelku důvodně vycházet dále z obecné premisy, že má-li žalovaný co na svou obranu říci, učiní tak. Právě to, že žalovaný nemá, co by proti uplatněnému nároku namítl, svědčí o vysoké pravděpodobnosti, že jej akceptuje. Může samozřejmě dojít také k tomu, že s nárokem nesouhlasí, schází mu ale možnost prokázat, že je nedůvodný. Nicméně i tato situace by vedla ke stejnému procesnímu výsledku, i pokud by řízení proběhlo klasicky.

Problém spatřuji ovšem v tom, co je žalovaným jeho nečinností „pravděpodobně akceptováno“, a tedy v samotném základu tohoto institutu. Žalovaný, ostatně ani sám žalobce, není povinen v civilním soudním řízení tvrzené skutkové okolnosti nijak právně kvalifikovat. To je až povinností soudu, aby skutek podřadil pod konkrétní hmotně právní normu, která mu odpovídá. Nemá-li tak žalovaný, co by na svou obranu řekl, neznamená to ještě bez dalšího, že po právní stránce žalobce má skutečně nárok, kterého se žalobou domáhá. V tomto směru mám úpravu za chybnou, neboť zcela neodůvodněně na žalovaného svou konstrukcí přenáší i požadavek, aby kromě skutkových okolností sám provedl i právní posouzení, k čemuž nemůže být povinen. Pokud jsou skutková tvrzení správná, a žalovaný toto ví, stojí před otázkou, jak se vyjádřit, neví-li, zda je nárok po právu. Respektive, právní konstrukce a poučení, kterých se mu v usnesení s kvalifikovanou výzvou dostane, vyústí u práva neznalého v závěr, že tvrdí-li žalobce pravdu (a není tedy co skutkově zpochybnit), je vše v pořádku a žalobě bude vyhověno. Což také skutečně bude, nebude-li žalovaný reagovat. Těžko lze obhájit myšlenku, že žalovaný je povinen vyhledat advokáta, který mu řekne, zda je nárok po právu, což v případě nároku nedůvodného, plynoucího však ze žalovaným nezpochybnovaných skutkových tvrzení, je jediným možným způsobem, jak zabránit fikci uznání. Absurdita této, byť krajní situace, je zřejmá.

Za správné řešení takové situace považuji namísto fikce uznání předpoklad, že toliko skutková tvrzení žalobce jsou pravdivá a správná (jinak by své výhrady žalovaný vznesl). Co pro něho z takového skutkového stavu vyplývá, by nadále mělo být ponecháno na rozhodnutí soudu. Ten je garantem spravedlivé ochrany práv účastníků,

kteřá by měla stát nejen na procesním zhodnocení stavu, ale v prvé řadě na odborném právním posouzení. Vhodnou úpravou, případně i bez jednání, je-li nárok hodnocen soudem po právu, by bylo možno ošetřit a překlenout i nečinnost žalovaného ke kvalifikované výzvě. Využití takto modifikovaného institutu zákonné fikce by jistě nebylo prostředkem nepřiměřeným, za což osobně fikci uznání jako takového považují, byť nemá zcela iracionální základ. Pokud by průběh řízení měla narušit neodůvodněná pasivita žalovaného, je smyslem této úpravy její překlenutí, aby řízení mohlo být ukončeno. Rozhodnutí postavené na nezpochybněných skutkových tvrzeních žalobce, na která soud aplikuje právní úpravu, pak je výsledek řízení maximálně se blížící výsledku reálnému, pokud by řízení probíhalo standardním způsobem. Toto řešení by mělo být optimální. Namítat by se jistě dalo, že řádně poučený žalovaný ví, že nečinností nárok „uzná“, stejně tak, že v případě skutečného uznání pak soud řízení také bez ohledu na důvodnost nároku ukončí rozsudkem pro uznání. Pokud ovšem sám žalovaný koná, nárok uznává, činí procesní úkon a sám chce dosáhnout zamýšleného následku v řízení. Je zde prvek naprosté dobrovolnosti uznání, korespondující s postavením žalovaného, kterému by nemělo být možné tak závažný úkon vnutit proti jeho vůli, nechce-li tak sám učinit.

3.3 Fikce uznání na základě kvalifikované výzvy

První případ fikce uznání je spojen s nečinností žalovaného k výzvě soudu, aby se vyjádřil k žalobě. Nejde však o jakoukoliv výzvu, ale učiněnou usnesením soudu dle § 114b odst. 1 o. s. ř.. Proto se hovoří o výzvě kvalifikované, zatímco „obyčejná výzva“ dle § 114a odst. 2 písm. a) o. s. ř., v praxi označovaná také jako „prostá“, takové následky nezpůsobuje. Obě tyto výzvy jsou instituty přípravy jednání soudu a k rozdílu mezi nimi se podrobněji vrátím později.

Jestliže se pak žalovaný k takovéto řádně učiněné, kvalifikované výzvě ve stanovené lhůtě nevyjádří bez vážného důvodu vůbec či včas, event. v této lhůtě alespoň soudu nesdělí, jaký důvod mu v tom brání, má se podle odst. 5 § 114b o. s. ř. za to, že uplatněný nárok uznává. V takovém případě rozhoduje soud rozsudkem pro uznání ve smyslu § 153a odst. 3 o. s. ř., a to aniž by měl na vybranou. Na rozdíl např. od rozsudku pro zmeškání nezáleží na jeho úvaze, zda rozsudek vydat či nikoliv, ale vydán být musí. Vyplývá to z dikce soudního řádu, který stanoví, že soud „rozhodne“ rozsudkem pro

uznání, nikoliv, že takto rozhodnout může. Tento závěr byl rovněž potvrzen i judikaturou Nejvyššího soudu ČR⁵⁶.

Současně bylo také judikováno, že ani později uplatněné argumenty obrany žalovaného již na povinnosti soudu rozhodnout v neprospěch žalovaného rozsudkem pro uznání nemohou nic změnit. Fikce uznání nastává automaticky, marným uplynutím řádně stanovené lhůty. Případné pozdní vyjádření na nastalou fikci nemá žádný vliv, a to i když dojde soudu ještě dříve, než rozsudek pro uznání veřejně vyhlásí. Tato povinnost stanovená § 156 odst. 1 o. s. ř. zůstává bez ohledu na to, že jen pro vydání rozsudku pro uznání nemusí být podle § 153a odst. 4 o. s. ř. nařizováno jednání⁵⁷. Je nepodstatné, jakého obsahu pak vyjádření je, ani např. případná následná námitka započtení na fikci uznání nic nemění⁵⁸. Nerozhodné jsou i skutečnosti, které případně nastaly později, poté, co fikce nastala.

Výjimkou je pouze tak závažný důvod, který objektivně neumožňuje žalovanému ani to, aby jej soudu během lhůty pro vyjádření sdělil⁵⁹. Lze uvažovat zejm. o natolik závažném zdravotním stavu, který vylučuje i možnost korespondence se soudem. Pokud je žalovaný alespoň písemného styku schopen, pak musí před uplynutím lhůty sdělit konkrétní důvod, který mu v podání vyjádření brání a současně musí jít o důvod opravdu závažný. Důkazní břemeno ohledně jeho existence samozřejmě leží rovněž na žalovaném. Stejně tak bude žalovaný dokládat, že případně nebyl objektivně schopen učinit v rámci lhůty ani toto sdělení. I přesto, že jde o lhůtu soudcovskou, byla judikaturou⁶⁰ s ohledem na prekluzivní následky dovozena povinnost soudu zabývat se případnou žádostí o její prodloužení ve smyslu § 55 o. s. ř. (a takto posoudit i případnou žádost o prominutí lhůty, která u lhůty soudcovské nepřichází v úvahu⁶¹) v

⁵⁶ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. 3. 2005, sp. zn. 21 Cdo 1951/2004, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 21/2006, dostupný také na www.nsoud.cz.

⁵⁷ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 8. 2009, sp. zn. 33 Cdo 3359/2007, dostupný na www.nsoud.cz.

⁵⁸ Viz rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 16. 1. 2003, sp. zn. 12 Cmo 153/2002, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 32/2004.

⁵⁹ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. 3. 2005, sp. zn. 21 Cdo 1951/2004, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 21/2006, dostupný také na www.nsoud.cz.

⁶⁰ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 3. 2009, sp. zn. 22 Cdo 4272/2007, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 25/2010, dostupný také na www.nsoud.cz.

⁶¹ DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav aj. *Občanský soudní řád I : Komentář § 1 až 200za*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. § 58, Prominutí zmeškání lhůty, II., Zákaz prominutí zmeškání lhůty, s. 404 – 405. ISBN 978-80-7400-107-9

rámci práva na spravedlivý proces. Nejvyšší soud dospěl k závěru, že pokud by se soud nezabýval tím, zda lhůta byla zmeškána z omluvitelných důvodů, bylo by toto právo porušeno a závěr o fikci uznání předčasný. V případě omluvitelných důvodů by totiž nebylo možné z fikce nároku vycházet.

K vyloučení fikce uznání není nutné, aby obrana byla detailní či žalovaný polemizoval se všemi tvrzeními žalobce. Zcela postačuje, aby uvedl takové skutečnosti, které, budou-li prokázány, způsobí neúspěch žalobce. Podstatná jsou taková tvrzení, která povedou k zamítnutí žaloby. Jako nepostačující pak bylo vyhodnoceno jak vyjádření, které je bezobsažné a omezuje se toliko na obecné tvrzení o nedůvodnosti žaloby a projevování nesouhlasu s ní⁶², tak vyjádření, které obsahovalo toliko námitku místní nepřislušnosti, aniž by směřovalo k věci samé⁶³. Řádně koncipované vyjádření, tj. k věci samé, vylučující důvodnost nároku žalobce, musí žalovaný nejpozději v poslední den předat k poštovní přepravě, neboť jde o lhůtu procesní. Nutné však je, aby zásilka byla současně adresována správnému soudu. Pokud by totiž nedorazila včas, byť i jen z důvodu, že byla zaslána omylem jinému soudu, jdou tyto následky k tíži žalovaného a na nastalé fikci uznání nic tento omyl nezmění⁶⁴.

Lze shrnout, že zvolil-li soud důvodně a v souladu s požadavky soudního řádu přípravu jednání formou kvalifikované výzvy a dodržel přitom všechny zákonné náležitosti, přechází plně odpovědnost za následný postup momentem jejího doručení na žalovaného.

3.3.1 Forma kvalifikované výzvy

Jak již bylo uvedeno výše, jedná se o výzvu, která musí mít přímo ze zákona formu usnesení. Výslovně tak stanoví § 114b o. s. ř. v odst. 1., což však pouze vylučuje, aby byl žalovaný se stejnými důsledky vyzván pouhým přípisem soudu, bez použití

⁶² Viz rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 8. 2008, sp. zn. 21 Cdo 3597/2007, dostupný na www.nsoud.cz.

⁶³ Viz usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 7. 2009, sp. zn. 28 Cdo 2656/2008, dostupné na www.nsoud.cz.

⁶⁴ Viz usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 2. 2006, sp. zn. 33 Odo 146/2006, dostupné na www.nsoud.cz.

formálního rozhodnutí. Podle judikatury⁶⁵ je totiž přípustné, aby taková výzva byla včleněna i do platebního rozkazu jako jeho součást. V praxi jsou běžná obě řešení – buď je zaslána současně s platebním rozkazem samostatně vyhotovená výzva formou usnesení, nebo je obsah jinak samostatného usnesení vtělen přímo do vyhotovení platebního rozkazu. Nejvyšší soud dospěl k závěru, že samostatná forma rozhodnutí není nutná, kdy poukázal na to, že jak rozsudek, tak platební rozkaz, byť je jimi rozhodováno ve věci samé, mohou obsahovat a zpravidla i obsahují také výroky, které mají povahu usnesení. Je-li tedy včleněna kvalifikovaná výzva do výroku platebního rozkazu, nemění to nic na tom, že zmíněná část tohoto rozhodnutí má i nadále povahu usnesení, bez ohledu na formální označení. Tím jsou splněny požadavky stanovené § 114b o. s. ř. na formu tohoto rozhodnutí. Skutečnost, že nebylo vydáno usnesení jako samostatné rozhodnutí, vyhodnotil jako právně nevýznamnou, když v tomto směru žádné další podmínky soudní řád nestanoví.

Tento výklad zákona přijali kladně např. JUDr. Horák a Mgr. Hromada, kteří ve svém článku⁶⁶ kladně hodnotí zejména přehlednost (v případě použití jediného rozhodnutí) a chronologický návod pro žalovaného, jak postupovat. Osobně mám za to, že jednoznačně výhodnější forma z tohoto pohledu neexistuje. Zatímco někteří ze žalovaných přečtou první listinu a ostatním již v podstatě nevěnují pozornost, někteří nemají dostatek vytrvalosti, aby dočetli rozhodnutí s obsáhlejším textem, a to včetně několika variant poučení, až do konce. Nepochybně k tomu přispívá náročnost takového textu a ne příliš běžné a zažité pojmy, se kterými se musí vypořádat. Nevidím tedy z hlediska možnosti „donutit“ určitou méně pečlivou skupinu žalovaných toliko zvolenou formou rozhodnutí, resp. počtem těchto rozhodnutí, k důkladnějšímu seznámení se s jejich obsahem. Jednoznačně situace vychází nastejno u zodpovědných žalovaných, kteří prostudují bez ohledu na množství jednotlivých listin všechny od počátku až do konce.

Naopak celkem výrazně proti vyslovil ve svém pojednání Mgr. Rozbora, kdy upozornil na to, že má-li žalovaný dostat usnesení s kvalifikovanou výzvou, může se

⁶⁵ Viz usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 9. 2003, sp. zn. 32 Odo 616/2003, uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 56/2003, dostupné také na www.nsoud.cz.

⁶⁶ HORÁK, Pavel; HROMADA, Miroslav. Výzva k vyjádření podle § 114b OSŘ v soudní praxi a několik poznámek k připravované novelizaci občanského soudního řádu. *Právní rozhledy*. 2005, 3, s. 92 – 95.

jevit jako matoucí listina s nadpisem platební rozkaz, kdy dle jednoho výroku má zaplatit a dle druhého se vyjádřit⁶⁷. Ke správnosti citovaného judikátu dále namítá, že jednotlivé formy rozhodování soudu nejsou zaměnitelné a mají různý význam, neboť platební rozkaz je určen výlučně pro povinnost platební, je výjimečnou formou rozhodnutí, a samo ustanovení § 114b o. s. ř. požaduje výslovně formu usnesení. Přisvědčit mu lze rozhodně v tom směru, že v případě rozsudku i platebního rozkazu není rozhodnutí o nákladech (kde se jinak rozhoduje samostatně usnesením) takto svévolně přidáno do jiné formy rozhodnutí, pro ně jinak neurčené, na čemž stojí ale základ argumentace napadaného judikátu. Jako součást těchto forem rozhodnutí je skutečně výslovně určuje soudní řád v § 155 odst. 1 a v § 172 odst. 1 o. s. ř.. Ztotožňuji se v tomto směru s tím, že ani mě tato argumentace nepřesvědčila, a to především pro výslovný požadavek § 114b odst. 1 o. s. ř. na formu, jakou má být žalovaný vyzván. I když jinak koncepčně jsem zastáncem začlenění výzvy do platebního rozkazu, tato jednoznačná dikce zákona, to dle mého názoru neumožňuje. Nemyslím si, že by se obsah platebního rozkazu stal pro žalovaného méně pochopitelným, naopak. Je-li zvoleno vhodné nejen výrokové, ale i např. grafické rozčlenění, upřednostnila bych rovněž jeden dokument, který návazně na sebe říká: 1. zaplat' žalovanou pohledávku, jinak 2. podej odpor a učiníš-li tak, pak dále ve stanovené lhůtě 3. objasni, na čem stavíš svou obranu. Z hlediska budoucího vývoje bych proto jako prioritu spíše chápala úpravu ustanovení tak, aby bylo možno vyzvat buď samostatným usnesením, nebo v platebním rozkazu.

I přes shora uvedenou polemiku, zda je včlenění obsahu usnesení dle § 114b o. s. ř. skutečně souladné se současným textem soudního řádu, a zda by bylo v případě ústavní stížnosti shledáno rovněž v souladu s pravidly spravedlivého procesu, je nepochybné, že musí jít o formální rozhodnutí. Jelikož zákon striktně stanoví, že je třeba usnesení, nemohou být spojeny s neformálním přípisem pro žalovaného jinak přepokládané následky. K tomuto závěru lze dospět i s ohledem na stanovisko Ústavního soudu ČR, kdy podmínkou účinné fikce uznání stanovil, aby se soud pohyboval při postupu podle § 114b o. s. ř. důsledně v zákonném rámci a respektoval

⁶⁷ ROZBORA, Marián. Kvalifikovaná výzva jako součást platebního rozkazu – poznámka k soudní praxi, *Právní rozhledy*. 2010, 7, s. 255 – 258.

zákonem stanovené podmínky samotné výzvy⁶⁸. Ovšem právě pro tento striktní požadavek nelze garantovat, že by stejný názor ohledně přípustnosti včlenění výzvy přímo do platebního rozkazu sdílel.

3.3.2 Formální náležitosti kvalifikované výzvy

Jako každé jiné usnesení musí mít kvalifikovaná výzva formální náležitosti takového rozhodnutí dle § 169 o. s. ř.. S výjimkou rozšířeného poučení soudní řád další zvláštní náležitosti nestanoví. Písemné vyhotovení tedy musí obsahovat uvedení soudu, který usnesení vydal, jméno a příjmení soudce, označení účastníků a jejich zástupců, označení věci, příslušný výrok včetně důvodu rozhodnutí a použité zákonné ustanovení, poučení podle § 114b o. s. ř. odst. 5 a poučení o opravném prostředku.

Vzhledem k tomu, že ve věcech příslušejících senátu může jeho předseda podle § 36d o. s. ř. provádět sám úkony, kterými se nerozhoduje ve věci samé, není třeba, aby usnesení vydával senát. Toto by z hlediska rychlosti řízení nebylo ani praktické. V záhlaví usnesení proto bude vždy uveden jen soudce, nikoliv přisedící, byť by šlo o věc pracovně právní.

Výrok rozhodnutí obsahuje výzvu k vyjádření, zda je nárok uznáván, a pokud nikoli, aby byly vylíčeny rozhodující skutečnosti, na kterých žalovaný staví svou obranu. Kromě povinnosti tvrzení je mu ukládáno, aby navrhl důkazy, kterými chce tato tvrzení podložit a jde-li o listiny, aby je rovnou k vyjádření připojil. Současně soud ukládá lhůtu, ve které mají být uložené povinnosti splněny.

Pokud se týká odůvodnění, ust. § 169 odst. 2 o. s. ř. posl. věta stanoví, že usnesení, kterým se nerozhoduje ve věci samé, připouští-li to povaha věci, a je-li současně z obsahu spisu zřejmé, na základě jakých skutečností bylo rozhodováno, nemusí obsahovat odůvodnění. Domnívám se, že jde i o případ usnesení obsahujícího tzv. kvalifikovanou výzvu. Nejde o rozhodnutí ve věci samé a nelze dohledat žádný jiný důvod, proč by to z povahy věci bylo vyloučené. Naopak, jde o usnesení, které má velmi blízko k usnesením, kterými se upravuje vedení řízení, a která odůvodnění nemusí obsahovat výslovně. Jelikož limitem pro soud je „povaha věci“ či „okolnosti

⁶⁸ Viz usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 16. 11. 2006 sp. zn. III. ÚS 91/06, dostupné na <http://nalus.usoud.cz/>.

případu“, které by měly samy o sobě vyplývat bez bližšího zkoumání z obsahu spisu, jsou podmínky soudního řádu pro vypuštění odůvodnění splněny. I tak musí být zachováno uvedení důvodu rozhodnutí – právě zde je prostor pro stručné shrnutí, čím je v konkrétním případě vydání této výzvy odůvodněno a podle jakého zákonného ustanovení soud postupoval. Tyto se však uvádí dle poslední věty 2. odst. § 169 o. s. ř. přímo do výroku rozhodnutí.

Krajský soud v Ostravě pak spojil ve svém rozhodnutí⁶⁹ možnost soudu neodůvodňovat vydání kvalifikované výzvy (v čem jsou spatřovány okolnosti případu či povaha věci) se skutečností, že proti tomuto usnesení není odvolání přípustné. Proto dle jeho názoru nejde o vadu, která by bránila vydání rozsudku pro uznání. Mně osobně toto odůvodnění nedává příliš smysl, protože i s ohledem na text § 169 o. s. ř. v době od 1. 1. 2001 do 22. 1. 2009, kdy byl odst. 2 citelně kratší, nehovořil o tom, že by nemusela být odůvodňována usnesení, proti kterým není přípustné odvolání. Toliko usnesení, kterým se upravuje vedení řízení, připadala v době vydání citovaného rozhodnutí v úvahu. Odůvodnění tak považuji za poněkud nepřiléhavé dané situaci, kdy akceptovatelnější by mi připadalo spíše zahrnutí kvalifikované výzvy pod usnesení týkající se vedení řízení či do kategorie s nimi analogické (pokud v rozhodné době byla odst. 2 § 169 o. s. ř. jmenována toliko usnesení vyhovující návrhu, jemuž nikdo neodporoval, upravující vedení řízení a usnesení dle § 104a o. s. ř.).

Poučení ohledně opravného prostředku v tomto případě spočívá v konstatování, že proti tomuto usnesení není opravný prostředek přípustný, konkrétně odvolání, když vydat toto usnesení může z podstaty věci toliko prvoinstanční soud. Výslovně toto vyplývá z § 202 odst. 1 písm. j) o. s. ř.. Dle přímého požadavku § 114b odst. 5 o. s. ř. však tento typ usnesení musí navíc oproti ostatním usnesením obsahovat i poučení o následcích nesplnění výzvy soudu.

3.3.3 Obsah a případné přílohy kvalifikované výzvy

Kvalifikovaná výzva ukládá žalovanému, aby se ve stanovené lhůtě písemně vyjádřil ve věci, tj. ke konkrétnímu nároku uplatněnému žalobou. Pro případ, že tento

⁶⁹ Viz rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 16. 2. 2004, sp. zn. 16 Co 297/2003, uveřejněný v Soudních rozhledech č. 5, ročník 2004, str. 175.

nárok zcela neuzná, je vyzýván, aby vylíčil rozhodující skutečnosti na svou obranu. Dále je mu ukládáno, aby označil důkazy k prokázání svých tvrzení a přiložil listinné důkazy, kterých se dovolává. Nezbytně nutné proto je, aby žalovaný měl k dispozici žalobu. Ta je zasílána současně s kvalifikovanou výzvou, pokud ji žalovaný již nemá. Zejména v případě, kdy byl vydán platební rozkaz (jehož součástí tato výzva nebyla) a s ním žaloba již doručena, případně byla zaslána sama žaloba na vědomí bez dalšího nebo pouze s obyčejnou výzvou, má ji žalovaný již k dispozici. Opětovné zasílání žaloby s kvalifikovanou výzvou samozřejmě není potřebné a soudní řád je nepožaduje. Nejpozději ji musí ale dostat právě s kvalifikovanou výzvou, která mu nesmí být doručena podle § 114b odst. 4 o. s. ř. dříve než žaloba. Zaslání žaloby tedy kvalifikovanou výzvou může předcházet, nesmí tomu však být naopak. Následky takového pochybení soudní řád výslovně nestanoví. Jelikož však výslovně dřívější doručení zakazuje, nebylo by možno následky fikce spojit s nečinností žalovaného nejen v případě, kdy by mu žaloba nebyla doručena vůbec, ale ani pokud by byla dodatečně doručena žaloba později. Varianta, kdy by lhůtu pro vyjádření začala plynout později, až od doručení žaloby, není soudním řádem připuštěna.

Došlo-li ke změně žaloby, resp. navrhl-li žalobce její změnu, ve smyslu § 95 odst. 1 o. s. ř., musí být nejprve postaveno najisto, k čemu se má vlastně žalovaný vyjadřovat. Nelze mu tedy uložit, aby se vyjádřil k žalobě, dokud není pravomocně rozhodnuto o přípuštění navržené změny. Městský soud v Praze⁷⁰ vyslovil, že před konečným rozhodnutím musí být pravomocně rozhodnuto o navržené změně žaloby, neboť až tím se vymezí předmět řízení. Do té doby nelze žalovaného s následky fikce uznání vyzvat k vyjádření, když v této fázi neví, který nárok by uznal. S tímto názorem nelze než souhlasit, protože o změně žaloby může být rozhodnuto jednak tak, že ji soud připustí a jednak může dojít i k zamítnutí takového návrhu, tedy k nepřipuštění navrhované změny podle § 95 odst. 2 o. s. ř.. Potom by předmět řízení zůstal v původní podobě. Zároveň byla tímž judikátem připuštěna i možnost opakování kvalifikované výzvy, a to právě v důsledku navržené změny žaloby.

⁷⁰ Viz usnesení Městského soudu v Praze ze dne 31. 3. 2003, sp. zn. 14 Co 95/2003, uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 13/2004.

Jiná situace nastává u doplnění žaloby nebo odstranění jejích vad⁷¹. V takovém případě je (zpravidla až na základě výzvy soudu) neúplné, neurčité nebo nesrozumitelné podání nikoliv měněno, ale pouze dáváno do projednatelného stavu. Soud nerozhoduje o změně žaloby, protože ta zůstává stejná, jsou toliko doplněny její chybějící náležitosti, odstraněna nesrozumitelnost či neurčitost doplněním dalších potřebných údajů. Nejpozději s kvalifikovanou výzvou pak ale musí být samozřejmě žalovanému doručena nejen žaloba sama, ale i její doplnění či jiná oprava původně vadného podání.

Ve výzvě má být dle § 114b odst. 1 o. s. ř. žalovaný výslovně vyzván, aby se vyjádřil písemnou formou. Vzhledem k tomu, že v případě výzvy jde o přípravný institut a nepředpokládá se u něho osobní kontakt se soudem, jde o požadavek logický. Lze také očekávat, že dostane-li žalovaný usnesení soudu, kde je mu ukládáno, aby se písemně vyjádřil, učiní tak právě touto formou, nerozhodne-li se nereagovat. Zároveň však nelze vyloučit, že se žalovaný dostaví k soudu a bude se chtít vyjádřit. V takovém případě je povinen soud jeho ústní podání do protokolu sepsat podle § 42 odst. 2 o. s. ř. ve spojení s odst. 1. Smyslem kvalifikované výzvy je zjištění stanoviska žalovaného, fikci uznání nahrazuje soudní řád jeho nečinnost, v důsledku které nelze stanovit okruh sporných skutečností. Sama forma takového stanoviska není ani prvořadá ani sama o sobě nemá bližšího smyslu. Proto nelze použít fikci uznání, dozví-li se soud, byť ústně do protokolu, před uplynutím stanovené lhůty k vyjádření odmítavé zdůvodněné stanovisko žalovaného k žalobě. I přesto však, dle mého názoru, je třeba usnesením uložit povinnost písemného vyjádření tak, jak stanoví § 114b odst. 1 o. s. ř.. JUDr. Bureš⁷² však toto ustanovení okomentoval ve Velkém komentáři soudního řádu tak, že soud uloží toliko povinnost učinit podání, aniž by je v usnesení omezoval na písemnou formu. V tomto případě by sice odpadla diskuze, zda žalovaný uloženou formu dodržel, pokud by se vyjádřil ústně, mohla by se však naopak otevřít otázka, zda soud dodržel všechny v ust. 114b odst. 1 o. s. ř. stanovené podmínky pro usnesení. Její zodpovězení záporně by mohlo mít ale závažnější důsledky, pokud by se žalovaný nevyjádřil vůbec a

⁷¹ DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav aj. *Občanský soudní řád I : Komentář § 1 až 200za*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. § 95, Změna návrhu, I., s. 621 – 622. ISBN 978-80-7400-107-9.

⁷² DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav aj. *Občanský soudní řád I : Komentář § 1 až 200za*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. § 114b, Usnesení o výzvě k vyjádření, IV., Náležitosti usnesení a jeho doručení, s. 792 – 793. ISBN 978-80-7400-107-9.

měly by z toho být vyvozeny příslušné následky. S přihlédnutím k poměrně formalistickým trendům výkladu v soudní praxi a využívání jakýchkoli argumentů k obraně, si lze i představit námitky, že žalovanému nebylo v usnesení řádně sděleno, jakou formou má vyjádření podat. Kloním se proto k tomu, aby bylo dodrženo zákonné ustanovení a žalovaný skutečně vyzýván k podání stanoviska v písemné formě za současné akceptace přijetí včasného vyjádření do protokolu.

Nezbytnou náležitostí pak je také určení lhůty pro vyjádření. Soudní řád stanoví toliko její spodní hranici. Podle § 114b odst. 2 o. s. ř. nesmí být lhůta kratší než 30 dnů od doručení usnesení. Pro případ, že je současně o věci rozhodnuto jakýmkoliv platebním rozkazem, lze počátek takové lhůty stanovit až ode dne, kdy bude podán odpor. Její počátek tak v důsledku včasného odporu lze prodloužit až o 15 dnů po doručení výzvy, od které se pak teprve začne počítat uložených 30 či více dnů, horní hranice nijak limitována není.

Kromě poučení o opravném prostředku musí být žalovaný poučen výslovně o tom, že nevyjádří-li se ve stanovené lhůtě bez vážného důvodu a ani v této lhůtě nesdělí, jaký vážný důvod mu ve vyjádření případně brání, nastane fikce uznání. Soud tedy bude mít za to, že nárok uznává a podle toho rozhodne. Jelikož 5. odst. § 114b o. s. ř. výslovně odkazuje ohledně následků na § 153a odst. 3 o. s. ř., je třeba, aby se žalovanému v poučení dostalo rovněž i informace, že na základě této fikce uznání bude rozhodnuto rozsudkem pro uznání.

3.3.4 Soud oprávněný k vydání kvalifikované výzvy

Kvalifikovanou výzvu vydává soud, který věc vyřizuje. Jeho povinností je však v první řadě zkoumat podmínky řízení, mezi které patří i podmínky na jeho straně, tj. pravomoc a příslušnost a současně absence překážky spočívající v rozhodčí doložce. Jejich naplnění či naopak nedostatek by mohly mít samozřejmě vliv i na to, zda v případě nečinnosti bude s kvalifikovanou výzvou skutečně spojena fikce uznání.

Podle § 103 o. s. ř. soud kdykoliv za řízení přihlíží k tomu, zda jsou podmínky řízení splněny. Po zahájení řízení je toto zkoumání svěřeno soudním řádem předsedovi senátu podle § 114 odst. 1 o. s. ř., který je pak povinen při neodstranitelném nedostatku těchto podmínek řízení zastavit. K tomu by došlo v případě nedostatku pravomoci soudů v žalované věci dle § 7 o. s. ř., neboť tento nedostatek nelze nijak odstranit a věc

musí být ve smyslu § 104 odst. 1 o. s. ř. postoupena orgánu, který je k jejímu rozhodnutí skutečně příslušný. Na rozdíl od nedostatku pravomoci, kterou se soud musí zabývat automaticky, z úřední povinnosti (a to nejen prvoinstanční soud, ale dle § 212a odst. 5 o. s. ř. soud odvolací a podle § 242 odst. 3 o. s. ř. i soud dovolací, a to i když nebyla uplatněna), se překážkou rozhodčí doložky zabývá dle § 106 odst. 1 o. s. ř. jen k námitce žalovaného. Ta musí být vznesena již při jeho prvním úkonu ve věci samé, který činí. Pak následuje rovněž zastavení řízení, s výjimkou situace, kdy by účastníci shodně prohlásili, že na uzavřené smlouvě netrvají, ev. také v případě, kdy by se již rozhodčí soud věcí odmítl zabývat. Předpokladem pro zastavení řízení však je jednak skutečná existence rozhodčí doložky, a to platně sjednané, pokrývající rozhodovaný nárok, a ve věcech, kde ji sjednat lze. V těchto případech řízení před soudem končí bez dalšího, soud ani věc nepostupuje – ani výrokem rozhodnutí o zastavení, ale ani následně fakticky⁷³.

Nedostatek pravomoci soudu je nejen odvolacím důvodem podle § 205 odst. 2 písm. a) o. s. ř., ale i pokud by rozhodnutí nabylo právní moci, jde o rozhodnutí zmatečné. Soud tak nemůže ve věci konat žádné úkony, tj. ani vydat kvalifikovanou výzvu, ani rozhodnout na jejím základě rozsudkem pro fikci uznání. Jestliže by tak přesto učinil, má žalovaný kromě práva odvolání možnost podle § 229 odst. 1 písm. a) o. s. ř. proti němu podat žalobu pro zmatečnost. A to nejen, pokud by stav nenapravitel odvolací soud (v úvahu samozřejmě nepřipadá, pokud by v odvolacím řízení došlo ke změně rozhodnutí tak, že se řízení zastavuje a věc postupuje orgánu příslušnému k rozhodnutí, ev. toliko k zastavení věci spadající do pravomoci rozhodce), ale i za situace, kdy by odvolání nebylo vůbec podáno. Nejde pak jen o případy, kdy je vůbec podat nelze, ale i o případy, kdy možnost odvolání účastník prostě nevyužil. V úvahu připadá i dovolání nebo ústavní stížnost, kdy v průběhu řízení o nich by mohlo k nápravě dojít, až po marném uplynutí lhůt pro jejich podání je tak otázka pravomoci skutečně uzavřena.

⁷³ DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav aj. *Občanský soudní řád I : Komentář § 1 až 200za*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. § 106, Rozhodčí smlouva, II., Rozhodčí smlouva jako relativní překážka řízení, s. 713 – 715. ISBN 978-80-7400-107-9.

3.3.4.1 Věcně příslušný soud

V případě nedostatku příslušnosti k zastavení řízení nedochází, neboť jde-li o věc spadající do pravomoci soudů, řízení bude nadále pokračovat před soudem, toliko se musí dostat soudu věcně a místně příslušnému. Na rozdíl od příslušnosti místní zkoumá příslušnost věcnou soud podle § 104a odst. 1 o. s. ř. kdykoliv za řízení. Otázku věcné příslušnosti však není oprávněn řešit prvoinstanční soud sám. Dospěje-li k závěru, že není věcně příslušný, musí dle § 104a odst. 2 o. s. ř. věc předložit se zprávou o svých zjištěních nadřízenému vrchnímu soudu, případně soudu Nejvyššímu, jde-li dle jeho názoru o jeho příslušnost. Jejich rozhodnutím je podle § 11 odst. 1 o. s. ř. ukončeno zkoumání věcné příslušnosti, i pokud by nebyla stanovena správně. Zatímco nedostatek místní příslušnosti lze dokonce zhojit, u věcné příslušnosti tomu tak není. Situace, kdy by bylo rozhodnuto věcně nepřislušným soudem, je již z podstaty věci mnohem závažnější, proto nelze zhojení nedostatku této podmínky řízení připustit. Stejně jako u pravomoci soudu se touto podmínkou zabývá ex offio i soud odvolací a dovolací, byť by nebyla vznesena.

Následky v případě, že by věcně nepřislušný soud vydal kvalifikovanou výzvu a na jejím základě rozsudek pro uznání, jsou tak téměř totožné jako v případě, že není vůbec dána pravomoc soudů. Taková rozhodnutí by musela být zrušena, soudní řád však pro nedostatek této konkrétní podmínky již neumožňuje podání žaloby pro zmatečnost. V úvahu tedy přichází pouze odvolání a dovolání, ev. ústavní stížnost.

V praxi přitom může nastat nejen situace, kdy by věcně nepřislušný soud v řízení pokračoval a dokončil je (tedy rozhodl rozsudkem dle fikce uznání), ale s ohledem na povinnost zabývat se věcnou příslušností v průběhu celého řízení i situace, kdy bude vydána kvalifikovaná výzva, následně však bude zjištěn nedostatek věcné příslušnosti. Nemusí jít toliko o liknavost a chybu soudu, ale i o situaci, kdy až v průběhu řízení zjistí soud skutečnosti, ze kterých toto vyplývá (např. že jde ve skutečnosti o vztah mezi dvěma podnikateli v souvislosti s jejich podnikatelskou činností a jelikož řízení probíhá o částku vyšší než 100.000,-Kč, není dána věcná příslušnost okresního soudu). V takovém případě ani věcně příslušný soud nemůže v řízení „navázat“ a na základě kvalifikované výzvy učiněné dříve věcně nepřislušným soudem vydat rozsudek pro uznání, byť by na ni žalovaný nereagoval. Věcně nepřislušný soud nebyl takový úkon oprávněn učinit, tudíž z něho nelze vyvozovat, byť

již soudem věcně příslušným, žádné následky. Výzvu by tak musel opakovat, pokud by v tento moment byla z časového hlediska přípustná, aby s ní mohl spojit fikci uznání. Stejná je situace, pokud by byl rozsudek pro uznání zrušen z důvodu věcné nepříslušnosti a věc postoupena věcně příslušnému soudu. S výjimkou skutečného uznání žalovaného (a shodných tvrzení účastníků) nelze totiž podle § 226 odst. 2 o. s. ř. žádné výsledky řízení před věcně nepříslušným soudem zohlednit a vycházet z nich. Ani pokud je dále zkoumána místní příslušnost, nejsou podle § 105 odst. 1 o. s. ř. rozhodné výsledky řízení provedené před věcně nepříslušným soudem.

3.3.4.2 Místně příslušný soud

I místní příslušnost je soud povinen zkoumat ex offio, nicméně podle § 105 odst. 1 o. s. ř. jen do doby skončení přípravného jednání a nebylo-li konáno, pak do doby než zahájí projednání samotné věci nebo do doby rozhodnutí ve věci bez nařízení jednání s výjimkou rozhodnutí jakýmkoliv platebním rozkazem. Tímto je uzavřen časový rámec pro zkoumání této podmínky řízení samotným soudem, vznést námitku poté již může pouze účastník řízení, a to nejpozději při prvním procesním úkonu, který ve věci následně činí. Z toho plyne, že bylo-li konáno přípravné jednání, jeho ukončením je prostor pro zkoumání podmínky místní příslušnosti uzavřen definitivně. V případě, kdy se nekonalo, končí možnost soudu tuto podmínku zkoumat přednesením či přečtením žaloby, a to i v případě, že bylo o věci rozhodnuto platebním rozkazem, který však byl zrušen. Po zahájení jednání ve věci může tuto otázku znovu otevřít již jen námitka strany žalované, kdy rozhodujícím úkonem, který jej limituje, není samotný případný odpor proti platebnímu rozkazu, ale až následující jakýkoliv procesní úkon⁷⁴. Žalobci námitka tohoto druhu nepřísluší, neboť svůj názor ohledně místní příslušnosti vyjádřil tím, kterému soudu žalobu podal⁷⁵. Je-li soud názoru, že není místně příslušným, vyslovuje usnesením svou místní nepříslušnost, jakož i určuje soud, kterému bude po právní moci takového rozhodnutí věc postoupena. Nevznese-li účastník námitku místní

⁷⁴Viz rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 12. 2006, sp. zn. 33 Odo 1455/2006, dostupný na www.nsoud.cz.

⁷⁵ DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav aj. *Občanský soudní řád I : Komentář § 1 až 200za*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. § 105, Zkoumání místní příslušnosti, IV., Zkoumání místní příslušnosti k námitce účastníka, s. 700. ISBN 978-80-7400-107-9.

nepříslušnosti a sám soud ji případně vyhodnotí chybně, nejsou s tím již spojeny žádné procesní následky. Ze soudu místně nepřislušného se stává uplynutím okamžiku, do kterého je možno se místní nepřislušností zabývat, soud místně příslušný, jelikož se těmito kritérii není již možné zabývat. Nepřichází tedy v úvahu z tohoto důvodu podání ani řádných ani mimořádných opravných prostředků, stejně jako ústavní stížnosti pro porušení práva na spravedlivý proces.

V souvislosti s kvalifikovanou výzvou byla Nejvyšším soudem ČR řešena otázka, zda lze použít místně příslušným soudem kvalifikovanou výzvu vydanou jeho místně nepřislušným předchůdcem. Skutečnost, že usnesení podle § 114b odst. 1 o. s. ř. vydal místně nepřislušný soud, shledal ve vztahu k již nastalé fikci uznání nároku irelevantní. Jelikož kvalifikovaná výzva je úkonem soudu, který byl učiněn za účelem přípravy jednání, platí i pro něj, že úkony místně nepřislušného soudu učiněné před vznesením námítky místní nepřislušnosti mají stejné účinky jako úkony soudu místně příslušného. Uzavřel proto, že podmínky pro vydání rozsudku pro uznání podle § 114b odst. 5 a § 153a odst. 3 o. s. ř. jsou splněny i tehdy, jestliže usnesení podle § 114b odst. 1 o. s. ř. vydal soud, který na základě následně vznesené námítky žalovaného vyslovil svou místní nepřislušnost a věc postoupil místně příslušnému soudu, který teprve rozsudek pro uznání vydal⁷⁶.

3.3.4.3 Osoba oprávněná jménem soudu vydat kvalifikovanou výzvu

Jako nástroj přípravy jednání je kvalifikovaná výzva výslovně svěřena § 114b odst. 1 o. s. ř. předsedovi senátu. V tomto směru žádné pochybnosti, ať již byla výzva učiněna samostatným usnesením, či byla součástí platebního rozkazu, nevznikají. Judikaturou byla řešena otázka, jak je to v případě platebního rozkazu vydaného vyšším soudním úředníkem⁷⁷. V době, kdy byla kauza řešena Nejvyšším soudem ČR, však platil ještě zák. č. 189/1994 Sb. o vyšších soudních úřednících, který již byl zrušen. Proto bylo zkoumáno, zda §§ 9-10 a 12-13 tohoto předpisu opravňují tohoto úředníka k vydání kvalifikované výzvy, jež je součástí platebního rozkazu. Vzhledem k tomu, že

⁷⁶ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 7. 2009, sp. zn. 33 Cdo 1862/2007, dostupný na www.nsoud.cz.

⁷⁷ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 2. 2004, sp. zn. 25 Cdo 1839/2003, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 57/2005, dostupný také na www.nsoud.cz.

podklad v těchto ustanoveních nebyl zjištěn, nebyla tato možnost judikátem připuštěna. Nejvyšší soud uzavřel, že tím pádem ani nemohla nastat fikce uznání, pokud na výzvu vyšší soudní úřednice (byť učiněnou součástí platebního rozkazu) nebylo řádně žalovanou stranou reagováno. Důvodem je, že nebyly splněny zákonné podmínky.

V současné době je však již situace poněkud odlišná. S účinností od 1. 7. 2008 byl přijat nový zákon o vyšších soudních úřednících. Jeho novelizací provedenou zák. č. 7/2009 Sb. byl s účinností od 23. 1. 2009 změněn text § 10 odst. 1 písm. a). Výslovně tak bylo vyšším soudním úředníkům, ovšem toliko v souvislosti s agendou rozkazního řízení, uděleno oprávnění rozhodovat dle § 114b odst. 1 o. s. ř.. Výslovnou podmínkou však je, že takto rozhodovat mohou jen, pokud vydají platební rozkaz, evropský platební rozkaz nebo mezinárodní platební rozkaz. Využití samostatného usnesení obsahující kvalifikovanou výzvu jim je tak nadále zapovězeno. I tak lze ovšem shrnout, že dosavadní judikatura vycházela z již neúčinné právní úpravy a s ohledem na zásadní a jednoznačnou změnu byla překonána. Nadále tak s jakýmkoliv typem platebního rozkazu může kvalifikovanou výzvu jako jeho součást vydat i vyšší soudní úředník, a to se stejnými účinky jako předseda senátu.

3.3.5 Adresát kvalifikované výzvy a způsob doručení

Komu je určeno usnesení obsahující kvalifikovanou výzvu, je jednoznačné. Toliko přímo žalovaný je subjektem, kterému může být dle § 114b odst. 1 o. s. ř. povinnost vyjádřit se uložena. Aby však soud mohl postupovat vydáním usnesení obsahujícího kvalifikovanou výzvu, musí být samozřejmě splněny podmínky řízení na straně obou subjektů. V tomto směru lze platí vše, co bylo ohledně podmínek subjektu uvedeno již v kap. 2.1.2.1. – 2.1.2.3. o procesní subjektivitě a procesní způsobilosti, jakož i o podmínkách řádného zastoupení, jedná-li za účastníka zástupce. Výzva však vždy směřuje vůči žalovanému, resp. všem žalovaným v případě, že na této straně je pluralita subjektů. Ani v případě zastoupení nelze takovou povinnost uložit zástupci, ale jedině samotnému žalovanému, byť jeho jménem jedná v řízení osoba jiná. Stále totiž jde o procesní povinnost samotného žalovaného. Ve vyhotovení usnesení tak musí být vždy uložena povinnost vyjádřit se výlučně jemu. Při pluralitě žalovaných pak z ničeho neplyne, že by soud nemohl uložit jedním usnesením povinnost k vyjádření všem

žalovaným, nejlépe však výslovně, včetně uvedení jejich jmen v samotném textu výzvy, aby se předešlo případným pochybnostem.

Zásilka se však v případě zastoupení zástupcem s procesní plnou mocí doručuje pouze zástupci⁷⁸. Povinnost vyjádřit se, totiž není povinností osobní, lze ji splnit jeho prostřednictvím. Soudní řád pak stanoví v § 50b odst. 1 o. s. ř., že je-li účastník zastoupen, doručuje se pouze zástupci, nestanoví-li zákon případně jinak. Ve 2. odst. je toto potvrzeno pro zástupce s procesní plnou mocí, kterou nelze omezit. Citované rozhodnutí pak rovněž zdůraznilo, že případná nečinnost advokáta má za důsledek fikci uznání i za situace, kdy o usnesení samotný účastník nevěděl. Nejvyšší soud připomněl, že advokát je profesionálem, u kterého je nepřípustné a tedy se ani nepředpokládá, že bude bránit vyřízení věci tím, že se nevyjádří ve stanovené lhůtě k žalobě.

Jiná situace by byla v případě, že zmocněnec má toliko tzv. prostou plnou moc pro stanovené úkony, tj. omezenou pouze na ně. Pak musí soud podle téhož ustanovení, odst. 3, vždy ad hoc posoudit, komu bude kvalifikovanou výzvu doručovat. Odpovídá-li toto plné moci co do rozsahu zastoupení, pak pouze zástupci. V opačném případě pouze účastníku, neboť zástupce k tomu nebyl plnou mocí pověřen. Situace je poněkud odlišná od druhého případu fikce. K přípravnému jednání se totiž vždy obesílá i samotný účastník řízení, a to vedle zástupce.

Judikatura⁷⁹ musela rovněž zodpovědět otázku, zda je nutno kvalifikovanou výzvu zaslat i zástupci v případě, že plná moc byla soudu předložena až poté, co usnesení již bylo zasláno samotnému žalovanému. Žádné ustanovení soudního řádu takový postup neukládá a je toliko na účastníkovi samotném, aby svého zástupce s dosavadním postupem v řízení seznámil. Jednou uloženou povinností vyjádřit se ve stanovené lhůtě tak má účastník a dodržení lhůty je čistě na něm. Byl-li pak řádně seznámen s následky své nečinnosti, je vydání rozsudku pro uznání zcela v souladu s pravidly spravedlivého procesu. Nejvyšší soud proto tuto dovolací výhradu neakceptoval. Byť se nevyjádřil zcela výslovně k této otázce, potvrdil jako správný postup nižších soudů, kdy soud odvolací tuto otázku přímo v odůvodnění svého

⁷⁸ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 1. 2005, sp. zn. 32 Odo 387/2004, dostupný na www.nsoud.cz.

⁷⁹ Viz usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 2. 2010, sp. zn. 22 Cdo 2877/2008, dostupné www.nsoud.cz.

rozhodnutí podrobně rozebíral. Tento závěr není v souladu jen s §§ 114b a 153a o. s. ř., ale i s ustanovením § 56 odst. 2 o. s. ř. – nová lhůta počínající vstupem do řízení svědčí totiž jen novému účastníku, zákonnému zástupci přibranému ve smyslu § 23 o. s. ř. a opatrovníkovi, nikoliv běžnému zástupci.

Poněkud atypická situace nastává v případě účastníka zastoupeného zákonným zástupcem, kterého soud do řízení přibral ve smyslu § 23 o. s. ř.. Zde by se doručovala kvalifikovaná výzva jednak účastníku, který sice není plně způsobilý k právním úkonům, ale v souzené věci by jinak mohl jednat samostatně, a jednak zákonnému zástupci. Toto výslovně ukládá výjimka stanovená § 50b odst. 4 písm. b) o. s. ř.. Stejný postup soudní řád ukládá ještě pod písm. d) téhož ustanovení, kdy musí být kromě ustanoveného opatrovníka doručováno i účastníku, kterému zdravotní důvody znemožňují nikoliv jen po přechodnou dobu účastnit se řízení, s výjimkou kdy jde o duševní poruchu či neschopnost se srozumitelně vyjadřovat.

Teoreticky by, jelikož zákon nestanoví jinak, stačilo rovněž výlučné doručení opatrovníkovi, který byl ustanoven proto, že žalovaný sám je neznámého pobytu. Takovému účastníkovi, je-li to nutné, je doručováno vyvěšením na úřední desce soudu. V souvislosti s kvalifikovanou výzvou však v soudní praxi vyvstala zásadní otázka, zda vůbec lze takový instrument přípravy jednání použít. O tom, že věc je diskutabilní, svědčí i to, že v rámci přípravy publikace rozhodnutí do Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, byly Nejvyšším soudem ČR připraveny dvě protichůdné verze právní věty, které následně prošly připomínkovacími místy⁸⁰. Pravdou je, že ustanovený opatrovník bez možnosti osobního kontaktu s účastníkem a bez přístupu k potřebným údajům, je v naprosto odlišné situaci než samotný účastník či jeho zástupce. Na druhou stranu i on je schopen vznést k obraně argumenty právního charakteru, je jeho povinností se s věcí v mezích možností (nejméně studiem soudního spisu) seznámit a zcela jistě je schopen popřít skutečnosti, které jsou tvrzeny, ale nejsou podloženy nabízenými důkazy. Určité možnosti by tak zde nepochybně byly, byť obsah vyjádření by byl rozhodně limitován. Nejvyšší soud se však nakonec přiklonil k variantě, že v těchto případech nelze kvalifikovanou výzvu použít a učinil-li by tak soud, není s nečinností opatrovníka

⁸⁰ Mezi ně patří i jednotlivé soudy, proto jsem měla možnost se s nimi v rámci výkonu své profese seznámit.

spojena fikce uznání⁸¹. V odůvodnění uveřejněného rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě bylo označeno za podstatné, že výzva podle § 114b odst. 1 o. s. ř. je určena žalovanému účastníku řízení bez ohledu na to, že vyjádření může případně poskytnout i prostřednictvím zvoleného zástupce. Za situace, kdy je však soudu známo, že žalovanému nelze kvalifikovanou výzvu doručit, protože jeho pobyt není znám, nejsou splněny podmínky pro její použití. Tuto překážku nelze odstranit ustanovením opatrovníka podle § 29 odst. 3 o. s. ř., neboť ustanovený opatrovník objektivně posuzováno nemůže znát případné námitky účastníka a tedy ani připravit jeho kvalifikované vyjádření k žalobě. Proto také nelze dovodit uznání v žalobě uplatněného nároku podle ust. § 114b odst. 5 o. s. ř., a nemohou tak být ani splněny podmínky pro vydání rozsudku pro uznání podle § 153a odst. 1 a 3 o. s. ř.

Podle § 114b odst. 4 o. s. ř. musí být kvalifikovaná výzva doručena do vlastních rukou, náhradní doručení je vyloučeno. To mj. rovněž znamená, že tento způsob přípravy jednání je naprosto nepoužitelný v případě, kdy žalovaný nepřebírá zásilky. A to, i když se na adrese zdržuje a činí tak cíleně, nejen pokud se na adrese faktického pobytu skutečně nezdržuje. Tento způsob doručování byl nepochybně zákonodárcem zvolen s ohledem na závažnost důsledků, které na takovou výzvu navazují. Na druhou stranu umožňuje zcela jednoduché vyhnutí se povinnosti reakce a tím i zmaření potřebné přípravy jednání.

3.3.6 Přípustnost použití kvalifikované výzvy

Pro úplnost je předně nutné úvodem této kapitoly uvést, že pro další postup ve věci musí být kromě podmínek na straně subjektů a soudu, které již byly dříve podrobně rozebrány, dány i ostatní podmínky řízení obecně, což samozřejmě platí i pro řízení, kdy je učiněno uznání dluhu skutečně žalovaným. Soudu v možnosti vydat nejen rozsudek pro uznání, ale v první řadě i samotnou kvalifikovanou výzvu trvale brání (vedle neodstranitelného nedostatku podmínek na straně subjektů, nedostatku jeho pravomoci či věcné příslušnosti) i tzv. překážky samotného řízení. Jde o překážku věci zahájené dle § 83 o. s. ř. či rozsouzené dle § 159a odst. 5 o. s. ř., kdy pro tyto překážky

⁸¹ Viz usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 27. 7. 2009, sp. zn. 15 Co 306/2009, uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 92/2010, dostupné také na www.nsoud.cz.

musí být řízení zastaveno. Výjimkou je toliko situace, kdy by ze dvou zahájených řízení došlo do doby zastavení k ukončení řízení zahájeného dříve. V opačném případě či v případě věci rozhodnuté postupoval-li by soud dále v řízení, zatížil by je vadou, pro kterou by rozhodnutí musela být zrušena⁸². K této vadě automaticky přihlíží opět jak soud odvolací, tak i dovolací a je i rovněž výslovným důvodem žaloby pro zmatečnost dle § 229 odst. 2 písm. a) a b) o. s. ř.. Dalším kritériem, ke kterému se soud dostává při rozhodování o dalším procesním postupu, tedy zda může využít přípravu jednání formou kvalifikované výzvy, je kvalita žaloby a druh dané věci.

3.3.6.1 Druh věci a řádná žaloba

Pro fikci uznání, stejně jako pro možnost relevantně nárok uznat, platí též negativně vymezená podmínka přípustnosti v tom smyslu, že nejde o věc uvedenou v § 120 odst. 2 o. s. ř. a současně ani o věc, ve které není možno uzavřít a schválit smír. V těchto věcech je využití kvalifikované výzvy zakázáno § 114b odst. 1 o. s. ř.. Tyto podmínky již byly podrobně rozebrány kapitole 2. 5. 2, na kterou proto nyní již jen odkazují.

Sama žaloba pak musí být v první řadě projednatelná, neboť jinak (nedošlo-li by ke zjednání nápravy ani k výzvě soudu ve smyslu § 43 odst. 2 o. s. ř.) by musela být odmítnuta a tím je řízení již na jeho samém počátku skončeno. Sama projednatelnost je však vymezena judikaturou dosti volně⁸³, zejm. v návaznosti na možnost účastníků stanovenou v § 101 odst. 1 písm. a) o. s. ř. doplnit i potřebná tvrzení až při jednání soudu. Přestože tak § 79 odst. 1 o. s. ř. ukládá žalobci, aby v žalobě kromě obecných náležitostí podání mj. vylíčil i rozhodující skutečnosti, bylo dovozeno, že tomuto požadavku vyhovuje i takové vylíčení, kdy je zřejmé, jaký dostatečně konkrétní nárok žalobce požaduje, pokud jeho vznik popsal natolik, aby se dal podřadit pod určitou hmotněprávní normu. Projednatelná je tak i žaloba, kde např. není zřejmé, jak žalobce konkrétně dospěl k výši nárokovaného plnění, pokud ale nárokuje konkrétní částku a současně popíše důvod, z jakého mu měl nárok vzniknout, ovšem i jestliže tak učiní

⁸² Viz rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 10. 2007, sp. zn. 28 Cdo 2949/2006, dostupný na www.nsoud.cz.

⁸³ Viz usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. 12. 2004, sp. zn. 25 Cdo 2142/2004, dostupné na www.nsoud.cz.

v rovině značně obecné. Další tvrzení má možnost soudu sdělit až při jednání, kdy následkem nesplnění této povinnosti ani v této fázi řízení je neúspěch ve věci pro neunesení břemene tvrzení⁸⁴.

Tato konstrukce je samozřejmě logická a v kontextu se zásadou ústního projednání, kdy žalobce musí být současně procesně právně soudem poučen (jak o břemenu tvrzení a způsobu jeho splnění dle § 118a odst. 1 o. s. ř., ale ve stejném rozsahu i o břemenu důkazním dle odst. 3 téhož ustanovení), aby jen z tohoto důvodu nebyl neúspěšným. Klade však v podstatě do roviny projednatelnost žaloby s vymezením jejího předmětu tak, aby bylo možno posoudit překážku věci zahájené a rozsouzené. Pouze taková individualizace nároku ale ještě neumožňuje jeho kontrolu, a to nejen ze strany soudu, ale především žalovaného. Aby se mohl řádně vyjádřit a skutečně vymežit, které konkrétní skutečnosti jsou mezi účastníky sporné, což je základním smyslem tohoto přípravného institutu, musí mít k dispozici nejen projednatelnou žalobu, ale i dostatečná skutková tvrzení žalobce. Je to současně i jeho právem, protože jinak se není ani schopen adekvátně bránit, jestliže neví, z čeho přesně žalobce nárok odvozuje a jak konkrétně případně dospěl k jeho výši.

JUDr. Bureš z toho ve Velkém komentáři soudnímu řádu⁸⁵ dovozuje, z pohledu splnění podmínek pro vydání rozsudku pro uznání, povinnost soudu pečovat o kvalitu žaloby tak, aby obsahovala všechna právně významná skutková tvrzení, z nichž se uplatněný nárok odvíjí. Připomíná, že soud pracuje na místo s prokázanými skutkovými tvrzeními s tvrzeními uznanými a fikce uznání zde vlastně nahrazuje nespornost skutkových tvrzení mezi účastníky, kdy kvalita musí být zásadně stejná. S tím nelze než souhlasit, problém je však v tom, že zde nemá možnost již ve fázi přípravné toto od žalobce účinně vynutit. Přestože odpovědnost za žalobu nese v první řadě žalobce, nemůže samozřejmě (zvláště nezastoupený účastník) tušit, co případně dalšího bude soud v dané věci považovat za nezbytné k přezkoumání jeho nároku. Rozhodně je na místě v rámci předvídatelnosti soudního rozhodnutí, aby s tím byl včas obeznámen. Na

⁸⁴ Viz usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 1. 9. 2009, sp. zn. 22 Cdo 5226/2007, dostupné na www.nsoud.cz.

⁸⁵ DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav aj. *Občanský soudní řád I : Komentář § 1 až 200za*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. § 114b, Usnesení o výzvě k vyjádření, I., 2. Řádná žaloba, s. 791. ISBN 978-80-7400-107-9.

stranu druhou nevyhověním příslušnému usnesení obsahujícímu výzvu k doplnění skutkových tvrzení je žalobce schopen zcela zmařit samotné vydání kvalifikované výzvy. Usnesení dle § 114b odst. 1 o. s. ř. totiž soud nemůže vydat, není-li k dispozici dostatečně kvalitní žaloba⁸⁶, kdy nelze po žalovaném spravedlivě žádat, aby se k ní vyjádřil. Smyslem této výzvy rozhodně není, aby žalovaný soudu ve vyjádření psal, že ze žaloby není zřejmé, jak žalobce k tvrzenému nároku dospěl, a proto se blíže vyjádřit nemůže, ev. že žalobě nerozumí. Smyslem pak ani není toto vše „spravit“ na úkor žalovaného, pokud ani takové vyjádření v dané lhůtě nepodá a tedy proces změnit v jakési číhání na pochybení, resp. prodlení žalovaného, které překryje pochybení či nedostatečnou procesní aktivitu žalobce. Pokud by i za těchto okolností soud ke kvalifikované výzvě přistoupil, fikce uznání by s ní nemohla být spojena, což by se projevilo v případném odvolacím či dovolacím řízení, ev. i v řízení o ústavní stížnosti.

Shodně s pojetím JUDr. Bureše vyznívá judikát Nejvyššího soudu ČR z relativně nedávné doby⁸⁷, kdy soud dosti jednoznačně vymezil, že pouhé všeobecné uvedení důvodu je nedostačující z hlediska kvalifikované výzvy. Konkrétně se v odůvodnění uvádí, že ve smyslu § 79 odst. 1 o. s. ř. patří k nutným obsahovým náležitostem žaloby vylíčení rozhodujících skutečností. Těmi se míní údaje nutné k tomu, aby bylo jasné, o čem má soud rozhodnout. Je proto nezbytné, aby byly všechny skutkové okolnosti jednotlivě, tak jak jdou za sebou a jak se jedna od druhé odvíjejí, vylíčeny, byť stručně, přesto však úplně. Z jejich souhrnu musí vyplynout, o jaký právní poměr žalobce svůj nárok opírá, i když žalobce nemusí uvádět právní důvod výslovně. Myšlenku soud uzavřel tím, že nárok uplatněný žalobou je charakterizován vylíčením skutkových okolností, kterými žalobce svůj nárok zdůvodňuje, a ve spojení se žalobním petitem je pak vymezen základ uplatněného nároku.

Opět dle mého názoru nelze než naprosto souhlasit, kdy např. při tvrzení, že ze smlouvy o půjčce uzavřené mezi účastníky 1. 1. 2006, jež nebyla řádně splácena, žalovaný k 1. 1. 2007 dosud nevrátil 53.817,-Kč, je žaloba projednatelná. Skutek je individualizován – konkrétní zůstatek konkrétní půjčky – lze tak posoudit překážku věci zahájené či rozsouzené. Nicméně současně i natolik kusá, že pokud by se žalovaný

⁸⁶ tamtéž

⁸⁷ Viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 1. 2009, sp. zn. 23 Cdo 4194/2008, dostupný na www.nsoud.cz.

snažil vyhovět kvalifikované výzvě a vyjádřit se, musel by v podstatě sám uvést veškerá potřebná tvrzení ohledně její původní výše a především výše splátek a jejich splatnosti (jakož i případného předčasného zesplatnění v důsledku prodlení), což je povinností žalobce. Jen tak by tento blíže nespecifikovaný dluh (jak konkrétně vznikl a co vlastně si strany v tvrzené smlouvě sjednaly), při doložení, že všechny platby zaplatil, vyvrátil. Jeho povinností však a priori není napravovat nedostatky žaloby (a případně tvořit různé verze ohledně možného vzniku konkrétní výše, pokud dle něho je jiná), ale polemizovat s konkrétními pro vznik nároku rozhodnými tvrzeními žalobce, nezakládají-li se na pravdě. Má proto nepochybně právo vědět, jak konkrétně měl tento dluh vzniknout, se kterými platbami – splátkami je dle žalobce v prodlení, což jsou skutková tvrzení nutně potřebná. Žalobu pro jejich absenci vzhledem k individualizaci skutku odmítnout nelze, žalobce může případně tato tvrzení doplnit při jednání, naproti tomu ale jde o rozhodující skutečnosti, bez kterých žalovaný nemůže řádně splnit svou povinnost vyjádření. Především, že zvolený vzor je zcela triviální, běžné jsou žaloby z komplikovaných úvěrů, kdy je tvrzeno zesplatnění z důvodu prodlení se splátkami a k určitému datu vyčísleno několik druhů samostatných nároků. V těchto případech, byť důvod je uveden, stejně jako výše k určitému datu, je naprosto nemožné zjistit, jak vlastně měl tento dluh vzniknout. Podání účastníků vytváří různé kombinace, ze kterých je zcela zřejmé, že v kontextu judikatury je velmi podstatný rozdíl mezi žalobou projednatelnou a žalobou, ke které se lze adekvátně vyjádřit.

Přesto však ve stejné době bylo Nejvyšším soudem ČR vydáno i dokonce později uveřejněné rozhodnutí⁸⁸ (nutno ovšem uvést, že s právní větou týkající jiné právní otázky), které obsahuje ve svém odůvodnění v podstatě závěr zcela opačný! Budu-li opět citovat část odůvodnění, uvádí se zde, že na překážku vydání kvalifikované výzvě jsou toliko vady spočívající v nedostatku podmínek řízení a takové vady žaloby, pro které nelze v řízení pokračovat. Jinak lze totiž rozhodnout ve věci samé, a tedy i rozsudkem pro uznání, a lze tak i vydat kvalifikovanou výzvu, kdy tomuto usnesení by mohly zabránit jedině takové vady žaloby, které brání pokračování v řízení. Absence potřebných tvrzení podle hmotného práva není vadou žaloby, která by

⁸⁸ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 3. 2009, sp. zn. 22 Cdo 4272/2007, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 25/2010, dostupný také na www.nsoud.cz.

pokračování řízení bránila (což skutečně není, ale pak jí také nebude vyhověno, nebudou-li při jednání doplněna...). Dále soud shrnul, že vylíčení skutečností v takovém rozsahu, který činí žalobu projednatelnou, je dostatečný, neboť soudní řád z hlediska předpokladů pro vydání rozsudku pro uznání žádné další požadavky na žalobní tvrzení ani v § 153a o. s. ř. neklade⁸⁹.

Rozhodnutí podle mého názoru zcela opomíjí rozdíl mezi možnostmi soudu rozhodnout ve věci samé, kdy jednou z možností ovšem je i (samozřejmě i po marné snaze soudu dle § 118a odst. 1 o. s. ř.) žalobu zamítnout pro neunesení břemene tvrzení a možností vydat rozsudek pro uznání, kterým musí být žalobě vyhověno. Mezi těmito dvěma možnostmi je propastný rozdíl a nelze je adekvátně srovnat. Je sice pravdou, že soudní řád ani v § 114b ani v § 153a nestanoví z hlediska skutkových tvrzení výslovně žádné požadavky. Nicméně ty plynou již ze samotné podstaty vyjadřovací povinnosti – jen má-li se žalovaný k čemu konkrétnímu vyjádřit, může adekvátně reagovat. Jedině při konkrétních a dostatečných údajích může objasnit, co souhlasí a co nikoliv a proč. Jinak se opět dostaneme do situace, kdy vyjádření bude buď znít, že žalovaný neví, jak např. na žalovanou částku žalobce přišel a tedy k čemu se vyjádřit (za což ho lze jen těžko postihnout neúspěchem ve věci), případně bude vytvářet různé teorie, jak se to stát asi dle žalobce mohlo a poté bude sám se sebou polemizovat, či sám bude průběh celého právního vztahu za žalobce rozepisovat a osvětlovat, aby vedle jeho vylíčení neobstál dosud poněkud nejasný nárok žalobce.

Domnívám se, že obě citovaná rozhodnutí z prvního čtvrtletí roku 2009 vedle sebe nemohou obstát a došlo zde k rozdílnému posouzení téže otázky dovolacím soudem. Byť u mnou kritizovaného rozhodnutí jde o kauzu, kde se nedostatek všech rozhodných tvrzení neprojevuje až tak dramaticky, jako např. právě u nároků na konkrétní ale ne zcela zdůvodněné finanční částky (což je možná i důvod jiného úhlu pohledu), právní závěry obsažené v odůvodnění vyznívají zcela obecně, bez omezení a naprosto jednoznačně. Osobně v tom vidím i to riziko, že s odkazem na tento judikát a pod tlakem velkého množství kauz na soudech první instance, by mohly být oprávněné

⁸⁹ Na tyto tendence vidět však i přes výhrady civilních soudců potřebu skutkových tvrzení jaksí minimalisticky či ji zcela popřít, a to i v evropském kontextu, upozorňuje JUDr. Svoboda, viz SVOBODA, Karel. K soudcovským debatám nad podstatou koncentrace. *Právní rozhledy*. 2011, 10, s. 360 – 362.

požadavky na kvalitu žaloby odsouvány do pozadí a kvalifikovaná výzva využívána jaksi automaticky. Tím však v rozporu se spravedlivým procesem i úlohami obou stran sporu budou opomíjeny povinnosti žalobce a odpovědnost za spor přenášena na stranu žalovanou, což je nepřípustné.

Závěrem této problematiky zbývá dodat, že kromě toho, že liknavost žalobce, je-li žádáno doplnění potřebných tvrzení soudem, je sice i proti jeho zájmům, je tím však současně i zcela zbytečně zatížen soud. Namísto vyjasnění sporných skutečností předem a možného uznání nároku, musí nařídít ve věci jednání. Tento nedostatek se zčásti napravil vložением nové úpravy do soudního řádu novelou č. 7/2009 Sb. Za stávající právní úpravy má totiž soud k dispozici i nový přípravný institut dle § 114c o. s. ř., který je mj. přímo určen k tomu, aby si své povinnosti dodatečně, ale stále včas splnil i sám žalobce. Na místo jediné dřívější možnosti, kterou bylo nařízení samotného jednání ve věci, je nyní možno přistoupit k nařízení přípravného jednání. Řešení nedostatečných tvrzení žalobce to však není úplně ideální, neboť za takového stavu žaloby je dosti diskutabilní, zda pokud se k takovému jednání nedostaví řádně obeslaný žalovaný, je možno vydat v této fázi rozsudek pro uznání – pokud bychom toto připustili, nebyl by důvod, proč žalovaného také nenutit i při takovém stavu žaloby k jakékoliv reakci i kvalifikovanou výzvou. Pravdou však je, že při přípravném jednání soud buď vejde v osobní kontakt se žalobcem a má tedy tuto možnost potřebných tvrzení se dobrat anebo, nedostaví-li se ani žalobce, řízení zastaví. Podrobnostem a komplikacím, které však nastávají i při zvolení přípravy formou přípravného jednání, se budu věnovat v samostatné kapitole.

3.3.6.2 Specifické podmínky kvalifikované výzvy

Soudní řád neumožňuje plošné využití kvalifikované výzvy, ale omezil je ve dvou základních směrech. Jedná se o rámcové vymezení sporů, ve kterých lze tuto formu přípravy na jednání použít a kromě toho je stanovena i časová hranice. Tento stav trvá již od zavedení institutu a ani v novele provedené zák. č. 7/2009 Sb. zákonodárce nevyslyšel požadavky zejm. soudní praxe, aby jiné než časové limity byly vypuštěny.

JUDr. Jirsa⁹⁰ v tomto spatřuje zjevně nedostatek novely, kdy připomíná, že soudci nalézacích soudů žádají eliminovat toto omezení zejm. pod vlivem praxe odvolacích soudů. Pravdou je, že odvolací soudy nejsou při rozhodování příliš jednotné a liší se dokonce i výklad jednotlivých odvolacích senátů v rámci téhož odvolacího soudu. To samozřejmě jistotě soudce nalézacího soudu, kdy skutečně lze volit kvalifikovanou výzvu a kdy nikoliv, vůbec nepřispívá.

Byť by pro soudy, zejm. z hlediska urychlení a zjednodušení řízení, bylo samozřejmě vhodnější automatické a nelimitované použití tohoto institutu, nejde jen o ulehčení soudu a potažmo i žalobci. Základem stále zůstává, že „pánem“ sporu a odpovědným za jeho výsledek je žalobce. Ten řízení zahajuje, což je jen na jeho uvážení a předem by měl vyhodnotit, jak si i z hlediska důkazního břemene stojí. Žalobce si zároveň musí být vědom také toho, že pokud nebude úspěšný ve sporu, hrozí mu kromě neúspěchu i povinnost vedle svých nákladů zaplatit i náklady protistrany. Žalovaný samotnému zahájení řízení nemůže nijak zabránit a takto do něho vtažen, se může již toliko bránit žalobě. Se žalobou by proto mělo být zacházeno uvážlivě, což je zcela oprávněným požadavkem. Neměla by být využívána jako „pokus“ domoci se plnění v krajním případě i vědomě nedůvodného (častěji, resp. spíše běžně nároku zcela či nedostatečně doloženého), jen díky jisté šanci, že žalovaný nezareaguje správně a včas. Resp. plnou odpovědnost za takový pokus nese právě žalobce, s čímž by měl být srozuměn. V kontextu s tím stojí i role účastníků řízení, zásadně protichůdné v řízení sporném, kdy nemůže být břemeno tvrzení a důkazní v podstatě přesunuto na účastníka, kterého netíží. Ochrana by měla být poskytnuta skutečným právům a žalobci přiznány ty nároky, které opravdu má a v řízení je schopen prokázat je, a to i bez součinnosti druhé strany. Ta není povinna prokazovat (ani pomáhat prokazovat) to, co tvrdí žalobce. Její povinnost lze po právu stanovit jen v rozsahu povinnosti vysvětlovací, která přísluší straně nezatížené důkazním břemenem⁹¹. Zcela nelimitovaným použitím kvalifikované výzvy by naopak reálně hrozilo, že bude přesouvána „povinná aktivita“ ze žalobce na žalovaného. Lze si i představit, jak spor je v podstatě o tom, že se jaksí presumuje

⁹⁰ JIRSA, Jaromír. Souhrnná novela občanského soudního řádu - příležitost ke změně. *Právní rozhledy*. 2009, 6, s. 198 – 208.

⁹¹ MACUR, Josef. Vysvětlovací povinnost strany nezatížené důkazním břemenem v civilním soudním řízení. *Právní rozhledy*. 2000, 5, s. 200 – 205.

správnost tvrzení žalobce a je tak plně na žalovaném (již v této přípravné fázi, kdy ještě žalobce nic neprokazuje, pouze tvrdí), aby se povinně ujal iniciativy, a nechce-li „fiktivně“ prohrát, tvrzení vyvrátil. Tato situace je samozřejmě nežádoucí a v rozporu s kontradiktorním charakterem procesu, i postavením žalovaného v procesu.

Dle mého názoru nemůže obstát sám o sobě argument, že bdělým svědčí práva – nepochybně je i žalovaný povinen včas splnit pokyny soudu a o svá procesní práva se starat. Nicméně opět se vrátím k tomu, že pánem sporu je žalobce a i on má ke svým právům přistupovat bděle. Nejen ve fázi soudního řízení, ale především již před ním. Pokud se bude řádně starat o svá práva, bude schopen svůj nárok také v řízení prokázat, a to i bez podobné uvažované „výpomoci“ žalovaného. Ani často zmiňovaný argument, že povinnost tvrzení mají v řízení obě strany, není dle mého názoru zcela přiléhavý. Taková povinnost je sice všem účastníkům, a tedy oběma stranám, stanovena v § 101 písm. a) o. s. ř., nicméně vždy je spojena s jejich postavením v řízení a protichůdným zájmem. Nelze povinnost tvrdit vytrhnout z kontextu kontradiktorního procesu, neboť u každé ze stran je spojena s tvrzeními potřebnými právě a jen pro příslušnou stranu. Stav, kdy žalobce toliko zažaluje a následně se vše další již odvíjí výlučně od aktivity a argumentů žalovaného a zcela na něm tak záleží další vývoj procesu, popírá i žalobcovo postavení pána sporu. Z tohoto pohledu ani argumenty zákonodárce, že bylo třeba vyvážit v řízení postavení obou účastníků⁹², nejsou na místě. Pozice stran nejsou a nemohou být srovnatelné již z podstaty samotného sporného řízení. Srovnávat povinnost žalobce podat projednatelnou žalobu a sankci spočívající v jejím odmítnutí (nevylučující ovšem opětovné podání) s fikcí uznání jako trestu za nedostatečnou obranu v řízení je nepřijatelné.

Na straně druhé pak skutečně ale není smysluplné, aby žalovaný, který se žalobou nesouhlasí, odmítal sdělit, co podle něho neodpovídá skutečnosti, je-li to nutné pro rychlé a efektivní projednání. Nejde o nadměrný zásah do jeho pozice v řízení a koresponduje s § 101 písm. a) o. s. ř. ve vztahu k potřebné přípravě jednání vymezením okruhu sporných skutečností předem, je-li to v dané věci nezbytné. To ukládá soudní řád předsedovi senátu – připravit jednání tak, aby při něm mohlo být i rozhodnuto a právě s tím mu je povinen v případě potřeby žalovaný pomoci, nikoliv pomoci žalobci

⁹² Viz důvodová zpráva k zák. č. 7/2009 Sb., zvláštní část, k bodům 148 a 149.

ustát jeho pozici. Hranice mezi nuceným vypomáháním žalobci a oprávněnou povinností součinnosti na vyjasnění sporných skutečností je velice jemná, nicméně je. V řízeních jednoduchých lze povinnost vyjádření ponechat do fáze samotného jednání. Její případné nesplnění navíc není důvod zvláště sankcionovat, neboť neohrožuje možnost soudu ukončit věc již při prvním jednání, pokud si žalobce splní svou důkazní povinnost. Pasivita žalovaného nemaří u jednoduchých kauz rychlý průběh řízení, naopak nedostatečná obrana mu jde k tíži. U řízení obtížných, zejm. množstvím skutkových tvrzení, či v závislosti na tvrzeních očekávatelně právně složitých, by bez znalosti stanoviska obou stran nejen nemohl soud řádně samotné jednání ve věci připravit a plynule pokračovat, ale nemohly by být připraveny na jednání řádně ani samy strany. Tyto závěry jsou ostatně naznačeny i v odůvodnění rozhodnutí, které již bylo citováno, a které převzal k uveřejnění i Nejvyšší soud ČR. Krajský soud v Ostravě v něm shrnul⁹³, že výzva podle § 114b odst. 1 o. s. ř. má místo tam, kde se předpokládají odlišná tvrzení žalovaného, který se neomezí jen na popření všech tvrzených skutečností a na pouhý návrh zamítnutí žaloby, i když také na to má v zásadě žalovaný právo. Zákonodárce proto zde přistoupil k určitému tlaku na žalovaného k vynucení jeho procesní aktivity, ovšem pouze tam, kde jde o požadavek odůvodněný. Celkově považují tuto úpravu za proporcionální, kdy přináší odpovídající efekt soudnímu řízení samotnému, ale respektuje přitom odlišná procesní postavení a z toho plynoucí protichůdné zájmy obou stran. Problémem je spíše sjednocení výkladu soudy než v úpravě samotné.

3.3.6.3 Kritérium věcné

Kritéria umožňující použití kvalifikované výzvy, spočívající v samotné kauze, jsou v § 114b odst. 1 o. s. ř. vyjádřena alternativně buď jako povaha věci nebo okolnosti případu. Stačí naplnění jednoho z nich, aby využití této formy přípravy bylo odůvodněné. Je tedy třeba, aby sama kauza tento nástroj přípravy vyžadovala. Rozhodnutí o tom je ponecháno na předsedovi senátu, jak bylo řečeno již dříve, a

⁹³ Viz usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 27. 7. 2009, sp. zn. 15 Co 306/2009, uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 92/2010, dostupné také na www.nsoud.cz.

podrobněji jsou tyto důvody vymezeny toliko judikaturou, kdy vždy při posouzení je třeba zohlednit zvláštnosti každého případu jednotlivě.

Takto omezeno učinění kvalifikované výzvy není toliko v případě, pokud je činěna současně s platebním či evropským platebním nebo elektronickým platebním rozkazem. K tomu ovšem judikatura dodala⁹⁴, že se automaticky předpokládá dodržení podmínek, za kterých je možno vydat ve věci platební rozkaz, tj. musí jít o plnění peněžité, žalovaný je známého pobytu v ČR a uplatněný nárok vyplývá z tvrzení obsažených v žalobě. Jsou-li splněny tyto podmínky, pak je možno současně s platebním rozkazem bez ohledu na povahu věci i okolnosti případu využít kvalifikovanou výzvu. A contrario lze z odůvodnění vyvodit, že pokud by byl i přes nesplnění podmínek vydán soudem platební rozkaz, pak sama tato skutečnost nemůže automaticky odůvodnit s ním vydanou kvalifikovanou výzvu. Nebyla-li by tedy splněna také i kritéria spočívající v povaze věci nebo okolnostech kauzy, nebylo by možno s nečinností v tomto případě spojit fikci uznání. V úvahu by připadala zejména situace, kdy by i přes zjevně nedůvodnou žalobu (z tvrzení žalobce navrhovaný petit po právní stránce nevyplývá) byl vydán platební rozkaz zahrnující i kvalifikovanou výzvu, příp. tato k němu byla připojena. Těžko si lze představit, že by soud vydal rozkaz na plnění nepeněžité nebo, že by si žalovaný neznámého pobytu převzal kvalifikovanou výzvu – pak by ostatně neznámého pobytu nebyl. Možným selháním je doručení rozkazu a výzvy na adresu v cizině, v rozporu s § 172 odst. 2 písm. b) o. s. ř..

Důvody pro výjimku v souvislosti se současně vydávaným platebním rozkazem osvětlil zákonodárce tak, že soud vydává platební rozkaz na základě žaloby bez provádění důkazů, proto je odůvodněné, aby žalovaný, který proti němu podá odpor, také splnil povinnost uloženou mu usnesením podle § 114b odst. 1 o. s. ř.⁹⁵. Argumentace mě příliš nepřesvědčila, protože odlišnost spočívá toliko v tom, že díky rozhodnutí platebním rozkazem lze kvalifikovanou výzvu využít i ve věcech, kde by jinak k samotné přípravě jednání nebyla potřeba a tedy dovolena. Nejen platební rozkaz se vydává toliko na základě žaloby, bez provádění dokazování, ale za stejné důkazní situace se vydává i samo usnesení obsahující kvalifikovanou výzvu. Zatímco by

⁹⁴ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 8. 2008, sp. zn. 21 Cdo 3597/2007, dostupný také na www.nsoud.cz.

⁹⁵ Viz důvodová zpráva k zák. č. 7/2009 Sb., zvláštní část, k bodům 148 a 149.

žalovaný mohl jinak bez jakýchkoliv nepříznivých následků mlčet u jednání a pasivně vyčkávat, zda žalobce tvrzený nárok prokáže, ve stejně nenáročné věci, rozhodnuté však platebním rozkazem s připojenou výzvou, se žádné jednání ani nebude konat. Lze tak shrnout, že převzetím platebního rozkazu se vlastně dostane do procesně nevýhodnějšího postavení, aniž by k tomu byl z hlediska projednávané věci jakýkoliv podklad.

Odst. 1 § 114b o. s. ř. byl konkretizován, pokud jde o kritéria použití kvalifikované výzvy judikaturou, resp. v podstatě jedním rozhodnutím⁹⁶, které je dále v obdobných případech citováno⁹⁷. Povaha věci v něm byla definována tak, že jde zejm. o věci složité. Složitost je spatřována nejen v právní složitosti věci, ale i složitosti skutkové. Dá-li se očekávat, že budou četná protichůdná tvrzení účastníků nebo navrhováno větší množství důkazů, pak lze očekávat i komplikovaný a náročný průběh jednání. Judikát konkrétně hovoří dokonce o mimořádně obtížném zjišťování skutkového stavu. Okolnosti případu pak odůvodňují vydání kvalifikované výzvy zejména v takovém sporu, kde dosavadní poznatky ukazují, že tu jsou určité mimořádné skutečnosti, i když jinak sama povaha věci by vydání neodůvodňovala. Jestliže tyto mimořádné skutečnosti vedou k závěru, že bez písemného vyjádření žalovaného ve věci nemůže být první jednání připraveno tak, aby při něm mohlo být rozhodnuto.

Konkrétně se k „okolnostem případu“ vyjadřuje ve Velkém komentáři soudního řádu JUDr. Bureš tak, že jde o skutečnosti, které jinak ne složitý spor provází⁹⁸. Konkrétně však zmiňuje situaci, kdy žalovaný nevyhověl prosté výzvě soudu – s tímto se nemohu ztotožnit. Ustanovení § 114b totiž výslovně hovoří jak o povaze věci a okolnostech případu, tak ale i o situaci, kdy žalovaný na výzvu prostou nereagoval a tyto stojí dle dikce zcela vedle sebe. Použití kvalifikované výzvy je vyčleněno pro věci, kde je vydáván platební rozkaz bez omezení a dále u věcí ostatních na věci, kde je toto podmíněno právě povahou věci či okolnostmi případu – a v takto vymezených dvou

⁹⁶ Viz usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. 8. 2004, sp. zn. 21 Cdo 1109/2004, dostupné na www.nsoud.cz.

⁹⁷ Viz např. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 1. 2008, sp. zn. 32 Odo 416/2006, dostupné na www.nsoud.cz.

⁹⁸ DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav aj. *Občanský soudní řád I : Komentář § 1 až 200za*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. § 114b, Usnesení o výzvě k vyjádření, II., 1. Povaha věci nebo okolnosti případu jako předpoklady vydání usnesení podle § 114b, s. 790 – 791. ISBN 978-80-7400-107-9.

okruzích věcí může soud buď přímo přistoupit k použití kvalifikované výzvy, anebo ji použít poté, co nebylo výzvě prosté vyhověno. Z toho je zřejmé, že nevyhovění výzvě prosté nemůže být ztotožněno s okolnostmi případu. Přestože záměr původně byl asi takový, jaký učinil i JUDr. Bureš, do textu ustanovení se toto nepromítlo. Samo nevyhovění výzvě prosté podle současného znění u věci jednoduché použití kvalifikované výzvy odůvodnit nemůže. Splněny musí být i další okolnosti nebo tento postup musí být umožněn povahou věci. Okolnostmi lze dále dle komentáře chápat zkušenost soudu s určitými druhy sporů mezi týmiž účastníky. Osobně si dovedu představit situace, kde i ve věcech nevypadajících složitě, žalovaný, aniž by reagoval na prostou výzvu k vyjádření, následně u jednání zahrne soud množstvím různých vyjádření a listin, kterými se při jednání bude soud muset probrat. I když je věc jednoduchá, za takových okolností není objektivně možné, aby na místě soud ani druhá strana sporu (zvláště pokud je předloženo velké množství listinných materiálů) bez předchozí přípravy vše rovnou vyhodnotili. Toto je však spíše záležitostí kverulantů, nicméně každý soudní obvod jich určitý počet má. Zpravidla se pak i snaží projednání věci mařit také různými námitkami technického charakteru, jakož i předkládáním listin, které s věcí samou vůbec nesouvisí. To však ze soudu nesnímá povinnosti rozhodnout o tom, že tyto navržené důkazy provádět nebude a toto zdůvodnit, čemuž ale musí nutně předcházet alespoň zjištění, k čemu jsou navrhovány a proč. Mezi okolnosti případu bych dále zařadila situace, kdy žalovaný není pro soud zpravidla dosažitelný a ze zkušenosti soudu plyne časté střídání místa pobytu. Případně má soud za to, že není známého pobytu, ale objeví se informace o tom, že by na určité adrese mohl být zastížen. V těchto případech, kdy je riziko, že dále by tomu tak již opět nemuselo být a jde tedy o ojedinělou možnost, kterou je třeba využít.

Ze závěrů výše uvedených dále plyne, že ve zcela jednoduchých věcech, které nevyžadují podrobnější a rozsáhlejší přípravu jednání, je použití kvalifikované výzvy vyloučeno. Nejvyšší soud však šel v již citovaném rozhodnutí⁹⁹ ještě dále a vymezuje, že je-li již ze skutkových tvrzení, popřípadě též z připojených listinných důkazů, které žalobce k žalobě připojil, zjevné, že žaloba nemůže být úspěšná – tedy i kdyby všechna

⁹⁹ Rozhodnutí citované pod č. 96 (usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. 8. 2004, sp. zn. 21 Cdo 1109/2004).

tvrzení byla prokázána, a jde tak o zjevně bezdůvodné uplatňování práva, není k naplnění účelu řízení kvalifikovaná výzva potřebná. Závěr je dovozován z toho, že ve věci samé by tak bylo rovnou při jediném jednání možné rozhodnout, jelikož by nemuselo být ani prováděno u takto zjevně bezdůvodné žaloby dokazování. Rovněž judikatura¹⁰⁰ dovodila, že kvalifikovaná výzva není důvodná a nelze s ní tedy spojit účinky fikce v případě, kdy soudu je známa obrana žalovaného jinak. Tedy jsou-li již součástí spisu listiny, z nichž je postoj žalovaného ve věci zřejmý, je požadavek na opakování argumentů obrany nadbytečný, neekonomický a tedy toliko formální. Za těchto okolností nemůže příprava v dané věci vyžadovat vydání kvalifikované výzvy.

Kromě toho je kvalifikovaná výzva věcně ještě vyloučena u řízení dle části páté soudního řádu. Ustanovení § 250c odst. 3 o. s. ř. tento způsob přípravy výslovně zakazuje v řízeních o věcech, kde předcházelo rozhodnutí jiným orgánem.

3.3.6.4 Kritérium časové

Kromě výše uvedených limitů spočívajících v samotné věci je použití kvalifikované výzvy omezeno i časově. Podle odst. 3 § 114b o. s. ř. nelze usnesení obsahující kvalifikovanou výzvu vydat nebo doručit po prvním jednání ve věci. V této souvislosti vznikla v praxi otázka, zda je prvním jednáním míněno jednání toliko nařízené nebo až jednání, které se skutečně konalo. Nejvyšší soud ČR dospěl k závěru, že prvním jednáním je třeba rozumět jednání, které bylo nejen nařízeno, ale které ani nebylo předem zrušeno, ovšem bez ohledu na to, zda při něm bylo zahájeno vlastní projednání věci¹⁰¹. Vyloučil jako nerozhodná jednání, která byla předem odvolána či odročena. V této souvislosti argumentoval tím, že ustanovení § 114b odst. 3 o. s. ř. nevyžaduje, aby jednání bylo zahájeno. To je sice pravdou, nicméně pak k jednání ve skutečnosti vůbec nedošlo. Osobně se nemohu vyrovnat s tím, že by měl být rozdíl mezi jednáním odročeným předem a jednáním, které bylo odročeno, aniž by bylo zahájeno projednání samotné věci. Do doby, než je přečtena či přednesena žaloba, se vždy v soudní praxi vycházelo z toho, že ve věci nebylo dosud jednáno. Jednání a jednání ve věci jedno jest, o čem jiném by pak jednání soudu mělo být, pokud by to nebyly totožné

¹⁰⁰ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 3. 1. 2008, sp. zn. 21 Cdo 221/2007, dostupný na www.nsoud.cz.

¹⁰¹ Tamtéž.

pojmy. Ostatně i Velký komentář soudního řádu k této věci uvádí, že touto časovou hranicí je jednání, které se ve věci konalo, tj. nebylo předem odročeno, ale že jakmile bylo ve věci již jednáno, je po prvním jednání, a nelze tak usnesení dle § 114b o. s. ř. vydat¹⁰². Toto plně koresponduje s tím, jak dosud soudní praxe na pojem „jednání“ a okamžik jeho zahájení nahlížela. Jednáním je míněno jednání ve věci, pokud tedy její projednání nebylo vůbec zahájeno, nekonalo se ani žádné jednání. Nemůže tak být ani po něm, nedostal-li se soud ani k samotné žalobě.

Výše uvedeným judikátem je však zaváděna jakási „třetí možnost“, kdy by měla vzniknout ještě kategorie jednání, která se „uskutečnila“, kdy ale soud ve věci samé nejednal. Otázkou tak je, jak by vlastně mělo toto uskutečněné jednání vypadat. V kontextu judikátu (a za rozhodné) bylo vzato jednání, které se ve skutečnosti nekonalo, soud v nařízeném termínu toliko věc odročil. Nejvyšší soud však konstatoval, že jednání proběhlo. Rozdíl tak je jen v tom, že odročeno nebylo předem, ale až přímo v momentu, kdy by jinak s jednáním ve věci samé mohl soud začít, pravděpodobně se i někdo z účastníků dostavil. Odročeno však v tento den bylo v posuzovaném případě pro nemoc jednoho z advokátů, tj. jednání při takové žádosti bez něho nemohlo být skutečně vůbec konáno, byla-li omluva a potažmo žádost o odročení důvodná. Učinit tak závažný rozdíl, založený jen na momentu odročení jednání, není dle mého názoru ničím opodstatněné.

Logicky vyznívá použitý argument, že před samotným nařízením jednání soud podle svého názoru musel učinit v rámci přípravy jednání již všechny potřebné úkony, když k nařízení přistoupil. Není tedy důvodu, proč by za účelem dalšího jednání mohla být znovu využita kvalifikovaná výzva (což by mohlo v důsledcích vést až k určité šikaně žalovaného) a takto připravováno jakékoliv jiné než první jednání. Nejvyšší soud rovněž připomněl i ekonomii řízení, se kterou by takový postup nebyl v souladu. Nicméně taková argumentace by spíše vedla k tomu, že by za rozhodné bylo považováno již jen jednání jako první v pořadí nařízené, nikoliv až konané či ono „uskutečněné“. Přestože ve shora uvedeném kontextu by se toto jevilo za mnohem vhodnější, nelze zapomínat na situace, kdy žalovaný až do samotného momentu řízení

¹⁰² DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav aj. *Občanský soudní řád I : Komentář § 1 až 200za*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. § 114b, Usnesení o výzvě k vyjádření, II., 4. Předpoklad, že se nekonalo první jednání ve věci, s. 791. ISBN 978-80-7400-107-9.

nebyl fakticky k dispozici, doručovat mu bylo možné toliko náhradním způsobem, a nešlo mu doručit usnesení podle § 114b o. s. ř.. Jednání má být sice zvlášť ve složitých případech připraveno tak, aby při něm bylo možno zpravidla věc skončit, ne vždy je však skutečně možné kvalifikovanou výzvu využít s ohledem na nutnost jejího skutečného doručení. Musíme proto připustit, že v řadě případů je soud nucen nařídít jednání za situace, kdy vůbec nezná stanovisko druhé strany a nemá proto naprosto žádnou představu, co se při něm (za předpokladu, že se druhá strana dostaví) bude odehrávat a jaká z toho bude pramenit náročnost věci.

Pokud by se např. až v den nařízeného jednání objevila funkční faktická adresa nabízející tuto možnost přípravy jednání alespoň dodatečně, příp. se k nařízenému jednání dostaví žalobce s novou informací o žalovaném, neměla by být možnost usnesení dle § 114b o. s. ř. vyloučena. A to i přes to, že k jednání jedna ze stran přijde, není odvoláno předem a do poslední chvíle se má za to, že jednání skutečně proběhne. Mně osobně se stala situace, kdy zásilky byly ukládány v místě trvalého pobytu, kvalifikovanou výzvu se nepodařilo doručit, nezbylo než nařídít jednání ve velmi komplikované kauze. Před zahájením jednání jsem však zjistila, že v registru obyvatel došlo předchozí den ke změně adresy místa pobytu a nejde o adresu tzv. úřední, tj. v místě ohlašovny. Bylo by naprosto nelogické i nepraktické za takových okolností jednání neodročit a nepokusit se znovu kvalifikovanou výzvu doručit. Podle mého názoru není-li dosud k dispozici žádné stanovisko žalovaného, je rozhodně z hlediska procesní ekonomie, u složitější věci zvlášť, vhodnější vrátit se do fáze přípravy jednání než nepřipravenou věc, byť ne vinou soudu, začít projednávat.

K momentu prvního jednání je třeba se ještě vrátit z hlediska samotného účastníka, pro kterého může jít o jednání první, byť ve skutečnosti se již v téže věci již jednalo. Okruh účastníků se totiž může měnit i v průběhu řízení, na což nelze zapomínat. Nejde přitom o změnu advokáta, jak již bylo dříve řešeno. Soud může usnesením připustit vstup účastníka do řízení jednak ve smyslu § 107a o. s. ř. (tzv. singulární sukcese, kdy po zahájení jednání musí nastat právní skutečnost, se kterou se pojí mj. i práva a povinnosti účastníka konkrétního řízení) a jednak přistoupení nebo záměna na straně žalované dle § 92 o. s. ř.. V těchto případech se mění osoba

žalovaného až na základě pravomocného usnesení soudu a tímto okamžikem počíná pro nový subjekt jeho účast v řízení. Nejvyšší soud ČR proto dovedl¹⁰³, že nic nebrání tomu, aby soud tomuto novému žalovanému mohl uložit povinnost vyjádřit se formou kvalifikované výzvy. První jednání tak vztáhl ke konkrétnímu žalovanému s tím, že nejde o první jednání v projednávané věci jako takové. Byť tento závěr nelze výslovně dohledat přímo v zákonném ustanovení, zcela koresponduje s tím, že je třeba zjistit i stanovisko nového subjektu na pozici žalovaného, protože dle něho se bude věc dále ubírat. Zatímco proti dosavadnímu žalovanému nemusela být žaloba důvodná, či si toto myslel, situace dalšího nebo nového žalovaného nemusí být totožná. Jen pro úplnost je pak třeba uvést, že tato situace z podstaty věci nepřichází v úvahu v případě procesního nástupnictví dle § 107 o. s. ř., kdy nový subjekt vstupuje do stejného postavení svého právního předchůdce podle odst. 4 a přijímá právě ten stav řízení, který tu již je. Na druhou stranu to však nebrání, aby případně veden jiným pohledem na projednávanou věc, nárok uznal výslovně, bude-li mít za to, že je důvodný. Pokud se však již ve věci konalo jednání, nelze vůči němu jako procesnímu nástupci použít kvalifikovanou výzvu, ale ani případně dříve nastalou fikci zvrátit.

Kvalifikovanou výzvu pak rovněž nelze použít poté, co se již ve věci konalo přípravné jednání. Byla-li již vydána, nelze ji podle odst. 3 § 114b o. s. ř. doručit po takovém jednání. V tomto směru nejde zcela jen o časový limit, ale především o zákaz kombinovat oba tyto přípravné instituty. Současně totiž je vyloučeno § 114c odst. 1 o. s. ř. použít přípravné jednání, pokud již soud použil kvalifikovanou výzvu. Tento koncept zabraňuje tomu, aby byl žalovaný nepřiměřeně zatěžován v souvislosti s přípravou jednání a nucen do opakovaných vyjádření, která by již postrádala smyslu. Toto lze dovést zejm. z textu odst. 3 § 114b o. s. ř., který řeší situaci, že kvalifikovaná výzva byla vydána, což tedy konání přípravného jednání samo o sobě nebrání, pokud nebyla dosud doručena. Rozhodující tak pro použití přípravného jednání je, zda počala žalovanému běžet lhůta pro vyjádření. Pokud však již bylo konáno přípravné jednání, nepřichází v úvahu nadále žádné nakládání ani s již vydaným usnesením.

¹⁰³ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 7. 2009, sp. zn. 25 Cdo 1901/2007, dostupný na www.nsoud.cz.

3.4 Fikce uznání v důsledku nedostavení se k přípravnému jednání

Druhý případ zákonné fikce je v našem právním řádu relativně nový. Zaveden byl s účinností až od 1. 7. 2009 novelou soudního řádu provedenou zák. č. 7/2009 Sb. Vzhledem k určité časové prodlevě od nápadu samotné věci do jejího řešení soudem, lze i říci, že není dosud v praxi příliš vyzkoušený. Nelze totiž v této souvislosti zapomínat na přechodná ustanovení novely. Ohledně přípravy jednání je výslovně stanoveno bodem 5. přechodných ustanovení zák. č. 7/2009 Sb., že o žalobách podaných přede dnem nabytí účinnosti novely se povede řízení podle dosavadních právních předpisů. Výjimkou je toliko situace, kdy by soud v době do 30. 6. 2009 včetně neprovedl v konkrétní kauze žádný úkon ve věci. Nehovoří se zde o jakémkoliv úkonu v řízení jako takovém, ale pouze o úkonu ve věci, tj. ve věci samé¹⁰⁴. Ve fázi, kdy nebylo ještě připravováno samo jednání, je jím v první řadě rozhodnutí tzv. „od stolu“. Zejména připadá v úvahu vydání platebního rozkazu, připuštění změny žaloby či částečné zastavení řízení. Tam se pak nadále postupuje podle soudního řádu účinného do 30. 6. 2009. Není tak (a s ohledem na shora uvedené být nemůže) dostupná žádná judikatura vyšších soudů, která by se již touto procesní problematikou zabývala¹⁰⁵. I dalších materiálů je dosud velmi poskrovnu.

Stejně jako kvalifikovaná výzva se jedná o institut přípravy jednání, vzájemně se však vylučují. Byla-li již použita kvalifikovaná výzva, nelze nařídit rovněž i přípravné jednání. Zákonodárce byl při zavedení tohoto nového institutu veden myšlenkou donutit soud připravit již první jednání ve věci natolik důsledně, aby při něm mohlo být rozhodnuto. Že jde v první řadě o tlak na soud samotný, je zřejmé i ze znění samotné důvodové zprávy¹⁰⁶. Dokonce se zde „zakazuje“, aby soud nařídil jednání, jestliže není

¹⁰⁴ DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav aj. *Občanský soudní řád I : Komentář § 1 až 200za*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. Čl. II. Přechodná ustanovení, bod 5. a 6., s. 2753 – 2755. ISBN 978-80-7400-107-9.

¹⁰⁵ K samotnému §114c o. s. ř. lze nalézt ve vyhledávači NS ČR (www.nsoud.cz) toliko jediný rozsudek, ze dne 1. 2. 2011, sp. zn. 28 Cdo 4084/2010, kde ale byla předmětem přezkumu toliko otázka řádné a včasné omluvy.

¹⁰⁶ Viz Důvodová zpráva k zákonu č. 7/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, K bodu 38.

znám okruh právně významných skutečností, které budou mezi účastníky sporné, a důkazy, které účastníci navrhnou.

Do jisté míry lze toto pochopit, nepochybně nedochází v praxi ke zbytečným průtahům jen vinou samotných účastníků či jejich zástupců. Nejsou zcela výjimečné situace, kdy namísto předchozí řádné přípravy kauzy je rovnou nařízeno jednání a až v jednací síni soudce zjišťuje, čehože se v daném případě žalobce domáhá a co všechno vlastně je obsahem soudního spisu. Nemožnost věc skončit již při tomto jednání je nasnadě. Pravdou je, že takto k věci často přistupují i advokáti, kteří vzápětí po prvním dotazu na věc samu chaoticky listují svým spisem ve snaze zjistit, kde vlastně určité skutkové tvrzení, a na základě čeho, vzali. Nic to ale nemění na tom, že pokud by soud věc řádně připravil, šlo by toto k tíži špatně připravené či špatně zastupované strany. Nemá-li ani soud kontrolu nad projednávanou věcí, důsledky jsou horší a především dopadají zcela bezdůvodně na obě strany sporu. Již jen např. tím, že zbytečným odročováním věci se prodražují náklady řízení. Na stranu druhou lze namítat, že pokud stát nevytváří podmínky pro řádnou práci soudců a tito jsou v některých regionech zavaleni stovkami spisů, které nejsou reálně schopni vyřizovat, musí se to někde projevit. Nenapsat či neodůvodnit rozsudek nemohou, okleštit proto přípravu a zde ušetřit čas nemá fatální důsledky, byť lze polemizovat o tom, zda se i tak časově nevyplatí spíše věc poctivě připravit a poté již rychle projednat, než jít do jednací síně nejméně dvakrát. Tyto argumenty nemusí ale vůbec zajímat účastníky, jsou to otázky interní. Pokud však stát hodlá řešit zpřísněním normy povinnosti soudců, měl by se zamyslet nad tím, že k plnění svých pracovních povinností musí mít také jisté podmínky a zda to, co po nich z hlediska množství při dodržení potřebné kvality chce, je skutečně vůbec reálné. Vyšší výkon nelze vynucovat donekonečna toliko zvyšováním samotné normy práce co do kvantity i kvality, tyto parametry musí nutně narazit na určité již dále nepřekročitelné maximum.

V rámci objektivního konstatování nutno uvést, že zavedením toho institutu zákonodárce současně dále zpřísnil i povinnosti účastníků řízení¹⁰⁷. Těm nadále znemožnil přicházet s novými tvrzeními či důkazy (až na stanovené výjimky) po

¹⁰⁷ Viz Důvodová zpráva k zákonu č. 7/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, K bodu 40 a 41.

skončení přípravného jednání, ev. po uplynutí lhůty, která jim byla při tomto jednání poskytnuta. Novelou byla totiž zavedena tzv. zákonná koncentrace řízení, upravená nyní v § 118b o. s. ř.. To by mělo přispět k urychlení řízení a donutit účastníky včas se vším pro věc podstatným seznámit soud. Do budoucna by se tak dalo zamezit zbytečnému protahování řízení tím, že účastníci si nechávají určité argumenty jaksí na později, právě jako pojistku, aby měli důvod k odročení a získali potřebný čas. Jde o přitvrzení podmínek, kdy nejprve bylo zamezeno koncentrací dle § 119a o. s. ř. uplatňování novot v řízení odvolacím, což byl postup ještě trestuhodnější. Nyní by se vše, co je mezi stranami sporné, mělo plně predestřit již před zahájením jednání ve věci samé, nejpozději při prvním jednání, nekonalo-li se jednání přípravné. Právě z toho důvodu, aby účastníci byli donuceni k aktivitě, jsou s nerespektováním předvolání k přípravnému jednání spojeny velmi závažné procesní důsledky. Na straně žalovaného je to fikce uznání žalovaného nároku, obdobně jako v případě nečinnosti po doručení kvalifikované výzvy.

Ovšem ještě dříve než novela nabyla účinnosti, bylo zřejmé, že institut trpí řadou nedostatků a ne zcela odstraňuje základní a trvající problémy soudní praxe. Při jeho realizaci pak lze dále zjistit, že přínos není zdaleka takový, jak bylo patrně při tvorbě novely předpokládáno.

3.4.1 Základní charakteristika přípravného jednání

Přípravné jednání je procesní úkon soudu, při kterém se soud sice osobně setkává s účastníky, nejde však současně o jednání ve smyslu §§ 115-119 o. s. ř., při kterém by věc byla projednána meritorně¹⁰⁸. Osobně považuji za poněkud nešťastný právě název zahrnující termín „jednání“. Vhodnější by bylo označení přípravný rok, předjednání věci či jakékoliv označení, které by i jazykově a již na první pohled odlišilo meritorní jednání od jeho přípravy prováděné rovněž formou jednání. Pochybnosti alespoň odborné veřejnosti však v této souvislosti nenastaly¹⁰⁹. Odborníci se dále

¹⁰⁸ WINTEROVÁ, Alena. Přípravné jednání v civilním soudním řízení. *Právní fórum*. 2009, 6, s. 226 – 231.

¹⁰⁹ DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav aj. *Občanský soudní řád I : Komentář § 1 až 200za*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. § 114c, Přípravné jednání, II., 1. Kdy soud využívá přípravné jednání, s. 800. ISBN 978-80-7400-107-9.

shodují na tom, že jde o setkání v podstatě neformální, při kterém by věc měla být především s účastníky probrána, aniž by byl zapotřebí i např. úřední oděv. Tomuto názoru lze přisvědčit – povinnost soudce být na svém místě v taláru při vyvolání věci je skutečně vyhrazena jak § 13 vyhl. č. 37/1992 Sb. v akt. znění, tak § 38 Instrukce MSp č. j. 505/2001-Org¹¹⁰ v akt. znění pro „jednání“ v občanském soudním řízení. Samotný přípravný rok je pak až dále výslovně upraven v § 20 vyhl. č. 37/1992 Sb., tedy v dalším samostatném oddílu, který se týká „některých dalších úkonů soudu“. Z toho je rozdíl zcela zřejmý, povinnost úředního oděvu tak na přípravné jednání nedopadá a nejde o jednání jako takové.

Otázkou však v této souvislosti je, zda přílišné „uvolnění úřední atmosféry“ není spíše kontraproduktivní. Celkový trend je, bohužel, takový, že soud se netěší příliš velké úctě a respektu ze strany účastníků. Nepochybně tomu přispívá i celkové rozpoložení společnosti, délka soudních řízení a častá kritika médií, kdy vůči soudům vystupují často nezdravě kriticky i čelní představitelé státu a samotného resortu. Toto se na chování účastníků a přístupu k soudu samozřejmě ale projevuje. V účastnících je navozován pocit vidět v soudci automaticky jakéhosi přeplaceného, v horším případě i zkorumpovaného a k tomu líného úředníka, který jim pouze komplikuje život. Toto se pak od přístupu, že není potřebné respektovat výzvy a předvolání soudu, projevuje různě, až po slovní výpady a agresi právě při osobním jednání. I když by soudce měl být osobnost, která si autoritu sama především svým vystupováním a chováním zjedná, přílišné uvolnění jednání je do určité míry rizikem. Toto dovozují i ze změn chování účastníků např. při provádění důkazů mimo soudní budovu, kde se poněkud stírá postavení jednotlivých osob a zvyšuje útočnost vůči soudu i právním zástupcům atp. Soudce se pak namísto věci samé zaměřuje spíše na zjednávání klidu a dodržování pravidel slušného jednání.

Že však mohl být zákonodárce při formálním vymezení tohoto institutu, a to již při volbě jeho názvu pečlivější, svědčí pochybnosti prvostupňových soudců, zda v případě zastavení řízení v průběhu přípravného jednání nebo po něm vracet zaplacený soudní poplatek či nikoliv. Tento postup je v § 10 odst. 3 zák. č. 549/1991 Sb. v akt.

¹¹⁰ Instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 3. prosince 2001, č. j. 505/2001-Org, kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy.

znění spojen s tím, že řízení bylo zastaveno před „prvním jednáním“. Zákonodárce zcela pozapomněl na to, že by bylo třeba úpravu promítnout rovněž do zákona o soudních poplatcích, a to nejméně z důvodu právní jistoty. Zákon o soudních poplatcích nehovoří výslovně o jednání ve věci, dříve to ani nebylo třeba – z toho lze také dovodit, že jde stále jen o institut přípravy jednání, a proto přípravné jednání mezníkem, po kterém již poplatek vrátit nelze, není. Nicméně stanovená hranice pro vrácení poplatku vycházela z určité úspory, kterou soud učiní, nemusí-li s věcí jít do jednací síně. Z tohoto pohledu pochybnosti vyvstávají, neboť ani přes několikahodinové přípravné jednání a jemu předcházející úkony technického charakteru, by se účastník na nákladech státu při vrácení plného poplatku nijak nepodílel. A to jistě není, zvláště za současné ekonomické situace, stav žádoucí.

Přesto však lze shrnout, že nepochybně nejde o jednání soudu ve věci samé jako takové. Systematické zařazení pak jednoznačně stanoví, že jde o jeden z institutů sloužících k přípravě jednání ve věci samé a shora naznačené „nesrovnalosti“ vyplývají opět toliko z poněkud nedůsledné práce zákonodárce.

3.4.2 Funkce a náplň přípravného jednání

V již citované důvodové zprávě je k bodu 38 samotným úvodem řečeno, že institut přípravného jednání se zavádí proto, aby soud mohl při jediném jednání věc skutečně rozhodnout. Jako základní funkci lze na základě důvodové zprávy stanovit zjištění sporných skutečností a návrhů na důkazy, kterými by měly být prokázány. JUDr. Jirsa hovoří výstižně o „inventuře skutkových tvrzení“¹¹¹. Samotný text § 114c odst. 3 o. s. ř., kde je vymezen obsah tohoto jednání, ale tento základ dále rozšiřuje. V odst. 3 je demonstrativně uvedeno, k čemu má přípravné jednání sloužit konkrétně. Jako první v pořadí jsou pod písm. a) zmíněny podmínky řízení a odstranění jejich případného nedostatku, pod písm. b) doplnění skutkových tvrzení účastníků o rozhodných skutečnostech, navržení důkazů k jejich prokázání a splnění i dalších procesních povinností – výslovně se předpokládá, že soud nejen vyzývá ke splnění těchto povinností, ale současně i poskytuje potřebná poučení. Samostatně pod písm. c)

¹¹¹ JIRSA, Jaromír. Perspektivy českého civilního procesu. *Právní rozhledy*. 2008, 12, s. 427 – 434.

je uveden dále pokus o smírné vyřešení věci, posledním je pod písm. d) uložení procesních povinností potřebných k dosažení účelu řízení soudem.

V prvním odstavci § 114c o. s. ř., není definice tohoto institutu, proto také o jeho obsahu vypovídá spíše výše zmíněný odst. 3. Toliko se zde stanoví podmínky jeho použití. Nelze-li věc rozhodnout úplně bez jednání nebo nebylo-li postupem podle § 114a odst. 2 o. ř. s. jednání připraveno tak, aby věc mohla být při jednom jednání skončena nebo se toto nezdařilo a nevyužil-li soud kvalifikovanou výzvu, pak předseda senátu nařídí a provede přípravné jednání kromě věcí, kde se toto jeví neúčelným. Z toho jednak plyne, že soud musí dodržovat zásadu hospodárnosti, a lze-li tedy věc rozhodnout, aniž by bylo nařizováno jednání, je tak povinen učinit. U přípravy podle § 114a o. s. ř. má předseda senátu na vybranou, zda tuto přípravu alespoň vyzkouší nebo rovnou přistoupí k přípravnému jednání anebo zda použije kvalifikovanou výzvu. Nejde tedy o povinný způsob přípravy jednání ve všech případech. Současně jde o institut kombinovatelný s přípravou podle § 114a o. s. ř., ale zásadně se vylučující s přípravou podle § 114b o. s. ř.. Nastane-li však taková situace, kdy není tento postup neúčelným, není postupováno kvalifikovanou výzvou a nebyla či řádně nebyla věc dosud připravena postupem podle § 114a o. s. ř., pak se z něho stává institut povinný. Soud dle dikce soudního řádu nikoliv může nařídít, ale nařídí – tedy je povinen tak učinit. Pokud by soud, aniž by šlo o jednoduchou věc a tato byla řádně připravena tak, aby bylo možno při prvním jednání rozhodnout, nařídil rovnou jednání, šlo by o postup nezákonný¹¹².

Přípravné jednání je současně i velmi významnou hranicí ve sporu. Jak povinnost tvrzení, tak důkazní je až na výjimky koncentrována právě do okamžiku skončení přípravného jednání, případně do uplynutí soudem stanovené dodatečné lhůty podle § 118b o. s. ř.. Pasivita účastníků má (za splnění dalších podmínek) zcela zásadní následky. Pro žalobce, který se bez řádné omluvy nedostaví, je sankcí zastavení řízení. Pro nečinného žalovaného pak fikce uznání žalobou uplatněného nároku. K uznání zde dle důvodové zprávy¹¹³ dochází proto, že přípravné jednání je vlastně obdobou

¹¹² DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav aj. *Občanský soudní řád I : Komentář § 1 až 200za*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. § 114c, Přípravné jednání, II., 1. Kdy soud využívá přípravné jednání, s. 800. ISBN 978-80-7400-107-9.

¹¹³ Viz Důvodová zpráva k zákonu č. 7/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, K bodu 38.

kvalifikované výzvy a nedostavení se k přípravnému jednání je proto sankcionováno shodně. O tom, proč sankcí na straně žalobce je mnohem lehčí následek, pak již důvodová zpráva zcela mlčí. Právě tato nevyváženost, zejm. že na straně žalobce nevzniká překážka věci rozhodnuté a následky lze takto zhojit, zatímco žalovaný bez dalšího trvale prohraje, je jedním ze zásadních důvodů kritiky nové úpravy¹¹⁴.

Jak napovídá 3. odst. § 114c písm. c) o. s. ř., nejde jen o připravení samotného jednání, je-li i jiná cesta. Rozhodně je smysluplné, aby se předně soud pokusil účastníky smířit, má-li je osobně k dispozici. Lze-li tak učinit, jde o jednu ze základních možností, jak ukončit nejen samo přípravné jednání, ale i celou kauzu. K dosažení smíru by mělo přispět seznámení účastníků soudem s judikaturou dopadající na daný případ a s právní úpravou, tj. v odpovídajícím rozsahu i hmotněprávní poučení. Na to navazuje další definovaná náplň, tedy potřebná poučení ze strany soudu směřující k povinnosti tvrzení a povinnosti důkazní, ve smyslu § 118a odst. a 3 o. s. ř.. V tomto rámci by se účastníci rovněž měli dozvědět, zejm. v případech odlišného právního hodnocení soudem ve smyslu § 118a odst. 2 o. s. ř., náhled soudu na věc, aby případně mohli reagovat. Završením přípravného procesu je uložení splnění dalších procesních povinností, je-li to třeba.

3.4.3 Cíl přípravného jednání

Přestože toto není výslovně stanoveno, mělo by přípravné jednání (ovšem za předkladu, že se účastníci dostaví) končit v podstatě jen dvěma způsoby. Prvním a optimálním je uzavření smíru, o který by měl soud usilovat, a není-li toto možné, pak stanovením termínu samotného jednání¹¹⁵. Jeho termín je třeba určit tak, aby následoval až po případné lhůtě poskytnuté účastníkům pro dodatečné splnění jejich procesních povinností dle § 114c odst. 4 o. s. ř.. Vzhledem k tomu, že tato lhůta však nesmí být delší jak 30 dnů, kdykoliv za dobu delší může být konkrétní termín stanoven. Poskytování lhůty by nemělo být pravidlem, protože tuto lhůtu může soud poskytnout

¹¹⁴ WINTEROVÁ, Alena. Přípravné jednání v civilním soudním řízení. *Právní fórum*. 2009, 6, s. 226 – 231, dále LAVICKÝ, Petr. Zmeškání účastníka a fikce dispozičních procesních úkonů. *Právní fórum*. 2009, 10, str. 401 – 413.

¹¹⁵ JIRSA, Jaromír. Souhrnná novela občanského soudního řádu - příležitost ke změně. *Právní rozhledy*. 2009, 6, s. 198 – 208.

jen z důležitých důvodů. Těmi samozřejmě nejsou nedostatečná příprava a zanedbání procesních povinností. Za situace, kdy nebude o lhůtu žádáno nebo soud neshledá k jejímu stanovení důležité důvody, může být jednání rovnou nařízeno na tentýž den, po skončení přípravného jednání. Mohou tak přímo navazovat na sebe¹¹⁶, neboť § 115 odst. 2 o. s. ř. pro případ, že předcházelo přípravné jednání, činí výjimku z pravidla, že účastníkům musí být předvolání doručeno s předstihem tak, aby měli čas na přípravu k jednání. Otázkou však v souvislosti s nařízením jednání je, zda stejně jako při odročení jednání stačí formou usnesení na konci přípravného jednání vyhlásit přesný termín. V případě, že je účastník klasicky písemně předvolán, dostane podrobný tiskopis, z něhož mj. vyplývá, zda jeho účast považuje soud za nutnou, jaké budou následky nedostavení se a předvolání obsahuje i některá poučení. Z hlediska jistoty účastníků i jejich právních zástupců jsem názoru, že by soud měl současně se stanovením termínu nejméně deklarovat, zda je osobní účast účastníků nutná či zda bude jednáno v jejich nepřítomnosti, pokud se nedostaví (případně odejdou, navazuje-li samo jednání bezprostředně na jednání přípravné), event. jaké jiné důsledky s tím soud spojí. Mohou nastat situace, kdy účastníci nebudou zastoupeni, soud stanoví termín samotného jednání toliko po krátké pauze po jednání přípravném a účastníci či některý z nich odejdou. Pokud je jejich účast nezbytně nutná, měli by na to být upozorněni stejně jako na riziko pořádkové pokuty a stejně tak, není-li jejich účast nutná, pak na skutečnost, že věc bude projednána postupem podle § 101 odst. 3 o. s. ř. a rozhodnuta v jejich nepřítomnosti. V opačném případě by mohlo dojít k porušení práva na spravedlivý proces, jestliže by na tyto skutečnosti účastník nebyl upozorněn. Dle mého názoru by se dalo očekávat, že při absenci těchto informací by odvolací soud dospěl k závěru, že řízení trpělo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, a rozhodnutí by z tohoto důvodu zrušil. Jen naprosto výjimečně by pak jednání nemělo být na konci přípravného jednání nařízeno, může to však určitá situace vyžadovat. Např. dospěl-li soud po provedení přípravného jednání k závěru, že bude nezbytné ve věci ustanovit znalce a k samotnému jednání opatřit znalecký posudek, pak samozřejmě

¹¹⁶ DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav aj. *Občanský soudní řád I : Komentář § 1 až 200za*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. § 114c, Přípravné jednání, VI., Nařízení jednání k projednání ve věci po přípravném jednání, s. 806. ISBN 978-80-7400-107-9.

nemůže být konkrétní termín stanoven. Podobně může nastat situace, že bude třeba pátrat po pobytu navrženého svědka atp.

Poslední možností, jakou také končí přípravné jednání, je rozhodnutí soudu založené na zákonem předpokládaných následcích nedostavení se některého či obou z účastníků. Varianty jsou dvě – nedostaví-li se žalobce, vychází soudní řád z premisy, že o řízení nejeví potřebný zájem, a proto se ex lege dle § 114c odst. 7 o. s. ř. zastaví. Jak již bylo zmíněno, nejde o rozhodnutí tak závažné, jako v případě nedostavení se žalovaného. Věc není rozsouzena a lze tak žalobu podat i opětovně. Největším rizikem žalobce tak je náhrada nákladů řízení žalovanému, případné promlčení jeho nároku, či čekání, až se s novou žalobou dostane na řadu. Stejný výsledek by měl být spojen i se situací, kdy se nedostaví žádný z účastníků – i v tomto případě je „první na řadě“ žalobce a z jeho postoje jako pána sporu by mělo být vycházeno ještě dříve, než soud vůbec začne řešit postoj žalovaného k věci¹¹⁷. Rovněž má vždy zastavení řízení, jsou-li pro ně splněny podmínky, přednost před rozhodnutím meritorním. Pravda ale je, že výslovně toto stanoveno není a názory na tuto věc byly projeveny různé. Prof. Winterová uvažovala ve svém článku¹¹⁸ o tom, že nedostaví-li se ani jedna ze stran, možné následky se vzájemně jaksi „vyruší“ a nelze řízení ani zastavit, ani vydat rozsudek pro uznání. Jestliže se nedostaví žalovaný, vychází soud z fikce, že žalovaný nárok uznává a rozhodne proto ve věci bez dalšího rozsudkem pro uznání. Musí však být splněny všechny zákonem předepsané podmínky.

3.4.4 Podmínky použití přípravného jednání

Judikoval-li Ústavní soud ČR¹¹⁹, že podmínkou fikce uznání na základě nečinnosti ke kvalifikované výzvě je důsledné naplnění zákonných podmínek jejího použití, nelze očekávat, že by tomu v případě této druhé fikce bylo jinak. Je tedy třeba, aby se soud při použití přípravného jednání pohyboval důsledně ve vymezených

¹¹⁷ DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav aj. *Občanský soudní řád I : Komentář § 1 až 200za*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. § 114c, Přípravné jednání, V., Sankce za nedostavení se k přípravnému jednání, s. 805 – 806. ISBN 978-80-7400-107-9.

¹¹⁸ WINTEROVÁ, Alena. Přípravné jednání v civilním soudním řízení. *Právní fórum*. 2009, 6, s. 226 – 231.

¹¹⁹ Viz usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 16. 11. 2006 sp. zn. III. ÚS 91/06, dostupné na <<http://nalus.usoud.cz/>>.

podmínkách. Nejde přitom jen o fikci uznání nebo zastavení řízení, ale i o zákonnost získaných výsledků k použití při samotném jednání a následnou správnost rozhodnutí. Došlo-li by k vadám, které mohly mít vliv na jeho správnost, mohlo by být zrušeno i samo meritorní rozhodnutí vydané již po jednání ve věci samé.

Pomineme-li případ, že je možno ve věci bez jednání rozhodnout ve smyslu § 115a o. s. ř., měl by se předseda senátu rozhodnout, zda bude postupovat dle § 114a o. s. ř. či nikoliv. Na rozdíl od kvalifikované výzvy tento způsob přípravy nebrání tomu, aby následně byla využita (nebylo-li jednání takto připraveno dostatečně) možnost jednání dále připravit lépe při jednání přípravném. Předchází tomu však nutná péče soudu o žalobu ve smyslu § 114 odst. 1 o. s. ř. a prověření podmínek řízení – nejsou-li splněny nebo se nepodařilo dostat žalobu do projednatelné podoby, mělo by být řízení již v této fázi zastaveno. Až když tomu tak není, určuje předseda senátu další krok.

3.4.4.1 Podmínky řízení a projednatelná žaloba

Ze třetího odst. § 114c písm. a) o. s. ř. je najisto postaveno, že přípravné jednání (na rozdíl od jednání meritorního) může být svoláno za situace, kdy nejsou dořešeny podmínky řízení, resp. toto soudní řád přímo předpokládá. Přestože podle § 114 o. s. ř. by v případě neodstranitelného nedostatku podmínek mělo být řízení zastaveno, z čehož logicky plyne, že by se těmito podmínkami měl soud zabývat ještě dříve, než volí konkrétní institut přípravy jednání, lze tyto otázky ponechat až do fáze přípravného jednání. Samozřejmě by nebyl akceptovatelný postup, kdy by bylo takové jednání nařízeno, resp. soud se o to pokoušel, přestože by neodstranitelný nedostatek byl zcela zřejmý. Důvody takového počínání by však ani nebyly pochopitelné, neboť zastavením je celá kauza skončena, těžko by si soudce přidělával zcela zbytečnou práci. Není však vyloučeno přehlédnutí v důsledku nedostatečného seznámení se spisem či neověření určitých skutečností, které jsou dostupné ze soudních evidencí či registrů, a ze kterých by nutnost řízení zastavit musela být zjištěna. Míněn je zejm. zánik právnické osoby bez nástupce, úmrtí fyzické osoby v případech, kdy je žalováno splnění osobní povinnosti či úmrtí v kombinaci se zastavením dědického řízení pro nedostatek majetku.

Stejně tak jako v případě zjevného neodstranitelného nedostatku podmínek řízení by nemělo být nařízeno přípravné jednání, není-li žaloba projednatelná. Je-li smyslem připravovat jednání, musí být zřejmé, co má být jeho předmětem, tedy alespoň

individualizován skutek. To je věcí výlučně žalobce, a pokud toho není schopen, bylo by stejně nesmyslné předvolávat i druhou stranu sporu. JUDr. Jirsa shrnuje, že samotný průběh přípravného jednání by neměl být až na výjimky zatěžován tím, že soudce bude s účastníky vyjasňovat podmínky řízení s tím, že toto by již vyjasněno být mělo, či odstraňováním nedostatků žaloby, k čemu slouží výzva podle § 43 o. s. ř.¹²⁰.

Pokud soud tento postup dodrží, neměla by nastat situace, že až při přípravném jednání bude zjištěn takový nedostatek podmínky řízení, pro které musí být zastaveno. To by nutně vyvolalo otázku, kdo a z jakého důvodu zaplatí do té doby vzniklé náklady. I když kdykoliv v průběhu řízení může dojít k zastavení řízení pro pozdější zánik podmínek (zánik subjektů) a dochází k zastavení s výrokem, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení dle § 146 odst. 1 písm. c) o. s. ř., je to situace, kterou nikdo nezavinil a nelze jí předejít. Pokud by však soud zbytečně nařídil jednání, byla by chyba na jeho straně. Tato skutečnost by pak byla nesprávným úředním postupem a zakládala tak nárok postiženého účastníka, který náklady vynaložil, bez možnosti náhrady druhou stranou sporu, na náhradu škody proti státu.

3.4.4.2 Problematika zjišťování příslušnosti až při přípravném jednání

Soudní řád předsedovi senátu umožňuje volbu, zda bude v případě pochybností o splnění podmínek řízení dále pokračovat písemnou formou či nařídí přípravné řízení. Rozhodnutí by mělo zohledňovat, o jakých konkrétních podmínkách řízení má soud pochybnost, za současného dodržení zásady procesní ekonomie. Pravdou je, že v určitých případech s ohledem na kusé či chaotické vylíčení nelze jednoznačně uzavřít otázku věcné příslušnosti. Písemná komunikace s některými účastníky, i přes zcela konkrétní dotazy soudu, často nevede ani po dvou přípisech ke zjištění, zda byla žaloba skutečně podána u místně příslušného soudu atd. Především tam, kde je zřejmé, že osobní komunikace by byla vhodnější, je využití přípravného jednání řešením. Přestože úmysl zákonodárce byl v tomto kontextu dobrý, právě řešení podmínek řízení až poté, co je svoláno přípravné jednání (resp. spíše jejich vyjasňování), působí v praxi značné obtíže. Právní úprava nebyla dále propracována tak, aby byl najisto postaven další

¹²⁰ JIRSA, Jaromír. Souhrnná novela občanského soudního řádu - příležitost ke změně. *Právní rozhledy*. 2009, 6, s. 198 – 208.

postup (resp. postup dalšího, tentokrát již příslušného soudu) ve věci, pokud přípravné řízení již bylo zahájeno a až následně zjištěno, že jednající soud není věcně či místně příslušný.

Vyjasní-li se podmínky příslušnosti až během přípravného jednání, může nastat situace, že jednající soud zjistí svou nepřislusnost, ať již místní nebo věcnou. Pokládali by soud námitku za důvodnou, musel by samozřejmě přípravné jednání ukončit a rozhodnout o postoupení soudu místně příslušnému nebo předložit k rozhodnutí vrchnímu soudu ve smyslu § 104a o. s. ř.. Vystává tak ale otázka, zda po vyřešení příslušnosti a z ní případně vyplývající nutné změně soudu, který věc řeší, toto přípravné jednání pokračuje či je nařizováno znovu a s jakými důsledky pro účastníky, nedostaví-li se v tento nový termín. Tyto zcela zásadní otázky, bohužel, zákonodárce zcela opomenul. Tomuto problému s ohledem na rozsah věnuji dále samostatnou podkapitolu.

Shledá-li soud, že námitka nepřislusnosti není důvodná, může přípravné jednání dokončit. Byl-li jeho závěr správný, i kdyby námitku místní nepřislusnosti dle § 105 odst. 4 o. s. ř. zamítl až dodatečně nebo o ní dokonce vůbec nerozhodl, jsou výsledky nadále použitelné. Stejně, jako pokud by v přípravném jednání nadále pokračoval, aniž by námitku věcné nepřislusnosti předložil postupem podle § 104a o. s. ř. vrchnímu soudu. Taková vada řízení by totiž v konečném výsledku neměla za následek nesprávné rozhodnutí ve věci samé. Z hlediska zejména hospodárnosti řízení je tak v případě, že má soud sám pochybnosti, lepší vyčkat dořešení otázky příslušnosti a teprve poté pokračovat. Je-li si však prvostupňový soud svou příslušností jistý a jde zjevně jen o pokusy účastníků o průtahy, příp. nepochopení procesního předpisu či jeho neznalost, lze v přípravném jednání při minimálním riziku pokračovat a dokončit je. Jeho opětovné nařízení je totiž více než problematické, jak bude nadále rozebráno.

3.4.4.3 Zachování výsledků přípravného jednání po změně soudu

Jestliže musí být kauza předána na základě zjištěné nepřislusnosti jinému soudu, stojí tento a priori před otázkou, jak nadále ve věci pokračovat, a které kroky jeho předchůdce jsou pro něj závazné. Jelikož na podmínky řízení se soud musí soustředit

v první řadě, jen těžko mohlo být přípravné jednání před nepřislušným soudem dokončeno¹²¹. Je tu tak určitá materie týkající se buď pouze podmínek řízení, ev. byly-li zjištěny až později v průběhu konaného přípravného jednání, mohou být už i shromážděny určité informace k věci samé, zejm. stanoviska stran či jimi učiněny procesní úkony během přípravného řízení. První otázka tak zní, zda lze dosavadní výsledky použít.

V podstatě lze vyloučit, že by bylo nutno „revidovat“ samotnou fikci uznání žalovaného nároku. Zjištění místní nepřislušnosti tu v případě nedostavení se žalovaného téměř nepřipadá v úvahu, nemá ji kdo namítnout a rozhodnutím ve věci by se možnost jejího dalšího zkoumání uzavřela definitivně. Pokud by ji na podkladě spisu zjistil sám soud, s největší pravděpodobností by se tak stalo (a stát mělo) již dříve, nedostatek by se vyřešil ještě dříve rozhodnutím „od stolu“. Řešení místní nepřislušnosti při neomluvené absenci žalovaného u přípravného jednání ze strany soudu nebo žalobce by bylo naprosto nesmyslné, když v tento moment může být celá kauza uzavřena jednoduchým meritorním rozhodnutím bez dalšího. I pokud by nepřislušný soud postupoval takto zcela neprakticky, soud místně příslušný, kterému by byla věc postoupena, by dle mého názoru mohl použít (resp. musel) tyto „výsledky“ dosavadní přípravy, byť učiněné místně nepřislušným soudem. Vázán tím, že fikce uznání nastala v momentu absence u nařízeného přípravného jednání, by proto pouze bez nařízení jednání vyhlásil rozsudek pro uznání. Vycházím z judikaturou¹²² citované zásady, že „úkony místně nepřislušného soudu učiněné před vznesením námítky místní nepřislušnosti mají stejné účinky jako úkony soudu místně příslušného“.

S případnou věcnou nepřislušností to za této situace (kdy se nedostavil žalovaný) vypadá podobně – buď by vyplynula již dříve ze spisu, nebo věc skončí rozsudkem pro uznání, i když s případnou hrozbou jeho případného následného zrušení, byla-li vyhodnocena chybně. Za účasti toliko žalobce nelze ani konat přípravné jednání, kde by mohla být vyplynout určitá další skutečnost, která na její určení má vliv a tedy nebude zjištěno nic nového oproti spisu.

¹²¹ Na tento problém v souvislosti se zavedenou koncentrací a nedořešenou otázkou, zda i při nedokončení přípravného jednání stejně nastane, upozorňují i další praktici, viz SVOBODA, Karel. K soudcovským debatám nad podstatou koncentrace. *Právní rozhledy*. 2011, 10, s. 360 – 362.

¹²² Viz rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 7. 2009, sp. zn. 33 Cdo 1862/2007, dostupný na www.nsouid.cz.

Problematictější situace proto z hlediska vázanosti postupem předchozího soudu nastává, pokud se obě strany dostavily a až v průběhu konaného přípravného jednání byly od nich zjištěny skutečnosti, které mění závěr o příslušnosti jednajícího soudu. Ve Velkém komentáři soudního řádu¹²³ je výslovně zmíněna neúčinnost přípravného jednání před věcně nepřislušným soudem. V souvislosti se zamítnutou námitkou věcné nepřislušnosti vrchním soudem je zde pak uveden závěr, že „lze nepochybně nařídit v tomto případě přípravné jednání znovu“¹²⁴, tentokrát tedy soudem původním. Blíže tento názor, bohužel, rozveden není. Ohledně místní nepřislušnosti v tomto kontextu komentář zcela mlčí.

Lze naprosto souhlasit s tím, že úkony věcně nepřislušného soudu jsou nepoužitelné a nijak se k nim nepřihlíží, zejména by toto platilo pro všechna rozhodnutí, která ve věci učinil. Na druhé straně ale mohou být v průběhu přípravného jednání učiněny procesní úkony samotnými stranami, na které nemůže mít následná změna soudu vůbec vliv. Pokud takové úkony (částečné zpětvzetí, navržení změny žaloby, uznání základu nároku nebo jeho části, ale i vyjádření ve věci atp.), zejm. dispozitivní úkony, mohou účastníci učinit kdykoliv během řízení, nelze je ignorovat jen proto, že byly učiněny při přípravném jednání nařízeném věcně nepřislušným soudem a z toho důvodu jsou zachyceny v protokolu o něm, přestože samo přípravné jednání nebylo účinně konáno. Takový postup by navíc umožňoval i určité spekulace, kdy by si účastníci námitky k věcné příslušnosti soudu mohli ponechávat až na samý konec přípravného jednání. Použili by je toliko v případě, že by to pro ně následně podle výsledku přípravného jednání bylo výhodné a jeho účinky by takto mohli korigovat. Podobně by se však dalo spekulovat i ohledně námitky nepřislušnosti místní. Jejím důvodným uplatněním kdesi v průběhu přípravného jednání (na jeho konci je to již po provedené přípravě samozřejmě bezpředmětné) by se dalo docílit, nevyvíjí-li se pro žalovaného přípravné jednání dobře, jeho předčasné ukončení. Výsledek, resp. výhoda pro žalovaného by zde však byla mnohem nejistější než u nepřislušnosti věcné, kde se celé přípravné jednání nutně „anuluje“. Je otázkou, kam až příprava byla místně

¹²³ DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav aj. *Občanský soudní řád I : Komentář § 1 až 200za*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. § 114c, Přípravné jednání, IV., 1. Objasnění podmínek řízení, s. 802 – 803. ISBN 978-80-7400-107-9.

¹²⁴ Tamtéž.

nepříslušným soudem dovedena a zda by soud místně příslušný akceptoval s ohledem na rozsah již provedené přípravy prolomení koncentračního principu.

Situace se tak z tohoto pohledu až na výjimky nebude v případě nepříslušnosti věcné lišit oproti nepříslušnosti místní, kde by účinky měly zůstat zachovány. Kromě neúčinnosti případných rozhodnutí věcně nepříslušného soudu, by dále mohla být neúčinná v podstatě již jen sama koncentrace řízení, pokud by se měla pojit s přípravným jednáním před věcně nepříslušným soudem. K té by však v případě nepříslušnosti místní mohlo dle mého názoru dojít toliko za situace, kdy by místně nepříslušný soud přípravné jednání dokončil, tedy celé provedl. Jedině v tom případě by měl být koncentrací vázán i nový – místně příslušný soud (a samozřejmě účastníci řízení) stejně, jako dalšími rozhodnutími svého předchůdce. Lze předpokládat, že k tomu dojde zcela výjimečně, zpravidla námitky k příslušnosti soudu padnou již v úvodu přípravného jednání, zvláště postupuje-li při něm soud pečlivě a smysluplně (a současně nejde o promyšlené využití, či spíše zneužití, námitky účastníka právě za tímto účelem), nicméně potom by se oba typy nepříslušnosti od sebe odlišovaly právě v tom, že s věcnou nepříslušností koncentrace řízení padá, s místní nikoliv.

3.4.4.4 Opakování přípravného jednání po změně soudu

Jestliže nastane situace, kdy dosud jednající soud nebyl věcně příslušným, přípravné jednání je neúčinné. Věcně příslušný soud začíná znovu od začátku a nedošlo-li v mezidobí ke zpětvzetí žaloby, dostatečnému vyjasnění sporných skutečností nebo uznání žalovaného nároku, je v situaci, kdy musí on sám jednání ve věci samé připravit. Z tohoto pohledu by měl být „nový“ – nyní již místně příslušný soud oproti „novému“ věcně příslušnému soudu teoreticky ve výhodě, většinou tomu tak ale nebude, možná dokonce naopak.

I když výsledky přípravného jednání před místně nepříslušným soudem zůstávají zachovány, těžko bude zpravidla k dispozici příprava jednání v plném potřebném rozsahu. I v tomto případě mohou být již sporné skutečnosti dostatečně jasné a přichází tak v úvahu rovnou nařízení jednání ve věci. To by otázku „opakovatelnosti“ přípravného jednání v podstatě řešilo. První problém i za této téměř ideální situace vidím ale v tom, že zatímco k přípravnému jednání před věcně nepříslušným soudem nebude přihlíženo, a tedy ani k jinak nastalé koncentraci (není-li účinné přípravné

jednání, nemůže být ani účinná koncentrace řízení k momentu jeho skončení), přípravné jednání před místně příslušným soudem bylo účinně konáno, nedochází ke ztrátě jeho účinků a k jeho konci by měla nastat také zákonná koncentrace.

Řešení lze hledat v § 118b odst. 1 o. s. ř. a samotném smyslu tohoto institutu – jen byla-li provedena příprava jednání, dojde ke koncentraci. Provedení je třeba vykládat jako kompletní provedení, kdy došlo k ukončení přípravného jednání (po vyčerpání celé jeho náplně), protože již bylo provedeno vše potřebné ke splnění jeho účelu. Tedy pokud skutečně proběhla příprava jednání v takovém rozsahu a nebyla přerušena dříve námitkou místní nepříslušnosti. V opačném případě by zkoncentrování řízení ve fázi nedokončeného přípravného jednání nutně vedlo k nepřipustnému omezení procesních práv účastníků. Je tedy třeba rozlišit situaci vždy ad hoc, podle toho, ve které fázi byla námitka vznesena a co do té doby místně příslušný soud stihl vyjasnit. Lze předpokládat, že k postoupení věci místně příslušnému soudu se zkoncentrovaným řízením k okamžiku skončení přípravného jednání před věcně příslušným soudem by mohlo dojít, ale bude tomu tak spíše zcela výjimečně.

Druhý sporný moment tak přichází za situace, kdy je nutné přípravné jednání nařídit znovu. Tj. za situace, kdy přípravné jednání nebylo vůbec provedeno účinně, případně byla zjištěna místní nepříslušnost jednajícího soudu hned na jeho počátku a jeho náplň nebyla v potřebném rozsahu vyčerpána. Především, zda i s tímto případně opakovaným přípravným jednáním lze spojit v případě nedostavení se zákonem předpokládané důsledky. Logickým a teleologickým výkladem lze dospět k závěru, že zcela v rozporu se smyslem přípravného jednání naopak nelze nutit soud skutečně příslušný, aby jen proto, že již jednou nepříslušný soud přípravné jednání svolal a zahájil (ev. dokonce provedl) vynechal soudním řádem striktně požadovanou přípravu jednání. Pokud by příslušný soud neměl možnost znovu sám provést přípravné jednání, je-li nutné, došlo by k porušení jeho zákonné povinnosti připravit jednání ve věci tak, aby při něm také mohlo být rozhodnuto. Tento cíl, s jakým byla novela přijata, by měl mít přednost před situací účastníků, kteří budou podruhé předvoláni k přípravnému jednání, a to včetně příslušných důsledků nedostavení se.

Určité pochybnosti však přesto přetrvávají – jestliže se již jednou předvolaný účastník k přípravnému jednání dostavil, lze ho skutečně i v případě druhém takto závažně postihnout, nedostaví-li se? Není takový následek již nepřiměřený? Domnívám

se, že by tomu tak být mohlo, především za situace, kdy již alespoň zhruba při prvním jednání svůj názor na věc prezentoval a zejména uvedl-li na svou obranu argument, který by při jeho prokázání přivodil neúspěch žalobce. I když by soud neměl k dispozici kompletní přípravu včetně všech detailů sporu, neměl by se již do opakovaného nařízení přípravného jednání pouštět (nařídít jednání ve věci s tím, že dosud není řízení koncentrováno), resp. učiní-li tak, i za situace absence žalovaného s ní nespojovat v takovém případě fikci uznání.

3.4.4.5 Námitka podjatosti soudce při přípravném jednání

Kromě námitek k příslušnosti soudu může dojít při přípravném jednání ještě k uplatnění námítka podjatosti soudce. V první řadě by však svou podjatost, je-li k ní skutečně důvod, měl zjistit soudce sám a věc předložit předsedovi soudu postupem podle § 15 o. s. ř., aby byla přidělena k rozhodnutí jinému soudci. Nemělo by tedy dojít k tomu, že případná námitka účastníka bude uplatněna důvodně, byť to nelze zcela vyloučit (v úvahu přichází nejen nezákonný úmysl podjatého soudce, přehlédnutí informace týkající se podjatosti či pochyb o ní nebo výjimečná situace umožňující ji zjistit až při osobním setkání s účastníky, ale např. i chybné vyhodnocení nepodjatosti samotným soudcem).

V takovém případě ale nic nebrání nejen provedení přípravného jednání, ale i samotnému jednání ve věci a rozhodnutí při něm. Takový postup je plně v souladu s § 15b odst. 2 o. s. ř. a s ohledem na účel přípravného jednání by také až na výjimky mělo být možné při prvním jednání skutečně rozhodnout. Důvodností námítka by se tak zabýval případně až odvolací soud současně s odvoláním ve věci samé, situace je zde shodná jako v případě uplatnění takové námítka při prvním jednání ve věci. Na přípravné jednání jako takové by tak tato námitka zpravidla neměla mít vliv.

Jestliže by však soudce předložil důvodnou námitku podjatosti učiněnou při přípravném jednání k rozhodnutí nadřízenému soudu, vyvstaly by zcela shodné otázky jako při důvodné námítce věcné nepřislušnosti jednajícího soudu. Po té, co by s věcí musel zcela od počátku začít pracovat jiný soudce lze tedy dovodit stejné závěry o prolomení koncentrace, jakož i možnosti nařídít přípravné jednání znovu a s jakými důsledky. Odkazuji v tomto směru proto na kap. 3.4.4.3 – 3.4.4.4.

Nejhorší varianta, ke které by tak mohlo dojít, je nedokončení přípravného jednání a unáhlené předložení takové námitky, aniž by byla důvodná. Věc by se vracela témuž soudci, musel by být ale řešen stav vyvolaný nedokončeným přípravným jednáním, a to zcela zbytečně. Za situace, kdy již bylo přípravné jednání svoláno, a účastníci se dostavili, by proto mělo být rozhodně přípravné jednání dokončeno, byť s určitým rizikem, že námitka bude shledána důvodnou. Takové řešení je za daných okolností stále nejméně „bolestivé“.

3.4.4.6 Kritérium vhodnosti přípravného jednání

Vrátíme-li se časově do momentu, kdy soud zjistil, že bez jednání rozhodnout nelze a nezjistil současně jen na základě spisu ani neodstranitelný nedostatek podmínek řízení a nepotřebuje nařídit přípravné jednání právě proto, že musí vyjasnit spornou věcnou či místní příslušnost, rozhoduje se, jakým způsobem jednání připraví. V této fázi pak zvažuje, zda vyzvat žalovaného k vyjádření obyčejnou výzvou či kvalifikovanou – přestože obě výzvy lze skumulovat, ztrácí se tím „moment překvapení“, kdy z vlastní praxe mohu říci, že po převzetí žaloby určitá (a nikoliv zanedbatelná) část žalovaných přestane vyzvedávat soudní obsílky. Nereagoval-li pak žalovaný na prostou výzvu, což je pro něho bez následků, a nadále zásilky nedoručitelné náhradním způsobem nevyzvedává, zmaří se tím obě případné fikce uznání. U opravdu složitých kauz s množstvím tvrzení osobně proto obyčejnou výzvu právě z tohoto důvodu nepoužívám. Pro úplnost nutno dodat, že vedle vyjádření žalovaného předseda senátu dále může za účelem přípravy podle § 114a o. s. ř. vyžádat zprávy ohledně podstatných skutečností, ustanovit znalce, zajistit důkazní prostředky, provést důkaz prostřednictvím dožádaného soudu nebo učinit jiná vhodná opatření. Toto však nebude základním rozhodovacím kritériem, když takto může učinit v kombinaci s kvalifikovanou výzvou i přípravným jednáním a navíc i kdykoliv později v průběhu řízení, vplyne-li tato potřeba.

Z hlediska zjištění stanoviska žalované strany se tak rozhodnutí, prakticky vzato, dále přenáší do roviny, zda zvolit kvalifikovanou výzvu nebo přípravné jednání. Z pohledu doručování je situace stejná, resp. u přípravného jednání horší než v případě kvalifikované výzvy. V obou případech je vyloučeno náhradní doručení, i předvolání k přípravnému jednání musí být doručeno do vlastních rukou podle § 114c odst. 2 o. s. ř.. Dle tohoto ustanovení se ale nedoručuje pouze případným zástupcům. Na rozdíl od

kvalifikované výzvy musí být doručeno jak účastníkům, tak zástupcům, event. dalším osobám, jejich účast je třeba. Nedoručení, byť jedinému z účastníků nebo ze zástupců, znemožňuje konání přípravného jednání. U dalších osob tomu tak nemusí být nutně, dle mého názoru záleží na tom, zda lze bez jejich účasti alespoň částečně přípravu provést a tedy z jakého konkrétního důvodu ad hoc byly volány.

V tento moment bych se dále ráda pozastavila nad zákazem kombinace kvalifikované výzvy a přípravného jednání. V § 114b odst. 3 o. s. ř. je stanoveno, že kvalifikovanou výzvu nelze vydat po přípravném jednání a jednak, že ji po něm nelze doručit. Ustanovení § 114c odst. 1 o. s. ř. je o něco skoupější, stanoví-li, že přípravné jednání nelze nařídit, postupoval-li soud podle § 114b – není zde bližší vymezení, jak konkrétně postupoval. Obě ustanovení je však nutno vykládat v kontextu. Plyne z nich, že i za situace, kdy bylo vydáno usnesení obsahující kvalifikovanou výzvu, ale nebylo doručeno, lze přípravné jednání nařídit. Pouze již nesmí být toto usnesení znovu doručováno. „Postupováním podle § 114b o. s. ř.“ tak lze z hlediska odkazu v § 114c o. s. ř. rozumět toliko případ, kdy kvalifikovaná výzva byla nejen vydána, ale i doručena žalovanému.

Přípustné je tedy zcela zjevně, selhal-li pokus o doručení kvalifikované výzvy, pokusit se použít přípravné jednání. Samotné vydání kvalifikované výzvy následnému nařízení přípravného jednání nebrání. S ohledem na stejný způsob doručování (kdy lze důvodně předpokládat, že nepodařilo-li se doručit kvalifikovanou výzvu, nebude doručena ani jiná stejným způsobem doručovaná zásilka), je otázkou praktická využitelnost této možnosti. Pokud by záměrem úpravy byly případy, kdy nejprve nebyla k dispozici funkční doručovací adresa a následně se objeví, není důvod, proč by za této situace znovu soud nedoručoval již vydanou kvalifikovanou výzvu. Tu pak má stále k dispozici, na rozdíl od platebního rozkazu se v případě nedoručení samostatným usnesením jako nemeritorní rozhodnutí ani neruší. Kromě toho, je-li zjištěn skutečný pobyt žalovaného, i kdyby soud již zrušil pro nedoručení dříve vydaný platební rozkaz, má možnost vydat jej v takovém případě znovu. Jeho názor na nejvhodnější postup ve věci by se neměl měnit, pokud by byl správný. Nepochybně tato úprava nebyla konstruována proto, aby řešila situace, kdy byl platební rozkaz spolu s kvalifikovanou výzvou či jen tato výzva sama vydána, aniž by tomu tak být mělo. I když v praxi dochází k tomu, že zejména vyšší soudní úředníci vydávají platební rozkazy společně s

kvalifikovanými výzvami i za situace, kdy je tento postup nejméně předčasný (nekvalitní žaloba, neurčitě vymezený nárok atp.) a soudce, který po zrušení platebního rozkazu věc převezme, začíná odstraňovat vady žaloby a názor na postup ve věci má jiný, lze téměř s jistotou říct, že tato jakási „zadní vrátka“ nebyla smyslem a účelem rozebírané úpravy. Prakticky je však lze právě v těchto případech využít. Soudce, který nechce ve věci vydat platební rozkaz či znovu doručovat kvalifikovanou výzvu, získá možnost zvolit podle jeho názoru vhodnější přípravu jednání a nařídit jednání přípravné, přestože součástí spisu již je dosud nedoručené usnesení dle § 114b o. s. ř..

Konečný závěr, zda zvolit kvalifikovanou výzvu nebo přípravné jednání tak vyplyne především z toho, zda se jako praktičtější způsob komunikace v konkrétním případě jeví ústní nebo písemná forma. V tomto směru je podstatné, o jakou kauzu se jedná, jakož i, kdo se jí účastní. Soud může mít jednak ze své praxe poznatky, zda je vhodnější s určitou osobou komunikovat písemně či je vhodnější spíše osobní kontakt. O tom často vypovídá i samo podání účastníka, kdy chaotické, nepřehledné nebo dokonce nesrozumitelné podání, jakož i jeho grafická podoba atd. mohou být dostatečným vodítkem již v prvotní fázi řízení. Sama kauza, jejímž základem jsou např. složité výpočty nároků (typicky komplikované úvěrové smlouvy atp.) se jen těžko vyjasní při osobní komunikaci, bude-li třeba nesrovnalosti v nárocích přepočítat či stejným způsobem provést kontrolu správnosti výše uplatněného nároku. Pro tyto případy je vhodnější forma písemná, umožňující v klidu a za dostatečného časového prostoru provést potřebné výpočty. Stejně tak u velkého množství tvrzení vyžadujících studium rozsáhlých materiálů a hledání v nich, lze jen těžko požadovat po účastnících, aby tak činili na místě. Nejméně by toto bylo neúměrně časově náročné a řízení tak neprobíhalo hospodárně. Pokud je ale patrné, že účastníci se v některé ze skutečností mýlí, zejm. v právní kvalifikaci, a je tak naděje na jejich usmíření, či šance je smířit plyne z jejich dosavadních podání, je rozhodně mnohem vhodnější, aby se s nimi soud osobně setkal, a pokud možno je dovedl ke smíru. Velký komentář soudního řádu¹²⁵ pak tuto formu jako vhodnější doporučuje také v případě, kdy jsou zjevné problémy na straně obou účastníků a je tak třeba nejprve popracovat na doladění žaloby a následně

¹²⁵ DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav aj. *Občanský soudní řád I : Komentář § 1 až 200za*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. § 114c, Přípravné jednání, II., 2. Vzájemný vztah institutů přípravného jednání a výzvy podle § 114b, s. 800 – 801. ISBN 978-80-7400-107-9.

vyjasnit i obranu žalovaného. Nepochybně by bylo nesmyslné svolávat přípravné jednání (ale stejně jako se pokoušet věc řešit kvalifikovanou výzvou) v případě, že stanoviska stran jsou jasná, stejně jako skutečnost, že strany smír zcela odmítají. Nejde přitom jen o situace, kdy se takto strany vyjádří k výzvě prosté, ale i kdy např. již sám žalobce doloží vcelku aktuální korespondenci stran, ze které jsou jednoznačná stanoviska zcela zřetelná. V těchto případech by taková příprava byla zjevně neúčelná.

Závěrem lze dodat, že ani přípravné jednání není z hlediska potřebné přípravy samospasitelné. Zejména s ohledem na podmínky doručování je jeho použití značně limitováno. Jedním z největších problémů současného civilního soudnictví je nemožnost doručení zásilky, zvláště v těch případech, kdy je náhradní doručení vyloučeno. I když by soud potřeboval přípravné jednání provést, nemá tuto možnost za situace, kdy žalovaný buď na doručné adrese fakticky vůbec není, a proto zásilky zde nevyzvedává, nebo je zde nepřebírá z jiného důvodu. Nemá-li soud řádně doručeno do vlastních rukou, odpadá nejen možnost přípravné jednání provést, ale samozřejmě i možnost vycházet ze zákonných fikcí. Základním limitujícím faktorem tak, bohužel, zůstává otázka řádného doručení zejm. straně žalované. Byť k tomu patrně zákonodárce nesměřoval, lze i situaci, kdy soudu je z jeho činnosti známo, že není schopen skutečně doručit, případem, kdy se nařízení přípravného jednání jeví s ohledem na konkrétní okolnosti případu neúčelným. Zatímco v první řadě by mělo jít (a toto měl pravděpodobně zákonodárce skutečně na mysli) o případy jednoduché právně a skutkově, stejně tak by bylo zcela neúčelné nařizovat přípravné jednání, pokud má soud k dispozici výsledky pátrání po pobytu žalovaného, z nichž je zřejmé, že mu nebude možno doručit předvolání k němu.

3.4.5 Podmínky, za kterých nastává fikce uznání

Fikce uznání žalovaného nároku je podmíněna podle § 114c odst. 6 o. s. ř. tím, že žalovaný byl správně a včas předvolán a byla mu řádně doručena žaloba. Fikce pak nastává za situace, kdy se žalovaný včas a z důležitého důvodu neomluvil, nevylučuje-li ji současně povaha věci. Povaha věci nevylučuje možnost samo přípravné jednání konat, v tomto směru nejsou v soudním řádu žádná omezení, v určitých případech však nelze s absencí při přípravném jednání právě s ohledem na povahu věci spojovat fikci uznání žalovaného nároku.

3.4.5.1 Povaha věci

Pokud jde o povahu věci, samotný šestý odstavec § 114c o. s. ř. limituje fikci uznání spojenou s nedostavením se k přípravnému jednání shodně jako fikci v důsledku kvalifikované výzvy. Musí jít o věc, ve které lze uzavřít a schválit smír ve smyslu § 99 o. s. ř. a současně se nesmí jednat o věc uvedenou v § 120 odst. 2 o. s. ř.. V podrobnostech proto rovněž platí rozbor učiněný ohledně těchto podmínek již v kapitole 2. 5. 2, na kterou tímto odkazuji.

Dále je však rovněž nutné, aby šlo o věc, která nařízení přípravného jednání skutečně vyžadovala. Z hlediska obecné koncepce platí, že vždy až na situace, kdy to není účelné, je nutné, aby proběhla určitou formou příprava jednání. Konkrétní podoba záleží na rozhodnutí předsedy senátu. Pokud by ale naopak bylo nařízeno přípravné jednání v kauze, která toto zjevně nevyžadovala, vybočil by soud ze zákonného rámce. V případech zcela přehledných, skutkově i právně jednoduchých, které lze bez komplikací zjevně skončit při jediném jednání, není použití tohoto přípravného institutu opodstatněné. K fikci uznání by potom nemělo dojít ani za situace, kdy se bez omluvy žalovaný k jednání nedostaví, neboť přípravné jednání nemělo vůbec být nařízeno a výchozí podmínky tak nejsou dány. Situace je zde obdobná jako v případě, že je takto nedůvodně použita kvalifikovaná výzva, aniž by byly splněny zákonné podmínky.

Lze však nepochybně diskutovat o tom, zda takové případy vůbec jsou. V soudní praxi jsou za velmi jednoduché věci považovány např. „černé jízdy“: Za situace, kdy se ale dostaví žalovaný a toliko popře, že by v danou dobu cestoval tvrzeným prostředkem, rozehrává se skutečný proces s výslechy svědků a případně i znaleckým posudkem. I za situace, kdy je žalováno vyklizení po zániku nájmu na dobu určitou, může žalovaný přijít s tvrzením, že dohodu nepodepsal, byl k ní nucen, případně směřovat k dobrým mravům atd., čímž věc, kde na první pohled „není co řešit“, nabude poněkud monstrózních rozměrů. Toto se samozřejmě vždy ukáže až v samotné soudní síni a dopředu nelze vědět, jak bude řízení probíhat. Těžko si dovedu představit situaci, kdy následně odvolací soud jaksi „po bitvě“, když již na rozdíl od soudu prvního stupně ví, že se žalovaný nebránil, zruší rozhodnutí vycházející z fikce uznání jen proto, že věc je zjevně naprosto jednoduchá. Dovolím si tvrdit, že vstoupil-li až takovým odvoláním žalovaný aktivně do řízení, právě následně se ukáže, jak jednoduchá vůbec nebude, když dojde na jeho obranu.

3.4.5.2 Řádné a včasné obeslání

Z dalších citovaných podmínek je třeba řádné a včasné obeslání. Včasné je, pokud jej účastník obdrží alespoň 20 dnů předem, tato lhůta je stejná pro obě strany sporu. V tomto směru je soudní řád zcela konkrétní, kdy zmíněných 20 dnů stanoví jako nezbytné minimum. Doručeno však může být samozřejmě i s dřívějším předstihem. Řádné obeslání dle dikce soudního řádu spočívá v doručení do vlastních rukou ve smyslu § 114c odst. 2 o. s. ř., aniž by bylo přípustné náhradní doručení.

Dále však i v tom, zda byly skutečně předvolány všechny osoby, které měly být. Jsou-li účastníci zastoupeni, je nezbytné předvolat nejen jejich právní zástupce, ale i samotné účastníky. V tomto směru jde spíše o výjimku, nicméně soudní řád požaduje výslovně, aby byl předvolán nejen zástupce, ale i zastupovaný účastník. Je jeho právem rozhodnout se, zda se jednání zúčastní, či ponechá účast jen na svém zástupci. Pokud by však nebyl jeho zástupce předvolán nebo naopak byl předvolán jen zástupce, nebyly by dodrženy zákonné podmínky. Toto porušení by pak znamenalo i to, že fikce by nenastala, byť by se účastník ani jeho zástupce bez omluvy nedostavili. Záměr, proč musí být kromě zástupce předvolán přímo i zastupovaný účastník, není nikde výslovně zmíněn. Lze se tedy jen domnívat, že tak bylo učiněno s ohledem na charakter a účel přípravného jednání právě proto, aby následně zástupce neargumentoval tím, že určité skutečnosti mu nejsou známy a potřebuje tedy lhůtu pro kontakt se zastoupeným. Byl-li volán i samotný účastník, je tím dáváno jednoznačně najevo, že jeho účast může být případně nutná a nebude-li se tak přípravného jednání účastnit, půjde toto k jeho tíži. Soudní řád sice vyžaduje předvolání účastníka, již ale nestanoví, že je nezbytná jeho osobní účast, aby se přípravné jednání mohlo konat. Dostaví-li se tak jen jeho zástupce, nemůže nastat fikce uznání, neboť žalovaná strana je zastoupena a tedy přítomna u přípravného jednání¹²⁶. Zástupce však musí být zejm. s ohledem na zákonnou koncentraci srozuměn s tím, že je nezbytně nutné, aby disponoval všemi informacemi, které má sám účastník, nebude-li se přípravného jednání sám žalovaný (ale i žalobce) účastnit.

¹²⁶ DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav aj. *Občanský soudní řád I : Komentář § 1 až 200za*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. § 114c, Přípravné jednání, III., 3., Předvolání k přípravnému jednání, s. 802. ISBN 978-80-7400-107-9.

K tomu, aby se strany na přípravné jednání mohly řádně připravit, je dále třeba, aby měl žalovaný k dispozici žalobu a žalobce případně vyjádření žalovaného. Řádné doručení žaloby je pak přímo zmíněnou podmínkou, na rozdíl od kvalifikované výzvy však není blíže specifikováno. Soudním řádem v tomto případě není výslovně stanoveno, že žaloba musí být doručena nejpozději s předvoláním, vyplývá to však ze samotné podstaty věci. Garantuje-li zákon nejméně 20 dnů žalovanému na přípravu, musí alespoň po tuto lhůtu mít k dispozici samozřejmě i žalobu, jinak by se nemohl řádně na přípravné jednání připravit. S ohledem na určitou nedůslednost textu předpisu nelze říci, že žaloba musí být doručena nejpozději s předvoláním, nepochybně musí být ale doručena nejméně 20 dnů před termínem samotného jednání. V opačném případě by intenzita zásahu do práv žalovaného byla taková, že by nebylo možno s jeho neúčastí spojit fikci uznání.

3.4.5.3 Forma předvolání k přípravnému jednání

Samotný občanský soudní řád výslovně počítá v § 114c s předvoláním, tj. v podstatě s neformální listinou, na které je uveden standardně termín a místo, kde se bude jednání (v tomto případě přípravné jednání) konat, a v jaké věci. Kromě těchto zcela základních údajů potom v praxi využívané tiskopisy obsahují zákonem stanovená poučení, kterých se účastníkům musí dostat. Ohledně samotné formy předvolání dosud nebyla vedena nad občanským soudním řádem diskuze. Zcela běžně jsou soudy v praxi využívány vzory, které vytváří Ministerstvo spravedlnosti ČR, a které jsou zakomponovány do softwarových informačních systémů soudů. Automaticky se do nich při zadání termínu jednání dotahují potřebná data tak, aby nebyl touto rutinou nadbytečně zatěžován administrativní aparát soudů. Soudce toliko kanceláři svého soudního oddělení referuje, který konkrétní vzor (číselné označení v kombinaci se zkratkou soudního řádu) má být použit a stanoví termín.

JUDr. Bureš však ve Velkém komentáři občanského soudního řádu¹²⁷ přichází s názorem, že předvolání by v tomto případě mělo mít formu usnesení. Vychází v prvé

¹²⁷ DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav aj. *Občanský soudní řád I : Komentář § 1 až 200za*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. § 114c, Přípravné jednání, III., Usnesení o nařízení přípravného jednání, s. 801 – 802. ISBN 978-80-7400-107-9.

řadě ze srovnání s kvalifikovanou výzvou, s tím že v obou případech následují v důsledku pasivity obdobné následky. Tomu však lze dle mého názoru úspěšně oponovat. Soudní řád výslovně počítá s předvoláním, které ani v případě jednání samotného nemá podobu usnesení, ale podobu listiny svého druhu. Formu usnesení ani § 114c o. s. ř. nevyžaduje a tato podoba je vyhrazena pro rozhodnutí soudu, kterým je ukládáno účastníkům zcela formálně splnění určité povinnosti. Právě tak tomu je v případě kvalifikované výzvy – základem takového usnesení je uložení povinnosti vyjádřit se, a to ve stanovené lhůtě. V případě předvolání však nejde o uložení povinnosti jako takové, tj. ani o rozhodnutí soudu, ale toliko o sdělení termínu, kdy se bude konat přípravné jednání. Domnívám se, že pokud by byla forma usnesení skutečně považována za nezbytnou, bylo by tak v § 114c o. s. ř. výslovně uvedeno.

Dále se v komentáři jako další důvod uvádí, že usnesení je třeba, protože v nařízení přípravného jednání soud závazně stanoví jeho podmínky a účastníkům se musí dostat náležitých poučení. Ani s těmito argumenty se neztotožňuji. Poučení jsou zcela standardně součástí předvolání jako takových a dosud nevyplývala sebemenší potřeba činit tak formou usnesení. Poučení je informace, která se má dostat účastníkovi, což splní i běžné předvolání. Co bylo konkrétně míněno stanovením podmínek konání přípravného jednání, mi není zcela jasné. Podmínky jsou stanoveny soudním řádem a soud ani nemá možnost je dále nijak modifikovat. Měl-li autor na mysli stanovení dne, místa a času přípravného jednání, pak nejde o podmínky, ale opět o sdělení zcela základních informací technického charakteru.

Přestože jsem názoru, že forma usnesení není potřebná, v praxi ji při nařizování přípravných jednání používám. Opominu-li praktické hledisko, že by neformální nařízení mohlo být v případném odvolání či dovolání shledáno případně jako problém právě s ohledem na závěry uznávaného Velkého komentáře, vytvořila jsem si určitou šablonu tohoto usnesení. V té spojuji kromě sdělení technických údajů a potřebných poučení zároveň i komplexní přehled toho, na co zcela konkrétně bude přípravné jednání v daném případě zaměřeno a k čemu budu od účastníků požadovat skutková tvrzení a navržení důkazů. Současně objasňuji princip zákonné koncentrace řízení, aby účastníci včas pochopili plný význam a následky přípravného jednání. Účastníci by v rámci pravidel spravedlivého procesu měli vědět, jak soud věc předběžně vyhodnotil, jakož i jakým směrem hodlá nadále vést řízení. Stále více a zcela po právu se prosazuje

tzv. zásada předvídatelnosti rozhodnutí soudu. K tomu, aby bylo předvídatelné rozhodnutí, je pro účastníky nejen potřebné, ale zcela zásadní mít možnost pochopit náhled soudu na věc již od počátku řízení a plynule podle vývoje situace reagovat. Tím spíše, že za současného stavu zákonné koncentrace řízení mají účastníci pro relevantní procesní reakce pouze přesně vymezený a relativně krátký časový prostor. Samo přípravné jednání je významným mezníkem, k jehož konci až na zákonné výjimky, nastává podle § 118b odst. 1 o. s. ř. zmíněná koncentrace řízení. Právě proto by účastníci měli mít již předem, kdy se na přípravné jednání připravují, k dispozici přehled toho, co soud považuje pro věc za podstatné. Jinak po nich lze jen těžko požadovat, aby byli beze zbytku připraveni a měli s sebou i ty důkazy, které budou navrhopvat a jež mají i ve své dispozici. V tomto směru se se závěry Velkého komentáře k rozsahu poučovací povinnosti soudu¹²⁸ plně ztotožňuji. Byť není výslovně stanovena povinnost poučit již v předvolání k přípravnému jednání účastníky o zákonné koncentraci, musí o ní nutně vědět již ve fázi své domácí přípravy, poučit je až v závěru samotného přípravného jednání jim neumožňuje jednat včas s plným vědomím případných důsledků.

Jelikož bych tak při použití klasického předvolání připojovala účastníkům samostatné usnesení obsahující výzvu, k čemu je třeba doplnit konkrétně skutková tvrzení, k čemu navrhnout důkazy a co případně mají účastníci předložit, lze toto učinit v jednom usnesení, kde na sebe jednotlivé pasáže navazují. Jako přednost hodnotím právě to, že v usnesení obě strany již předem vidí, co bude soud od které z nich požadovat a objektivněji tak mohou posoudit, jak si stojí a co pro svůj úspěch v řízení mají učinit. V případě samostatných usnesení se zpravidla ukládá zvlášť každé ze stran, co má vykonat, byť toto není podmínkou. Mnou používaný vzor usnesení o nařízení přípravného jednání je přílohou této práce.

3.4.5.4 Náležitosti a obsah usnesení o nařízení přípravného jednání

Bude-li přípravné jednání nařízeno formou usnesení, platí pro ně v podstatě totéž, co v případě usnesení obsahujícího kvalifikovanou výzvu, pokud jde o formální

¹²⁸ DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav aj. *Občanský soudní řád I : Komentář § 1 až 200za*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. § 114c, Přípravné jednání, III., bod 2, Poučovací povinnost soudu v souvislosti s přípravným jednáním, s. 802. ISBN 978-80-7400-107-9.

náležitosti. Liší se samozřejmě co do textu poučení, kterým se budu věnovat podrobněji v samostatné podkapitole. Kromě rozšířených poučení nepřipadají v úvahu ani v tomto případě žádné další specifické náležitosti kromě požadavků § 169 o. s. ř., když samotný soudní řád výslovně s usnesením vůbec nepočítá. Plně lze odkázat na kapitolu 3. 3. 2 pokud jde o uvedení údajů o soudu, soudci, účastnících a věci.

Výroků ale v tomto případě přichází v úvahu více. Jednak samo nařízení přípravného jednání, které by mělo být jeho základem. Samostatným výrokem lze následně účastníky předvolat, resp. stanovit, kdo konkrétně je k jednání soudem volán. Na rozdíl od samostatného usnesení, kterým je ukládáno doplnit skutková tvrzení či navrhnout důkazy, není nutné v tomto případě ukládat tyto povinnosti dalšími výroky. Až samotným předmětem přípravného jednání jsou výzvy soudu směřující k těmto doplněním, v návaznosti na shora uvedené je proto spíše namístě informace, k čemu konkrétně budou účastníci při samotném přípravném jednání vyzváni. Sama jsem tak tyto údaje zařadila do širšího poučení k samotné podstatě tohoto přípravného institutu, nikoliv do výrokové části.

Současně jsem využila možnosti zde i poněkud méně formálně upozornit účastníky výslovně na to, že musí být řádně připraveni předem, mají si vzít s sebou všechny důkazy, které mají v držení a věc si pečlivě do detailů rozmyslet. Zejména nejsou-li profesionálně zastoupeni, považuji za více než vhodné zdůraznit, že jen z důvodu nedostatečné či opominuté přípravy předem, není dle zákona možno poskytovat další lhůty a řízení neekonomicky prodlužovat, viz body 4 a 5 přílohy. Častým nešvarem komplikujícím vyřízení věci bez průtahů je jakýsi „zvyk“ účastníků, přijít se k soudu toliko podívat, co se vlastně bude dít. Následně uvádí, že doklady např. o zaplacení sice mají, ale doma, nenapadlo je vzít je s sebou. Případně ke konkrétnímu vyjádření se potřebují podívat do své evidence, diáře apod., kterou aktuálně s sebou samozřejmě také nemají. Jakkoli se to může zdát právně vzdělané osobě nepochopitelné, je to vcelku běžný jev prvoinstanční praxe. Opomímám přitom zcela tristní situace, kdy se takto snaží docílit odročení jednání či dodatečné lhůty i sami právní zástupci.

Pokud se týká odůvodnění usnesení, které lze nahradit toliko odkazem na použité zákonné ustanovení a nepřipustnosti opravného prostředku, je opět situace shodná jako u kvalifikované výzvy. Z hlediska nepřipustnosti odvolání a absenci

výslovné úpravy takového usnesení nemůže být ani výslovně zmíněno v § 202 o. s. ř. na rozdíl od kvalifikované výzvy. Lze je ale nepochybně podřadit pod § 202 odst. 1 písm.

a) o. s. ř. mezi usnesení, kterým je upravováno vedení řízení. Připustit odvolání s ohledem na to, že jde o způsob přípravy jednání, který je plně v kompetenci předsedy senátu, by bylo nelogické a v rozporu se zásadou procesní ekonomie.

3.4.5.5 Poučení o následcích nedostavení se

I v případě předvolání k přípravnému jednání je stěžejní záležitostí poučení účastníka o následcích, které budou s jeho neúčastí spojeny. Jen v případě, že účastník bude podrobně upozorněn na další postup soudu v případě, že se k přípravnému jednání bez řádné a včasné omluvy nedostaví, umožňuje to soudu, aby skutečně takto postupoval. Z hlediska fikce uznání je tak základem poučení žalovaného dle § 114c odst. 6 o. s. ř. věta za středníkem o tom, že se za těchto okolností, s výjimkou věcí kde nelze schválit a uzavřít smír a věcí uvedených v § 120 odst. 2 o. s. ř., bude mít soud za to, že uplatněný nárok žalovaný uznává. Shodně jako v případě kvalifikované výzvy je připojen odkaz na § 153a odst. 3 o. s. ř.. Z toho je nezbytné dovodit, že žalovaný musí být současně také poučen o tom, že soud v takovém případě rozhodně rozsudkem pro uznání, aby tato skutečnost byla žalovanému zcela zřejmá.

3.4.5.6 Absence řádné a včasné omluvy

Fikci uznání nároku uplatněného žalobou může vyloučit včasná a řádná omluva žalovaného nebo jeho právního zástupce. V tomto směru je použitelná judikatura řešící tuto problematiku v souvislosti s možností soudu jednat v nepřítomnosti účastníka dle § 101 odst. 3 o. s. ř..

Včasná omluva byla definována jako taková, která dojde soudu nejpozději v době, kdy k ní ještě může před zahájením jednání objektivně vzato přihlídnout¹²⁹. Stejně rozhodnutí pak zmiňuje i již dříve přijatý závěr Nejvyššího soudu ČR¹³⁰ v tom směru, že omluva musí vycházet z důležitého důvodu, být jím podložena, a to

¹²⁹ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 9. 2009, sp. zn. 21 Cdo 567/2008, dostupný na www.nsoud.cz.

¹³⁰ Viz usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 5. 1999, sp. zn. 31 Cdo 2432/98, uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 38/2000.

hodnoceno objektivně. Takový závažný důvod musí být konkrétně tvrzen, dále musí způsobovat objektivně nemožnost zúčastnit se jednání, ke kterému je účastník či zástupce předvoláván. Spočívá-li tento důvod v kolizi s jiným soudním jednáním, musí být oznámeny i konkrétní údaje o tomto jiném jednání (v jaké věci a u jakého soudu) a rovněž, kdy se o něm žalovaný či jeho zástupce dozvěděl – že se tak stalo dříve, než obdržel předvolání k jednání, ze kterého se omlouvá. Kromě kolize jsou mimo pochybnost objektivním důvodem nemoc či hospitalizace, již dříve sjednaná zahraniční dovolená či plánovaná služební cesta.

Důležitost důvodu je soud povinen posuzovat vždy při zohlednění všech okolností konkrétního případu. I když účastník uvádí důvody, které jsou obecně způsobilé být zmíněným důležitým důvodem, není soud vždy povinen takový důvod akceptovat, a to zejména tehdy, je-li využíván k záměrným procesním obstrukcím, sledujícím především bezdůvodné protahování řízení¹³¹.

Pro úplnost zbývá dodat, že na rozdíl od jednání ve věci samé soudní řád nepočítá s možností odročení přípravného jednání, což nasvědčuje tomu, že by mělo být znovu nařízeno, pokud dojde k situaci, kdy je není možno konat. O opětovném nařízení hovoří také jak prof. Winterová ve svém článku¹³², tak JUDr. Bureš ve Velkém komentáři¹³³. Ten argumentuje tím, že možnost přípravné jednání odročit je vyloučena již z jeho podstaty, v návaznosti na princip koncentrace, když zmiňuje, že pro případný další prostor je stanovena výslovně dodatečná lhůta. Akceptuje-li soud proto omluvu z přípravného jednání, nepřipadá v úvahu využití standardního vzoru, kde se toliko oznamuje, že jednání se odročuje na nově stanovený termín a v ostatním zůstává původní předvolání v platnosti. Pokud omluva přijde natolik včas, aby ostatní předvolávání mohli být obesláni, bylo by řešením rovnou zaslat další usnesení o nařízení přípravného jednání s novým termínem a připojit výrok, že původně nařízené jednání v konkrétní den se z důvodu řádné omluvy nekoná. Přijde-li omluva

¹³¹ Viz usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 8. 2008, sp. zn. 21 Cdo 3358/2007, dostupné na www.nsoud.cz.

¹³² WINTEROVÁ, Alena. Přípravné jednání v civilním soudním řízení. *Právní fórum*. 2009, 6, s. 226 – 231.

¹³³ DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav aj. *Občanský soudní řád I : Komentář § 1 až 200za*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. § 114c, Přípravné jednání, V., bod 3, Nemožnost odročení přípravného jednání, s. 806. ISBN 978-80-7400-107-9.

s minimálním předstihem, kdy se ostatní dostaví, měl by být součástí spisu protokol o tom, že jednání nebylo konáno a za jakého důvodu. Jinak by jednak z hlediska případných nákladů řízení nebylo nijak doloženo, kdo se k původně nařízenému přípravnému jednání skutečně dostavil ani, že omluvě bylo vyhověno. Část řízení by nebyla vůbec zdokumentována, což jistě není žádoucí stav.

3.4.5.7 Problematika překážky náhlé

Velkým problémem ale v souvislosti s fikcí spojenou s přípravným jednáním jsou situace, které včasnou a řádnou omluvu prostě objektivně neumožňují. I toto je důvodem nemalé kritiky novely¹³⁴. Příkladem může být dopravní nehoda cestou k samotnému soudnímu roku, spojená s újmou na zdraví, která neumožňuje případně ani omluvu např. telefonickou. S neúčastí u jednání jsou zpravidla spojeny účinky kontumační, nikoliv uznání, a soudní řád i v souvislosti právě s rozsudkem pro zmeškání toto řeší. V § 153b odst. 4 o. s. ř. je stanovena možnost samotného prvostupňového soudu již vydaný rozsudek pro zmeškání k návrhu žalovaného zrušit, bylo-li takto rozhodnuto poté, co zmeškal první jednání z omluvitelných důvodů. Zákonodárce, který rozšířil situace, při kterých je rozhodováno pro neúčast předvolaného žalovaného, však jaksi pozapomněl na takovou úpravu i v souvislosti s rozsudkem pro uznání. Jsem přesvědčena o tom, že jde o chybu a nikoliv žádoucí stav. Bohužel, situace kdy dochází novelizacemi k podobným nedůslednostem, jsou čím dál častější. Důvody, pro které by tento rozdíl měl být cílený, nelze v podstatě nalézt naprosto žádné a kromě toho nelze ani s ohledem na pravidla spravedlivého procesu připustit, že nastalá objektivní a závažná překážka na straně žalovaného, by mohla být nezvratně přičtena tímto způsobem k tíži účastníka. Pravda je, že situace je v podstatě obdobná jako u kvalifikované výzvy. Ani zde není výslovná úprava, jak postupovat v situaci, kdy žalovaný nemohl objektivně lhůtu pro vyjádření využít. Nicméně, tato lhůta je delší a až následně po jejím uplynutí je vyhlašován rozsudek. V těchto případech tak velmi často je možno ještě dříve, než je vydán, věc procesně řešit. Na tyto

¹³⁴ WINTEROVÁ, Alena. Přípravné jednání v civilním soudním řízení. *Právní fórum*. 2009, 6, s. 226 – 231.

situace již i reagovala judikatura¹³⁵ a s nedostatkem právní úpravy se argumentačně vypořádala. V podobném duchu by pak bylo posouzení, jak s již vydaným rozsudkem naložit, na soudu odvolacím. V situaci, kdy již je rozsudek pro uznání vydán (a to jak na základě nečinnosti ke kvalifikované výzvě nebo v důsledku absence při přípravném jednání), nemůže pro nedostatek obdobné úpravy jako v případě rozsudku pro zmeškání stav napravit soud prvostupňový. Podle § 156 odst. 3 o. s. ř., jakmile soud vyhlásí rozsudek, je jím vázán. Bez výslovné speciální zákonné úpravy nemá žádnou možnost jej zrušit, byť by si byl vědom skutečnosti (v důsledku následně vyplynuvších okolností), že vydán být vůbec neměl. Případy rozsudků pro oba typy fikce uznání, pro jejichž vydání nebyly splněny podmínky, lze řešit jedině odvoláním ve smyslu § 205b o. s. ř.. Za situace, kdy je zřejmé, že podmínky pro vydání takového rozsudku zde nebyly, jde samozřejmě o zcela zbytečně formální řešení v druhé instanci s následným vrácením věci. Kromě nesmyslného zatížení odvolacího soudu, který by se vůbec účastnit v této fázi řízení nemusel, jde i o zbytečné prodlužování ve vyřizování kauzy. Řešení tedy nalézt lze, je ale více než nepraktické, jakož i neekonomické.

3.4.5.8 Podmínky pro odmítnutí žaloby či zastavení řízení

Fikci uznání žalovaného nároku podle § 114c odst. 6, poslední věta o. s. ř. výslovně vylučuje splnění předpokladů pro zastavení řízení nebo odmítnutí žaloby. Tyto způsoby skončení řízení tak mají přednost před rozsudkem pro uznání. Z toho plyne, že bez ohledu na to, že se řádně předvolaný žalovaný nedostavil, soud činí přednostně závěr dle ostatních okolností, zda nemá žalobu odmítnout či řízení zastavit. V praxi však i toto působí velké obtíže.

Odmítnutí žaloby spojuje soudní řád v § 43 odst. 2 o. s. ř. se žalobou neprojednatelnou. Již v kapitole 3. 4. 4. 1 je objasňováno, že není-li alespoň vyjasněn skutek v rovině jeho individualizace, nemělo by být přípravné jednání vůbec nařízeno. Když opominu situaci, že se dostaví obě strany a následně nebude možno řádně naplnit účel přípravného jednání, protože žalovaná strana vlastně předem nevěděla, oč jde (podaří-li se však vady žaloby namísto odstranit), nastane v podstatě ještě horší situace,

¹³⁵ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. 3. 2005, sp. zn. 21 Cdo 1951/2004, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 21/2006, dostupný také na www.nsoud.cz.

jestliže se žalovaná strana nedostaví. Fikce uznání, má-li být žaloba odmítnuta, není přípustná. Současně ale nelze konat přípravné jednání a o odstranění vad přímo při něm se alespoň pokusit, neboť nejsou k dispozici obě strany. Žalobci se pak musí dostat zákonné možnosti odstranit vady žaloby a učinit ji projednatelnou, včetně konkrétního poučení, jak má tyto vady odstranit. Podle § 43 odst. 1 o. s. ř. tak není povinen učinit na místě, ale má právo na lhůtu. Výsledkem je v podstatě patová situace, kdy je zřejmé, že není možno ani konat přípravné jednání, ani nelze najít uspokojivou odpověď, jak by v tomto případě měla být na místě situace procesně uzavřena a zda je možno znovu i za těchto okolností vůbec přípravné jednání nařídit. Právo žalobce na zákonné poučení a poskytnutí lhůty k odstranění vad žaloby je v rozporu s tím, že by přípravné jednání mělo skončit odmítnutím žaloby. Úprava § 43 o. s. ř. a § 114c o. s. ř. jsou v otázce odmítání žaloby ve zjevném konfliktu.

Situace se může zdát řešitelnější, pokud se žalobce nedostaví (bez ohledu na přítomnost či nepřítomnost žalovaného), je-li jeho žaloba neprojednatelná. Ale ani v tomto případě není soud oprávněn upřít mu právo lhůty a poučení vedoucí k nápravě. Ani nedostavení se k přípravnému jednání neodnímá žalobci právo na zjednání nápravy, neboť to není zákonným následkem nedostavení se žalobce. Ustanovení § 114c o. s. ř. tak neeliminuje povinnost soudu dle § 43 odst. o. s. ř., kterou má vůči žalobci, a to i když se nedostaví v rozporu s předvoláním k přípravnému jednání. A konečně stejné právo má ale žalobce i v případě, že k jednání přijdou obě strany. Stav, kdy přímo při přípravném jednání žalobce vady žaloby odstraní, je v podstatě jen jeho dobrou vůlí, kdy se vzdává svého práva na lhůtu. Ani samotný odst. 3 § 114c o. s. ř. jako náplň přípravného jednání nezmiňuje odstranění neprojednatelnosti žaloby. Z toho dovozují, že pokud by žalobce nezvládl odstranit vady žaloby na místě, byť za přítomnosti obou stran, nemohlo by být řízení rovněž skončeno odmítnutím žaloby, jinak by bylo porušeno jeho právo na spravedlivý proces.

Lze tak učinit jediný závěr, tj. je-li žaloba neprojednatelná, přípravné jednání nikdy nenařizovat, bez ohledu na nedůslednost zákonodárce, kdy bez dalších

definovaných souvislostí zmiňuje její odmítnutí. Ke shodnému závěru, a to kategoricky, byť důvody blíže nerozvádí, dospívá i prof. Winterová¹³⁶.

V případě zastavení řízení není situace tak tristní. Přestože by soud neměl až při přípravném jednání zjistit neodstranitelný nedostatek podmínek řízení, může v tomto směru dojít ke změně v mezidobí po nařízení. Může také dojít ke zpětvzetí žaloby. Zastavení řízení má ve všech těchto případech přednost před fikcí uznání a není rozhodné, že se žalovaný nedostavil. Stejně tak nedostavení se žalovaného bude soud řešit až za situace, kdy je přítomen žalobce. Nedostaví-li se řádně předvolaný a o takovém následku poučený „pán sporu“ bez náležité akceptovatelné omluvy, soud řízení podle § 114c odst. 7 o. s. ř. zastaví. Každé zastavení řízení, tj. i pro nedostavení se žalobce, má přednost před fikcí uznání. V tomto směru nesouhlasím s již zmiňovanou úvahou prof. Winterové, že obě nedostavení se, by se mohla jaksi vyrušit¹³⁷, a proto by nemělo být řízení ani zastaveno. Přikláním se, jak je patrné z již shora uvedeného, k závěru, že v první řadě je řízení věci žalobce. Pokud se tedy on sám nedostaví, dává tím najevo ztrátu zájmu o toto řízení, jak dovozuje i JUDr. Bureš ve Velkém komentáři soudního řádu¹³⁸, což má za následek jeho zastavení. Bylo by neekonomické vést řízení, resp. meritorně jej řešit za situace, kdy na straně samotného žalobce není zájem o takové řešení. Řádně předvolaný a poučený žalobce si je – musí být plně vědom, že řízení v případě jeho neomluvené absence bude tímto způsobem ukončeno.

Pro úplnost k této problematice zbývá dodat, že v této souvislosti se objevily úvahy o dalším typu fikce dispozičního procesního úkonu účastníka, tj. o fikci zpětvzetí žaloby¹³⁹. Tato fikce by dle nich měla mít přednost před fikcí uznání. JUDr. Bureš

¹³⁶ WINTEROVÁ, Alena. Přípravné jednání v civilním soudním řízení. *Právní fórum*. 2009, 6, s. 226 – 231.

¹³⁷ WINTEROVÁ, Alena. Přípravné jednání v civilním soudním řízení. *Právní fórum*. 2009, 6, s. 226 – 231.

¹³⁸ DRÁPAL L.; BUREŠ J. a kol. *Občanský soudní řád I: Komentář § 1 až 200za*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. § 114c, Přípravné jednání, V., bod 2, Následky nedostavení se žalobce, s. 806. ISBN 978-80-7400-107-9.

¹³⁹ LAVICKÝ, Petr. Zmeškání účastníka a fikce dispozičních procesních úkonů. *Právní fórum*. 2009, 10, str. 401 – 413 či BARTONÍČKOVÁ, Klára; KŘIVÁČKOVÁ, Jana. Koncentrace civilního soudního řízení provedená zákonem č. 7/2009 Sb. a problémy s ní spojené. *Právní rozhledy*. 2009, 17, s. 611 – 615.

tomuto názoru ve Velkém komentáři¹⁴⁰ výslovně oponuje s tím, že zde nejde o fikci, ale o zákonem stanovený způsob, jakým má být řízení za stanovených podmínek ukončeno. Pravdou je, že z textu samotného soudního řádu nelze dovodit nic o tom, že se bude mít v takovém případě za to, že žalobce bere žalobu zpět. Což je obvyklý způsob formulace, použitý zákonodárcem v ostatních případech. Názor o tom, že jde o fikci zpětvzetí, proto také nesdílím, neboť z hlediska formulačního jej nelze ničím podložit. Při použité konstrukci, kdy nelze v řízení pokračovat, nedostaví-li se žalobce k přípravnému jednání, má tato situace spíše blíže k podmínce řízení než fikci procesního úkonu účastníka.

3.5 Společné prvky fiktivních uznání

Závěrem této kapitoly lze shrnout, že dodrží-li soud všechny zákonné podmínky použití těchto přípravných institutů, má řádně a včas neomluvená pasivita žalovaného za důsledek jeho trvalou ztrátu sporu. Pro oba případy fikce uznání je společné, že nastanou-li, je soud povinen rozhodnout v neprospěch žalovaného rozsudkem pro uznání. Nemá možnost výběru, zda tak učiní, či nikoliv.

Rizika situací, kdy na základě neočekávané překážky bude vydán rozsudek pro uznání, aniž se tak objektivně stát mělo, a především těžkopádnost způsobu řešení takové situace, byla již podrobně rozebrána v souvislosti s neodstavením se k přípravnému jednání (viz kap. 3. 4. 5. 7). V tomto případě je sice nasnadě tento problém častěji, nepraktický a omezený způsob řešení těchto situací však platí i pro případ první fikce, když vychází z úpravy rozsudku pro uznání, společné oběma případům.

Z hlediska plurality subjektů na straně žalované pak i zde, v případě obou fikcí, platí shodná pravidla jako v případě uznání výslovného, odkazují proto na výklad v kap. 2. 1. 2. 5. Společenství žalovaných. Stručně lze připomenout, že v případě nerozlučného společenství, by museli být pasivní všichni žalovaní. V případě samostatného společenství pak jedná každý sám za sebe, tedy i následky nečinnosti by dopadly

¹⁴⁰ DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav aj. *Občanský soudní řád I : Komentář § 1 až 200za*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. § 114c, Přípravné jednání, V., bod 2, Následky nedostavení se žalobce, s. 806. ISBN 978-80-7400-107-9.

případně jen na konkrétního nečinného žalovaného. Nerozhodné je, zda se nevyjádřil nebo nedostavil k přípravnému jednání.

Bohužel, společným rysem obou fikcí uznání je také nepropracovanost právní úpravy, působící nemalé potíže v soudní praxi, jakož i sama poněkud pochybná konstrukce. Této problematice je věnována následující kapitola práce.

4. Zhodnocení současné právní úpravy a zamyšlení de lege ferenda

4.1 Uznání skutečné

Závěrem zkoumání současné právní úpravy uznání lze shrnout, že toliko úprava výslovného procesního uznání nepůsobí v praxi potíže. Tento institut zajišťuje hospodárné vyřízení sporu, čímž šetří nejen náklady státu, ale i stran samotných. Určité dílčí pochybnosti, např. co vše lze považovat za projev uznání, byly vyřešeny judikaturou a úprava se v průběhu času nepochybně osvědčila. I výkladově ji lze chápat jako stabilní a efektivní. Nelze v podstatě pojmenovat ani žádný konkrétní problém, který by bylo třeba řešit.

Zvlášť s přihlédnutím k současnému stavu přetížení prvoinstančních soudů (kdy nelze očekávat v dohledné době zlepšení, neboť narůstá zejména množství sporů o nezaplacené finanční částky) by tak doporučení do budoucna mělo spíše směřovat k podpoře využívání tohoto institutu než ke změnám jeho právní úpravy. V tuto chvíli nemá uznávající žalovaný žádnou výhodu, která by ho motivovala, aby spor tímto způsobem zjednodušil a zkrátil. Zejména po nákladové stránce pro něho zůstává situace naprosto stejná – soudní poplatek je na něho přenesen v plné výši, stejně tak hradí náklady právního zastoupení stanovené paušální částkou¹⁴¹. Rozdíl tak může spočívat toliko v počtu režijních paušálů, kterými jsou nahrazovány hotové výdaje advokáta¹⁴², kdy s ohledem na výši této částky (300,-Kč + případnou DPH) nejde většinou o rozdíl finančně zajímavý.

Vhodnou změnou do budoucna by tak byla znatelná – zajímavá finanční úspora, kdy by soud např. v takovém případě vrátil určitou část soudního poplatku, přestože ve věci rozhodoval, čímž by klesla i žalovanému výše nahrazovaných nákladů řízení. Zejména, dojde-li k plánovanému zvýšení soudních poplatků, mohla by úspora jeho poloviny již být v řadě řízení argumentem. Jestliže by se k tomu připojila náhrada toliko ve výši jedné poloviny nákladů za právní zastoupení, bude-li rozsudkem rozhodnuto

¹⁴¹ Ta je stanovována dle vyhl. 484/2000 Sb. a vychází z průměrného počtu v řízení konaných úkonů.

¹⁴² Viz §13 vyhl. č. 177/1996 Sb. o odměnách advokátů a náhradách advokátů (advokátní tarif) v akt. znění.

nejpozději do konce prvního jednání ve věci, nepochybně by již tuto možnost část žalovaných zvážila. Jedním z aktuálních problémů soudní praxe je, bohužel, právě vyhláška stanovící paušální odměnu. V řízení pak vznikají i „paušální vyhláskové nespravedlnosti“, kdy takto nastavená výše nákladů za právní zastoupení není ani úměrná ani spravedlivá a její původní účel se zcela zvrhnul. Na žalované má demotivující vliv a dle mého názoru oprávněně vzbuzuje pocity křivdy, kdy advokát, který toliko podal návrh na vydání platebního rozkazu a k jednání se ani nedostavil, má nárok na stejnou náhradu jako v případě řízení s několika náročnými ústními jednáními. Tato problematika však přesahuje téma této práce.

4.2 Fikce uznání *de lege lata*

Situace v případě fiktivních uznání není, bohužel, tak optimistická. Úprava *de lege lata* vykazuje řadu problematických, nekoncepčních či vůbec neřešených momentů. Podrobně byly postupně popsány v této práci. Je zřejmé, že s dalším případem fikce uznání byla do soudního řádu vložena úprava ještě chaotičtější a problematičtější než v případě prvním. Stav působí dojmem, že zákonodárce, jakkoliv mohl mít úmysl dobrý a racionální, bez souvislostí a především bez respektování základních principů, na kterých česká procesualistika stojí, učinil v případě novely provedené zák. č. 7/2009 Sb. jen další poněkud bezhlavý a nepropracovaný zásah do soudního řádu. Z odborných reakcí, jaké vyvolal první případ fikce spojený s kvalifikovanou výzvou, si nevzal naprosto žádné ponaučení.

Základní problém vidím v tom, že na počátku všech novelizačních snah poslední doby není celková koncepce civilního procesu jako pevný základ a rámec, ve kterém se budou odehrávat potřebné změny. Na zoufalost této situace, kdy patrně ani sám zákonodárce nemá jasno, jakou koncepci do budoucna bude realizovat, upozorňuje právě v souvislosti se zák. č. 7/2009 Sb. JUDr. Svoboda¹⁴³. Připomíná vcelku známou a logickou věc - dílčí změny, které se důsledně nedrží předem stanovené koncepce, nemohou vést k ucelené, provázané a pak i ve výsledku plně funkční úpravě. V tomto směru jsou novelizační zásahy velmi neprofesionální.

¹⁴³ SVOBODA, Karel. Chceme legální nebo arbitrážní pořádek?. *Soudní rozhledy*. 2010, 10, s. 353 – 355.

Zákonodárce naprosto tříštivě a bez dalších souvislostí přikračuje k dílčím změnám toliko s vidinou odstranění určitého konkrétního problému soudní praxe, který začal být již příliš viditelným. Ožehavým tématem posledních let je délka civilního soudního řízení, často pramenící ze snahy určité skupiny žalovaných vyhnout se své dosažitelnosti pro soud a bojkotování jakékoliv součinnosti v řízení a s tím i související nákladnost sporů. Výsledkem je ale právě neprovázanost a zmíněná nekonceptnost unáhlených a toliko dílčích řešení, která nakonec vzbuzují více problémů, než užitku. Tyto způsoby řešení, dá-li se to však vůbec řešením nazvat, nejsou žádoucí. I soudní řád volá po změně a přizpůsobení současné moderní době. Mnohačetné zásahy podobné kvality ho však k těmto myšlenkám nijak nepřiblíží. Situace, kdy ani soudci nejsou schopni jednoznačně vyložit procesní pravidla, a tato musí být po řadu let formována a ve velkém rozsahu dotvářena až judikaturním výkladem, svědčí o jediném – zákonodárce svou úlohu nezvládl, a to opakovaně. Je pak naprosto nereálné, aby se v procesu orientoval laik.

Patrně vědom si tohoto výsledného stavu zákonodárce neustále rozšiřuje poučovací povinnost soudu. Ve snaze dostat všem formálním požadavkům a především mít v protokolu vše, včetně různých poučení, soudce více než na kauzu samu dbá na protokol – na jeho provedení paradoxně stojí výsledek odvolacího řízení v první řadě. Na místě je citovat prof. Winterovou, která naprosto výstižně napsala, že „příliš složitá procesní úprava odčerpává intelektuální potenciál, který by měl věnován poskytování právní ochrany účastníkům, tedy řešení otázek hmotného práva“¹⁴⁴. Stejně tak jako výstižné je to však současně i alarmující, neboť trend komplikování procesní úpravy nadále pokračuje.

4.3 Fikce uznání de lege ferenda

V první řadě je nutné vrátit se k základnímu účelu a smyslu civilního soudního řízení. Soudy by měly poskytovat ochranu právům, existujícím a skutečným. Měly by být garantem profesionálního právního výkladu a takto právo v probíhajících řízeních aplikovat. Jakákoliv právní fikce sama o sobě již naznačuje, že výsledek soudního řízení

¹⁴⁴ WINTEROVÁ, Alena. Přípravné jednání v civilním soudním řízení. *Právní fórum*. 2009, 6, s. 226 – 231.

se velmi pravděpodobně odchýlí od reality. Jistě, vždy záleží na tom, co bude v řízení prokázáno a co nikoliv, toliko v naprosto ideálních případech se skutkový závěr soudu (a na něj navazující závěry právní) budou zcela shodovat s tím, co se skutečně mezi účastníky odehrálo. Již jen z toho titulu, že jsme opustili v civilním sporném řízení vyšetřovací princip, kdy povinností soudu bylo zjišťovat ze své vlastní iniciativy materiální pravdu. Nicméně neprokázání některé ze skutečností a otázka důkazních břemen, jakož i břemen tvrzení, spojených se zásadou dispoziční a projednací, má velmi daleko k navozování fiktivního stavu. Zde nejde toliko o přenesení aktivity v řízení na účastníky, ale o přibližování se k principu čistě formální pravdy. Jde v podstatě o to, že procesní právo se stále více osamostatňuje a žije si de facto v určitých případech i plně vlastním životem. Vytrácí se tak původní základní vazba, kdy prostřednictvím soudního řízení by měla být poskytnuta ochrana subjektivním hmotným právům, které jsou - měly by být pro výsledek sporu dominující. Čím více fiktivních závěrů ovlivňuje soudní rozhodnutí, tím více nastává rozkol mezi původními hmotně právními vztahy a těmi, které nakonec „posvěti“ (v krajním případě dokonce až samo vytvoří) vykonatelné rozhodnutí soudu.

Nutno tak přisvědčit všem již dříve zmíněným hlasům, volajícím po tom, aby nebyla připuštěna možnost fikce dispozičních procesních úkonů účastníků. Jedná se o jejich aktivitu, a především procesní právo, a to buď realizují či nikoliv. Rozhodnutí by mělo být vždy jen a jen na nich. Konečný právní závěr o žalované materii by měl být striktně věcí soudu, jestliže žalovaný skutečně výslovně a s plným vědomím nárok sám neuzná. V případě fikce uznání se soudu odnímá jeho hlavní úloha, tj. posoudit, zda uplatněný nárok je po právní stránce důvodný či nikoliv, což je velice nebezpečný stav. Ani jeden z účastníků nemá, a to zcela logicky, povinnost provádět jakoukoliv právní kvalifikaci žalovaného nároku – právě proto, že toto není jejich úloha v řízení. Bez ohledu na případné právní zastoupení se jedná o laiky, kterým na základě určitého konkrétního jednání vznikl spor o právo. Jejich povinností, chtějí-li se domáhat ochrany u soudu, je toliko skutkově vylíčit, co se stalo a od jakých faktických skutečností

odvozuji svůj nárok¹⁴⁵. Je jen a jen na soudu, aby našel odpovídající právní normu, pod kterou lze popisovaný skutek zařadit, a aplikoval ji. Výsledkem je pak odborný právní závěr, zda lze tvrzený nárok skutečně přiznat či nikoliv. Soud za tím účelem disponuje právně vzdělaným soudcem, jehož posláním je rozhodnout právně správně, objektivně a nestranně.

Zákonodárce si při konstrukci fikce uznání neuvědomil patrně naprosto základní skutečnost, že v první řadě soud postaví do role úředníka povinného „orazítkovat“ žalobci jím tvrzený nárok bez dalšího, kdy popřel jeho základní roli odborného garanta správnosti rozhodnutí. Prof. Winterová ve svém článku při kritice fikce uznání upozorňuje právě na skutečnost, že „soud nemůže svým rozhodnutím posvětit nesmysl“¹⁴⁶. Dále pak touto úpravou zákonodárce naprosto znerovnoprávnil postavení účastníků, kdy de facto žalobcovými právními závěry zavázal pro tento případ soud a žalovaného tak zatížil (chce-li se domoci skutečného práva), aby si sám zjistil, zda žalobce právně kvalifikuje svůj nárok správně, chce-li se proti němu bránit. Samozřejmě za předpokladu, že skutkové vyličení odpovídá skutečnosti. Nebylo-li by tomu tak, vystačí si žalovaný s jejich napadením a případným popřením, aby se věc dostala k řádnému projednání do klasického řízení. Za situace, kdy však žalobce netvrdí skutkové nepravdy, nezbude žalovanému, než se sám začít zajímat o to, zda žalobce příslušný nárok má, protože musí-li reagovat na kvalifikovanou výzvu soudu, nemá do čeho jiného v podstatě brojit. I když tak vznesený nárok nebude po právu, k iniciativě, včetně vyhledání případné odborné pomoci, je ve skutečnosti donucen žalovaný.

Myslím, že z tohoto výkladu je zcela zřejmé, že byly zásadním způsobem zdeformovány role procesních subjektů v řízení. Není-li třeba věc právně posuzovat, není v podstatě ani třeba soudu. Mohli bychom se klidně posunout do stadia, kdy by určitý úředník toliko formálně zjistil, zda žalovaný na výzvu žalobce reaguje, a pokud ne, opatřil rovnou tuto samotnou výzvu doložkou vykonatelnosti.... Nelze se donekonečna hájit jen potřebou zrychlit či zefektivnit soudní řízení, protože pak by se dal čekat i takový absurdní krok zákonodárce. Nepochybně by to „odbřemeno“ soudy

¹⁴⁵ SVOBODA, Karel. *Žaloba v civilním řízení*, 1. vyd., Praha : Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, 2. kapitola, VII. Žalobní skutek, 6. Nedostatek právních tvrzení jako vada žaloby, s. 69 – 73. ISBN 978-80-7357-535-9.

¹⁴⁶ WINTEROVÁ, Alena. Přípravné jednání v civilním soudním řízení. *Právní fórum*. 2009, 6, s. 226 – 231.

ještě více. Nechci být úplný pesimista a tvrdit, že takové řešení možná dosud jen zákonodárce nenapadlo....

Jediný závěr, který plyne se shora uvedeného je, nespojovat v žádném případě s nečinností žalovaného procesní fikci uznání nároku. Uznání má jako procesní institut zcela jiný účel i smysl a nemělo by být následkem nečinnosti. Fikce a uznání nároku by měly být pojmy již ze své povahy a smyslu neslučitelné. I když sama jako soudce bych mohla opěvovat zjednodušení a urychlení své práce, podobně jako JUDr. Jirsa, hovoří-li o „revolučních procesních institutech“, které řadí mezi jednoznačně pozitivní změny¹⁴⁷, nemohu poněkud sobecky a účelově popřít výše uvedená fakta a základy samotného procesu, které jsou vyučovány již na právnické fakultě. Prioritou by pro soudce nemělo být jakékoliv vyřešení problémů dnešní justice, ale zachování smyslu a účelu základních procesních institutů, jakož i respekt k principům, na kterých soudní řízení stojí. Nikdy by se pak soudce, dle mého názoru, neměl přiklonit ke správnosti řešení, kdy vydává rozsudek, aniž by provedl právní hodnocení věci a byl přesvědčen o jeho správnosti. Je to popřením smyslu soudnictví jako takového a role samotného soudce. Fikce uznání *de lege ferenda* rovná se tedy žádná fikce.

4.4 Akceptovatelný důsledek nečinnosti *de lege ferenda*

I přes shora uvedený závěr předchozí kapitoly, neztracuji překlenutí pasivity žalovaného určitou fikcí, která by však (v souladu se svým účelem) umožnila vyřešení nedostatku informací pro další efektivní postup. V tomto směru, co do samotného základu, nepřijdu s ničím novým. Již dříve jsem zmínila, že fígována by za těchto okolností měla být nespornost skutkových tvrzení, nikoliv dispoziční úkon účastníka a stejný závěr zmiňují jako racionální řešení mnozí autoři přede mnou, pokud hovoří o kontumačním rozsudku jako vhodném následku. Jde o institut, který byl i historicky součástí našeho právního řádu a má své opodstatnění. Ani po jeho navrácení do občanského soudního řádu v 90. letech nebyly zjištěny žádné pádné argumenty, které by svědčily pro závěr, že tento krok byl chybou.

Rozsudek pro zmeškání v prvé řadě stojí na právní kvalifikaci nároku a umožňuje žalobci vyhovět jen tehdy, pokud ze skutkových okolností jeho nárok po

¹⁴⁷ JIRSA, Jaromír. Perspektivy českého civilního procesu. *Právní rozhledy*. 2008, 12, s. 427 – 434.

právní stránce skutečně vyplývá. Není-li tomu tak, nejsou splněny podmínky pro jeho vydání, stejně jako v případě, že skutková tvrzení byla natolik kusá, že příslušné posouzení ani nelze provést¹⁴⁸. Judikatura je v tomto směru zcela konstantní po řadu let až do doby současné¹⁴⁹. Soud tak musí, nejsou-li všechny podmínky pro vydání rozsudku pro zmeškání splněny, pokračovat v projednání věci a rozhodnout standardním rozsudkem - na žalovaného nelze jen jako trest za nedostavení se přesunout i případné riziko přiznání plnění, na které žalobce prostě po právní stránce nárok nemá. Na rozdíl od rozsudku pro uznání tak není vystaven riziku jiného „bezprávní“ než plynoucího z toho, že sám neřekl, jak se skutečně věc po skutkové stránce odehrála. Výsledek pro něho vyzní stejně, jako kdyby mlčel při samotném jednání.

Kontumační úprava pak také vhodně řeší situaci nedostavení se žalovaného, kdy lze následně napravit i omluvitelné a důvodné zmeškání. V případě absence u přípravného jednání by tedy tato úprava odstranila i další ze zásadních problémů (nedostatek právního posouzení tvrzení žalobce a neschopnost bez odvolacího řízení dosáhnout zrušení rozsudku pro uznání v případě překážky náhlé jsou v podstatě dva nejpálčivější problémy spojené se současnou úpravou).

4.4.1 Vyvážení pozice stran při jejich nečinnosti

V příspěvku na téma *de lege ferenda* chci zajít poněkud dále, než jen konstatovat správnost řešení v podobě rozsudku pro zmeškání. Je třeba zaměřit se i na posouzení následků nečinnosti z hlediska dopadu na obě strany. Jejich postavení by mělo být rovné, a to včetně důsledků spojených s „neposlušností“ k pokynům soudu a nežádoucí pasivitě. Tato nerovnost v současné době vystupuje do popředí v souvislosti s neomluvenou absencí při přípravném jednání, kde je zcela evidentní. Proto také tímto tématem v další podkapitole začnu.

Ani u kvalifikované výzvy však nejsem zcela přesvědčena o tom, že postavení stran je plně vyvážené. Především povinnost tvrdit pro věc rozhodující skutečnosti a

¹⁴⁸ Viz usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 28. 12. 1994, sp. zn. 15 Co 437/94, uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 45/1996.

¹⁴⁹ Z poslední doby navazuje např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 4. 2009, sp. zn. 23 Cdo 1088/2009, dostupný na www.nsoud.cz, či rozsudek ze dne 30. 3. 2010, sp. zn. 23 Cdo 216/2008, dostupný tamtéž.

neschopnost soudu toto účinně řešit, brzdí a komplikuje vyřizování věcí. Jak také budu demonstrovat v další podkapitole, jedná se o „spojené nádoby“, kdy nejen kvalifikovanou výzvu, ale i přípravné jednání toto zásadním způsobem maří.

Bohužel tak nejméně ve stejném rozsahu jako nečinnost žalovaných znemožňují plynulý a efektivní postup soudu sami žalobci. Což je poněkud tristní závěr při uvědomění si pozic obou stran a skutečnosti, že především žalobce by měl mít zájem na co nejrychlejším a nejefektivnějším vyřízení věci. Situace prvoinstančních soudů se ještě v tomto směru rapidně zhoršila se zavedením návrhů na vydání elektronického platebního rozkazu, který přímo svádí k tomu, že žalobce uvede částku a označí skutečnost, na základě které má náležet, jako „kupní“ či „nájemní smlouvu“ případně „nezaplacenou dodávku zboží“, a toť naprosto vše.... U laiků toto plyne zpravidla z neznalosti procesního předpisu a nepochopení dotazů ve formuláři, v kombinaci s neznalostí práva hmotného a tedy i povědomí o rozhodných skutečnostech. O to trestuhodnější jsou ale podání advokátů jako profesionálů v obdobném duchu, kdy často ale současně v návrhu ještě i „vizuálně mlží“. Míním tím rádobu obsáhlé podání (pokud jde o pasáž se skutkovým vylíčením nároku), toto je však ve skutečnosti pouhým opisem zákonného textu, bez jediné natolik konkrétní skutečnosti, která by znemožňovala kopírovat příslušný odstavec do všech návrhů stejného smluvního typu.

Jako prvostupňový soudce civilního oddělení mohu konstatovat, že práce se spisem v podstatě standardně začíná odstraňováním vad žaloby, skutek velmi často ani nelze z hlediska podmínky věci rozsouzené dle žalobních tvrzení individualizovat. Konkrétně se tak děje (sečtu-li agendu C a EC) průměrně v 6-8 spisech z každých deseti, což nepředstavitelně zdržuje a zatěžuje nejen soudce, ale i soudní administrativu. Nejběžnějším nešvarem je neschopnost uvést, za jaké období konkrétně je dluženo žalované pojistné či nájemné, které splátky úvěru konkrétně nebyly zaplacené nebo uvedení „celkového nároku“ s tím, že v něm je zahrnuta jistina, dva typy úroků a nijak nekonkretizované „poplatky a sankce“. Míněno naprosto vážně, bez přehánění.

Zde by měl proto dle mého názoru popracovat na efektivitě řízení zákonodárce v první řadě. Za situace, kdy většina sporů je v dnešní době na straně žaloby již v režii advokáta, je tento stav skutečně hodný řešení. Částečně k tomu přispívá i výklad odvolacích soudů, které patrně pod vlivem dřívějšího paternalizmu velice nerady vidí odmítnutí žaloby a takové rozhodnutí dokonce ruší (zkušenost kolegyně z úseku C) i za

situace, kdy soud vyzýval žalobce marně dvakrát a ten doplnil naprosto základní tvrzení individualizující vůbec skutek až v podaném odvolání.... Takový přístup, zvláště s přihlédnutím k tomu, že žalobce může zažalovat takovou věc znovu, vede nejméně k dalším a dalším nedisciplinovanostem týchž právních zástupců vůči soudu s vědomím, že následkům se případně vyhnou prostřednictvím soudu odvolacího. Možným řešením a provázaností tohoto problému s oběma řešenými instituty přípravy jednání se budu podrobněji věnovat v dalších dvou samostatných podkapitolách.

4.4.1.1 Absence při přípravném jednání

Pokud jde o přípravné jednání, nevidím naprosto žádný důvod pro to, aby žalobce za situace, kdy spor vyvolal a následně nespolupracuje a neplní pokyny soudu, mohl v podstatě šikanózně proti žalovanému nárok znovu uplatit další žalobou. Sankcí za jeho nedostavení se k přípravnému jednání by rozhodně mělo být rozhodnutí, které také vytváří překážku věci rozsouzené, nikoliv jen zastavení řízení. Jednou z možností je rozsudek pro zmeškání žalobce, a to výlučně jako sankční následek jeho nedostavení se. Není zde důvodu zkoumat skutková tvrzení, mělo by jít o „čistý“ kontumační rozsudek, kdy jediným právním důvodem takového rozhodnutí bude ex lege právě nedostavení se žalobce bez řádné a včasné omluvy. Po žalobci, který jako pán sporu řízení zahájil (a má tak i možnost kdykoliv v případě ztráty zájmu v něm pokračovat je zpětvzetím žaloby také řádně ukončit), lze právem požadovat, aby se svému sporu pečlivě věnoval a nezatěžoval zbytečně ani soud, ani další subjekty. V tomto směru je nepochybně ještě přísnější přístup než k žalovanému, který je do řízení vtažen procesním úkonem jiného subjektu, odůvodněný. Kdyby mělo být vycházeno z tvrzení žalovaného jako nesporných, musela by vždy být známa předem, což nelze zajistit. Nelze pak také na druhou stranu ani připustit, aby je (pokud se na rozdíl od žalobce dostaví) žalovaný uváděl až při přípravném jednání, jelikož by žalobci nebylo předem známo, z čeho bude soud při rozhodnutí vycházet, nedostaví-li se. Rozhodnutí toliko na základě samotné kontumace se tedy jeví jako vhodnější.

Aby nemusel být případně odlišován rozsudek pro zmeškání žalobce a žalovaného, připadá v úvahu pojmenovat rozsudek na straně žalobce i jinak. Např. jako rozsudek pro vzdání se sporu nebo jako rozsudek pro ztrátu sporu. Nicméně i samotné

rozlišení v záhlaví na rozsudek pro zmeškání žalobce nebo žalovaného by nepochybně bylo plně dostačující.

Při absenci obou účastníků by dle mého názoru měl „mít přednost“ pán sporu, tj. žalobce, který se neúčastí svého sporu vzdává. Lze však za této situace uvažovat i o výjimce spočívající toliko v zastavení řízení, neboť postiženy by měly být teoreticky za svou neúčast v takovém případě obě strany, resp. s tímto následkem musí být srozuměny. Proto by také neměla mít žádná z nich ani právo na náhradu nákladů. V tomto směru je však *de lege ferenda* více než vhodné, aby se zákonodárce pro jednu z variant výslovně rozhodl a odstranil z toho plynoucí možné pochybnosti.

Nutno počítat v této souvislosti ještě s jednou věcí – musela by být současně připuštěna možnost tyto rozsudky pro zmeškání toliko vyhlásit (obdobně jako je tomu nyní v případě rozsudku pro uznání), aniž by bylo nařízeno jednání. Přípravné jednání není jednáním ve věci a možnost rozhodnout rozsudkem, aniž by ve věci bylo jednáno, musí být výslovně jako výjimka z pravidla zakotveno.

4.4.1.2 Pasivita stran ke kvalifikované výzvě

Obdobně by pak mohlo být postupováno v případě nevyjádření se ke kvalifikované výzvě, kdy by žalovaný byl poučen o tom, že nevyjádří-li se, bude rozhodnuto toliko na základě skutkových tvrzení žalobce o věci. Ta budou považována za nesporná, soud na jejich základě rozhodne rozsudkem pro zmeškání žalovaného, a to bez jednání.

Toto řešení pak ale vyžaduje dříve zmíněnou náležitou péči soudu o žalobu v tom směru, aby byla k dispozici skutková tvrzení v takovém rozsahu, který v případě nečinnosti žalovaného skutečně umožní rozhodnutí bez jednání (jen na základě jeho tvrzení). Splnění této povinnosti žalobce je pro další efektivní a hospodárný postup soudu naprosto stěžejní. Za současného stavu však má soud k dispozici toliko možnost žalobu odmítnout, je-li neprojednatelná. Jakmile je skutek individualizován, tj. i jen rámcově, částkou a jednoznačným důvodem, může sice soud žalobce vyzývat o doplnění dalších, pro rozhodnutí ve věci opravdu potřebných skutkových tvrzení, nemá však reálnou možnost vynutit si splnění této povinnosti. Úvahy odvolacích senátů striktně končí (je-li skutek individualizován) u práva účastníků doplnit pro věc potřebná tvrzení v průběhu řízení dle ustanovení § 101 odst. 1 písm. a) o. s. ř.. Kontext na

efektivní přípravu a případné rozhodnutí bez jednání, které by mělo z hlediska procesní ekonomie být prioritní, stejně jako důsledně provedená příprava na samotné jednání, se však tímto výkladem zcela popírá. Možnost vydat kvalifikovanou výzvu se tak vytrácí, pokud soudce není ochoten nesprávně „přehodit“ povinnosti tvrzení na žalovaného, jak již bylo dříve detailně rozebráno.

Pasivita žalobce je jaksi bez trestu, byť žalovaný je jinak trestán v případě mlčení rozsudkem pro uznání. Nepoměr? Podle mě ano, tím spíše, že jde o žalobce a je mu jaksi mlčky tolerováno bojkotování hladkého průběhu řízení. Samozřejmě, lze říci, že tím si sám znesnadní pozici a bude muset přijít k jednání, kde dodatečně splní povinnost tvrzení, jinak bude již jen z tohoto titulu žaloba zamítnuta. Pokud ne, nastoupí břemeno důkazní, kterému by se jinak vyhnul. Samozřejmě, chová-li se žalobce v řízení takto, je to skutečně i proti jeho vlastním zájmům. Pokud však zákonodárce vycházel z premisy, že takto si žalobci především sami sobě škodit nebudou, dosti se zmýlil. Následky nesou však i další zúčastnění a hospodárně vedené řízení je nemožné – jednání, na které nemůže být pečlivě připraven žalovaný, by se nemuselo možná také vůbec konat, je to v řadě případů zátěž navíc jak pro soud, tak žalovaného. Nejde jen o přípravu soudce a žalovaného na jednání, čas strávený samotným jednáním, ale i hotové výdaje soudu na obsílky, případné náhrady svědkům atd..

A také nesmíme zapomínat na to, že po novele č. 7/2009 Sb. by za této situace soud neměl nařídít samotné jednání, ale pokusit se jako vhodnější formu přípravy využít přípravné jednání. Kruh se uzavírá, naznačená návaznost potíží pokračuje – i zde se jeho průběh v důsledku nedostatečných tvrzení zásadně zkomplikuje. Jen výlučně v případě absence samotného žalobce u přípravného jednání nejsou skutková tvrzení potřebná, bude-li důvodem takového rozhodnutí kontumace bez dalšího (totéž platí nejen pro navrhovaný stav, ale i nyní, je-li řízení zastavováno). Nicméně soud předem nikdy neví, která strana se případně nedostaví. Vždy tak musí při nařízení přípravného jednání počítat s tím, že nepřijde žalovaný a soud by měl být v takovém případě schopen dále v řízení pokračovat. Nemá-li ale k dispozici dostatek skutkových tvrzení, která by umožňovala právní vyhodnocení bez dokazování (kontumačním rozsudkem v neprospěch žalovaného), nastává stejná patová situace jako za současného stavu - vyhovět žalobě rozsudkem v tomto stavu prostě nelze.

Řešení se nabízí v podstatě dvě – buď k této situaci vůbec nesmí dojít, nebo musí být doplněna alternativa, jak takový stav vyřešit při samotném přípravném jednání. Pokud by se měl být soud schopen vyhnout takové „konstelaci řízení“ úplně, musí dojít k takové změně soudního řádu, kde žalobce bude muset předem k výzvě soudu nejen odstranit samotnou neprojednatelnost žaloby (tak, jak je nyní judikaturou vyložena), ale doplnit k jeho výzvě i další pro rozhodnutí potřebná skutková tvrzení. V opačném případě by měl být soud oprávněn žalobu odmítnout či řízení zastavit pro nečinnost žalobce a projednání věci takto pro nespolupráci se žalobcem ukončit. Není důvod pro rozhodnutí meritorní, protože v této fázi je věc řešena toliko se samotným žalobcem, řízení se dosud v podstatě žalovaného nijak nedotýká. Soud po něm do doby dostatečné žalobcovy reakce ani nemůže nic požadovat. Zbytečnou zátěž soudu lze v tomto případě zkompenzovat tím, že nebude žalobci za tohoto stavu vrácen soudní poplatek.

Osobně mám za to, že při současném trendu by bylo namístě méně tolerance k žalobcům, kteří soudu na jeho dotazy neodpovídají, jsou-li dostatečně konkrétní, jasné a týkají-li se věci. Jen za této situací si nejen žalovaný, ale i soud může udělat co nejpřesnější názor na věc a také se odpovídajícím způsobem připravit na jednání, bude-li skutečně potřebné. Nemyslím si, že by tento postup maximálního vyjasnění merita ještě před samotným jednáním, byl v rozporu s principem ústního a přímého jednání. Doba se i co do náročnosti řízení, smluv samotných, ze kterých sporné nároky plynou, možnostem dokazování atp. značně změnila. Vše je v podstatě náročnější a toto by mělo být i z hlediska pravidel procesu reflektováno.

4.4.1.3 Dvoufázové přípravné jednání

Druhou možností, vstřícnější k liknavému žalobci, by byla možnost řešit s ním nedostatek tvrzení v potřebném rozsahu přímo při přípravném jednání. A to i za situace, kdy se případně nedostaví druhá strana, jestliže stav žaloby nedovoluje rozhodnout pro její absenci. Na rozdíl od současného stavu, kdy není připuštěna (na rozdíl od jednání ve věci samé) možnost konat je, nedostaví-li se jedna ze stran, by mělo být zakotveno, že za situace, kdy se dostavil jen žalobce, ale nelze mu rozsudkem bez dalšího vyhovět pro

nedostavení se žalovaného¹⁵⁰, lze provést první fázi přípravného jednání. Tato by se odehrála jen se žalobcem. Při této příležitosti by soud vyzval žalobce k doplnění potřebných skutkových tvrzení a k označení důkazů k jejich prokázání. Žaloba by se tedy při tomto setkání dostala do stavu, ev. v následně stanovené lhůtě, kdy by mohlo být dále rozhodnuto na základě případně fingované nespornosti skutkových tvrzení. Žalovanému se tak dostane výhody, že bude k přípravnému jednání (přestože se již jedenkrát bez omluvy nedostavil) volán znovu, resp. k jeho druhé fázi, a dostane tak novou možnost obrany, včetně posunutí lhůty pro uvedení jeho skutkových tvrzení a návrhů na důkazy. Tuto výhodu mu poskytne sám žalobce svým nezodpovědným přístupem, kdy včas neuvedl potřebná skutková tvrzení. Nevyužije-li ji, je namístě rozhodnout v druhé fázi přípravného jednání pro jeho kontumaci, kdy žalobní tvrzení již budou ve stavu toto umožňujícím.

Nastat však může situace, kdy žalobce při první fázi přípravného jednání nesplní své procesní povinnosti či tak neučiní v dodatečně poskytnuté lhůtě. Za tohoto stavu je již na místě skutečně řízení pro jeho nečinnost ukončit, bez ohledu na aktivitu či pasivitu žalovaného. Žalobci se do tohoto okamžiku dostalo ze strany soudu veškeré možné procesní pomoci a není-li schopen nebo ochoten v řízení pokračovat, bylo by nesmyslné dále je vést a navyšovat náklady sporu. Ani druhá fáze přípravného jednání by pak neměla smysl, nařizovat ji za těchto okolností nepadá v úvahu. Pokračovat samotným jednáním ve věci by znamenalo svolat je toliko proto, aby žaloba byla zamítnuta, neunáší-li žalobce ani břemeno tvrzení i přes konané přípravné jednání. Lze jako o řešení uvažovat opět buď o zastavení řízení pro nečinnost žalobce, ev. o odmítnutí žaloby nebo o rozsudku pro nečinnost žalobce. Rozsudek by vytvořil překážku věci rozhodnuté, jde tedy o následek přísnější. Proti takovému řešení mluví skutečnost, že žalobce se na předvolání soudu dostavil, nečinný byl až následně, nicméně za svůj postup v řízení by měl být odpovědný. Není-li sám schopen v řízení náležitě vystupovat, zjistí soud tuto skutečnost při přípravném jednání či z písemné komunikace a tento stav je řešitelný ustanovením opatrovníka nebo zástupce, podle konkrétních okolností. Proto tato další nečinnost, dojde-li k ní, je charakteru nikoliv

¹⁵⁰ Nejsou-li splněny podmínky pro vydání rozsudku pro zmeškání, jelikož nejsou k dispozici skutková tvrzení v dostatečném rozsahu.

určité objektivní „nemohoucnosti“ žalobce, ale opět spíše jeho nezájmu, liknavosti a neposlušnosti. Z tohoto pohledu se následek v podobě rozsudku již tak přísným nejeví. Pro toto definitivní řešení pak hovoří i fakt, že jinak si žalobce podá žalobu podobné kvality znovu a soud se s ním bude opět scházet nejméně při první fázi přípravného jednání, což už je ale holým plýtváním prostředky rozpočtu. Přikláním se proto spíše k tomuto konečnému řešení jednou zahájené věci před rozhodnutím, které překážku do budoucna netvoří.

Závěr

Závěrem nelze než konstatovat, že současná úprava (s výjimkou skutečného uznání nároku žalovaným) je nevyhovující. Přestože s aplikací fikce ke kvalifikované výzvě se soudní praxe vyrovnala, nemění to nic na tom, že je nekoncepční a porušuje pravidla „nedotknutelnosti“ svobody dispozičních úkonů účastníků. Druhý případ fikce je o to komplikovanější, že úprava je rovněž i technicky nepropracovaná. Domnívám se, že provedenou analýzou v této práci byly tyto problémy podrobně objasněny, včetně z nich plynoucích důsledků.

Prioritou se zjevně stalo urychlování soudního řízení za cenu deformace nejen procesního institutu uznání, ale i postavení a povinností stran sporu, a umožnění fikcí i tam, kde nemají své místo. V úporné snaze za každou cenu postihnout pasivitu žalovaných zákonodárce poněkud přehlédli (či si předem nezjistil dostatek informací), že za nezanedbatelnou část průtahů soudních řízení nesou odpovědnost i ti, kdo tato jednání zahajují. V první řadě se tak měl při potřebných změnách zaměřit na soudní řízení komplexně a učinit si nejprve příslušný průzkum odpovídajícího rozsahu, v čem všem opravdu tkví příčiny zdlouhavého řízení. Kromě pasivity žalovaného zůstalo vše ostatní jaksi opominuto, zákonodárce se při změnách až s jakousi posedlostí zaměřil výlučně na žalovaného, s toliko jedinou výjimkou. Tou je určité, ale především na rozdíl od trestu pro žalovaného nikoliv nenapravitelné, potrestání liknavého žalobce při nedostavení se k přípravnému jednání. V podstatě s každou další novelou ještě dále přitvrzuje, aniž by naslouchal reakcím odborné veřejnosti před důsledky a zamyslel se nad tím, co na konci těchto dílčích a neprovázaných zásahů do soudního řádu z českého procesu vlastně vznikne.

Lze mu také vytýkat nízkou kvalitu a odbornost práce, kdy nejsou ošetřeny zcela očekávatelné situace, ke kterým v praxi nejen může dojít, ale také běžně dochází¹⁵¹, což z rozboru v této práci provedeného je zcela zřejmé. Kusé zásahy, bez zamyšlení se nad měněnými ustanoveními v kontextu s aplikačním postupem, umožňují vznik i zcela

¹⁵¹ Viz právě naprosto nedořešené situace při přípravném jednání z hlediska zkoumání podmínek až při něm, patové situace, kdy je nelze konat, ale pro absenci žalovaného nemůže být věc ani skončena, nutnosti přípravné jednání případně opakovat a další, které byly detailně dříve rozebrány.

neupravených a v podstatě tak i neřešitelných procesních situací. Korekce je třeba provést ve všech fázích řízení a nesvalovat veškerou odpovědnost na žalovanou stranu, kdy nekvalitní práce a nedostatečná součinnost žalobců zůstala zcela stranou. Postižení žalovaného by pak mělo být učiněno odpovídající formou, v souladu s charakterem procesních institutů. Zásah do dispozičních práv účastníků nelze akceptovat jako přijatelné řešení a v žádném případě jej nelze omluvit potřebou snížit zahlcení soudů. Od takového řešení by se měl zákonodárce zcela distancovat.

Mám za to, že se mi v této práci podařilo provést ucelený výklad problematiky procesního uznání, který dosud nebyl k dispozici. Pokud jde o instituty, které již v praxi fungují delší dobu, je v této práci proveden i podrobný exkurz do judikatury a nastínění možného řešení problematických momentů, které se v soudní praxi vyskytují. Práce je tedy nejen prací teoretickou, ale je využitelná i v reálném aplikačním procesu. Ke stejnému cíli jsem směřovala i v případě relativně nového procesního institutu, kterým je přípravné jednání. Z provedené analýzy úpravy však jednoznačně plyne, že v současné podobě umožňuje vznik procesních situací, které uspokojivě, bohužel, skutečně vyřešit nelze. Přínos práce v této části tak spočívá v jejich zmapování, což je nepochybně také důležité. Bez komplexní identifikace problematických míst nelze začít efektivně pracovat na jejich odstranění. Přínos proto dále dle mého názoru spočívá v rozboru, jak konkrétně se problém při aplikaci projeví, včetně souvislostí. Na to pak navazují zcela konkrétní návrhy, jak by měla být úprava změněna, aby byla funkční. Učiněné závěry tak mohou být i podkladovým materiálem pro případné legislativní úpravy či alespoň pro otevření odborné diskuze o nich.

Resumé v německém jazyce

Die Anerkennung des verklagten Anspruchs im tschechischen Zivilprozess ist ein immer lebendes Thema. Tschechische Zivilprozessordnung war in diesem Zusammenhang mehrmals novelliert, vor allem die Veränderungen mit Wirkungen ab 1. 1. 2001 (Ges. Nr. 30/2000 Slg.) und ab 1. 7. 2009 (Ges. Nr. 7/2009 Slg.) sind aber bis heute sehr diskutiert.

Prozessanerkennug ist eine Möglichkeit, wie Gerichtsprozess einfach beigelegt werden kann. In diesem Fall beklagte Partei ist mit Anspruch von ansuchender Partei einverstanden und keine weitere Beweisführung ist weiter nötig. Dann wird Gericht eben ein Anerkenntnisurteil abgeben. Die Anerkennung ist auch nur als Teilanerkennung oder Zwischenanerkennung möglich, und danach muss Gerichtsverhandlung natürlich fortgeführt werden. Das ist eine klassische und vor allem wirkliche Anerkennung. Man darf sagen, das diese Prozesssituationen im Grossen und Ganzen ohne Applikationsprobleme sind. Nur einige Teilfragen musste die Judikatur beantworten, was standardmässig ist.

Ausser wirklicher Anerkennug regelt aber die tschechische Zivilprozessordnung auch Anerkennugfiktionen. Es existieren zwei Fiktionen und beide sind mit Passivität der beklagten Partei verbunden. Im ersten Fall reagiert beklagte Partei in festgelegter Frist auf förmliche Aufforderung des Gerichts nicht. Diese Variante ist älter, existiert im Zivilprozessordnung schon ab 1. 1. 2001, und Reaktion der Rechtsexperten war schon damals nicht positiv. Die zweite Variante ist relativ neu und ist noch umstrittener. Diese Fiktion ist mit unentschuldigtem Fernbleiben der beklagten Seite bei Gerichtsvorverhandlung verbunden.

Beide Fälle stehen im Zusammenhang mit effektiver Vorbereitung auf die Gerichtsverhandlung. Bestimmter Druck ist natürlich nötig, beide Prozessparteien müssen unter angemessenem Druck sein und mit Gericht mitarbeiten. Falls streitende Parteien trotzdem Gerichtsweisungen nicht befolgen, muss Prozess natürlich weiter gehen. Fehlende Äusserung und ein Prozessstandpunkt müssen sonstwie anders ersetzt werden. Gewöhnlich und typisch in diesen Fällen ist aber Kontumaz und Kontumaturteil. Das ist klasisches Sanktionurteil. Und auch einzig mögliche Auslegung

den Rechtsexperten zufolge. Rechtswissenschaft und Rechtskunde sprechen nahtlos und eindeutig.

Der tschechischen Gesetzgeber benützt aber nicht die Kontumaz, sondern die Anerkennungsfiktion. Bei der Prozesanererkennung handelt sich um das Verfügungsgeschäft der Prozesparteien, also nur ihrer dispositives Recht im Gerichtsprozess. Fiktionen dieser prozesualen Handlungen sind unzulässig, ganze diese Konzeption ist falsch. Daneben ist neue rechtliche Regelung in diesem Gebiet nicht präzise genug und lückenlos. Das kompliziert weiter die Auslegung in Gerichtspraxis und die richtige und entsprechende Streitlösung, was natürlich unerwünschte Folgen mit sich bringt.

Abschliessend ist es leider notwendig zu resümieren, dass gegenwärtige Regelung problematisch und unkonzeptionell ist. Sie sollte sich so verändern, dass sie mindestens grundlegende Prinzipie des tschechischen Prozesses respektieren wird.

Abstrakt

Tématem této rigorózní práce jsou případy uznání žalovaného nároku v českém civilním procesu. Je zaměřena jak na skutečně učiněné uznání žalovaným, tak i na oba případy, kdy v občanském soudním řízení nastává jeho fikce. Základem práce je rozbor současné právní úpravy. Na ten pak navazuje analýza judikatury v dané oblasti a rozbor závěrů, které z ní vyplývají. Cílem je jednak komplexně zpracovat problematiku uznání a jeho fikcí a jednak poukázat na aplikační potíže, které platná právní úprava v praxi způsobuje. V návaznosti na ně se práce zaměřuje na možné způsoby jejich řešení za stávajících zákonných podmínek, jakož i na shrnutí, jakým směrem by se měla ubírat úprava *de lege ferenda*. Přínosem této práce tak má být soustředění maxima informací k danému tématu a spojení poznatků z oblasti teorie a soudní praxe. Práce je členěna kromě úvodu a závěru do 4 kapitol. První vymezuje obecně procesní uznání. V druhé kapitole je uznání rozebráno jako procesní úkon. Třetí kapitola pojednává o fikci uznání, nejprve ve společném úvodu a následně je samostatná část věnována fikci v důsledku nevyjádření se ke kvalifikované výzvě a druhá jako následek nedostavení se k přípravnému jednání. Poslední kapitola se zabývá zhodnocením současné úpravy a námětů *de lege ferenda*.

Abstrakt v anglickém jazyce

This doctoral paper deals with cases in which a defendant's claim is recognized in the Czech civil process. It is focused both on actually recognized claims of defendants, as well as cases, in which its fiction occurs in a civil legal proceeding. The work is based on an analysis of current legal regulations. This is followed by an analysis of the judicature in the given area and an analysis of conclusions, which arise from it. The goal, in part, is to comprehensively prepare the issue of recognition and its fiction, as well as to point out applied challenges, which the valid legal regulations lead to. In connection to them, the paper focuses on their potential means of resolution under the current legal conditions, as well as a summary of the direction in which the *de lege ferenda* amendment should take. As such, this paper should contribute to concentrating maximum information about the given topic and to incorporate findings from the area of theory and judicial practise. With the exception of the introduction and the conclusion, the paper is divided into 4 chapters. The first delineates general procedural recognition. The recognition is analysed in the second chapter as a procedural act. The third chapter discusses fiction of recognition, at first within the joint introduction and subsequently, an independent part deals with fiction resulting from a failure to express an opinion to a qualified challenge, and another part as the result of failure to appear to a prepared hearing. The final chapter is concerned with evaluating the current regulation and subjects of *de lege ferenda*.

Seznam použitých zkratk

o. s. ř. – Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

o. z. – Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Velký komentář soudního řádu - DRÁPAL Ljubomír; BUREŠ Jaroslav aj. *Občanský soudní řád I : Komentář § 1 až 200za*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. s. 1600. ISBN 978-80-7400-107-9.

Seznam použité literatury a pramenů

BARTONÍČKOVÁ, Klára; KŘIVÁČKOVÁ, Jana. Koncentrace civilního soudního řízení provedená zákonem č. 7/2009 Sb. a problémy s ní spojené. *Právní rozhledy*. 2009, 17, s. 611 – 615.

BEZOUŠKA, Petr. Krátké zamyšlení nad rozsudky pro uznání a pro zmeškání. *Právní rozhledy*. 2004, 1, s. 31 – 35.

DRÁPAL Ljubomír; BUREŠ Jaroslav aj. *Občanský soudní řád I : Komentář § 1 až 200za*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. s. 1600. ISBN 978-80-7400-107-9.

DRÁPAL Ljubomír; BUREŠ Jaroslav aj. *Občanský soudní řád II : Komentář § 201 až 376*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. s. 1776. ISBN 978-80-7400-107-9.

HORÁK, Pavel.; HROMADA, Miroslav. Výzva k vyjádření podle § 114b OSŘ v soudní praxi a několik poznámek k připravované novelizaci občanského soudního řádu. *Právní rozhledy*. 2005, 3, s. 92 – 95.

IŠTVÁNEK, František. *Přehled judikatury ve věcech rozsudků pro uznání, rozsudků pro zmeškání a podmínek odvolání*. 1. Vydání. Praha : ASPI, 2006, s. 160. ISBN 80-7357-165-X.

JIRSA, Jaromír. Perspektivy českého civilního procesu. *Právní rozhledy*. 2008, 12, s. 427 – 434.

JIRSA, Jaromír. Souhrnná novela občanského soudního řádu - příležitost ke změně. *Právní rozhledy*. 2009, 6, s. 198 – 208.

JIRSA, Jaromír. Civilní proces po účinnosti souhrnné novely občanského soudního řádu a několik dalších úvah nad jeho perspektivami. *Právní rozhledy*. 2011, 5, s. 153 – 163.

LAVICKÝ, Petr. Zmeškání účastníka a fikce dispozičních procesních úkonů. *Právní fórum*. 2009, 10, s. 401 – 413.

MACUR, Josef. Lze posuzovat procesní jednání stran podle ustanovení hmotného práva o vadách právních úkonů?. *Právní rozhledy*. 1995, 11, s. 440 – 443.

MACUR, Josef. Vysvětlovací povinnost strany nezatížené důkazním břemenem v civilním soudním řízení. *Právní rozhledy*. 2000, 5, s. 200 – 205.

MACUR, Josef. Rozsudek na základě fikce uznání nároku podle ustanovení § 114b o. s. ř.. *Bulletin advokacie*. 2002, 2, s. 28 – 36.

MACUR, Josef. K problematice urychlování civilního soudního řízení. *Právní rozhledy*. 2002, 3, s. 126 – 130.

ROZBORA, Marián. Kvalifikovaná výzva jako součást platebního rozkazu – poznámka k soudní praxi, *Právní rozhledy*. 2010, 7, s. 255 – 258.

SEDLÁČKOVÁ, Ivana. Rozsudek na základě fikce uznání nároku podle ust. § 114b o. s. ř., *Bulletin advokacie*. 2002, 6, s. 74 – 76.

SVOBODA, Karel. Chceme legální nebo arbitrážní pořádek?. *Soudní rozhledy*. 2010, 10, s. 353 – 355.

SVOBODA, Karel. K připravované rekonstrukci civilního procesu. *Právní rozhledy*. 2010, 10, s. 343 – 347.

SVOBODA, Karel. *Žaloba v civilním řízení*. 1. vyd., Praha : Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, s. 312. ISBN 978-80-7357-535-9.

SVOBODA, Karel. K soudcovským debatám nad podstatou koncentrace. *Právní rozhledy*. 2011, 10, s. 360 – 362.

ŠVESTKA, Jiří; SPÁČIL, Jiří; ŠKÁROVÁ Marta aj. *Občanský zákoník I, II : Komentář*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 2321. ISBN 978-80-7400-108-6.

WINTEROVÁ, Alena. Přípravné jednání v civilním soudním řízení. *Právní fórum*. 2009, 6, s. 226 – 231.

WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní*. 6. akt. vydání, Praha : Linde Praha, 2011, s. 711. ISBN 978-80-7201-842-0.

ZOULÍK, František. O podstatě a postavení procesního práva. *Právní rozhledy*. 2009, 12, s. 419 – 425.

Rozhodnutí Ústavního soudu ČR¹⁵²:

Nález Ústavního soudu ČR, sp. zn. IV. ÚS 544/05, ze dne 17. 10. 2006, uveřejněný ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu, č. 189/2006.

Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 16. 11. 2006, sp. zn. III. ÚS 91/06.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR:

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 10. 1998, sp. zn. 21 Cdo 60/98, uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 36/1999.

¹⁵² Seznam citovaných rozhodnutí je rozdělen na rozhodnutí ÚS ČR, NS ČR, VS a rozhodnutí soudů krajských bez dalšího členění. Uvnitř jednotlivých seznamů jsou pak rozhodnutí řazena chronologicky dle data vydání.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 5. 1999, sp. zn. 31 Cdo 2432/98, uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 38/2000.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 12. 2000, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 93/2001.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 4. 2002, sp. zn. 29 Odo 522/2001.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 9. 2003, sp. zn. 32 Odo 616/2003, uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 56/2003.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 12. 2003, sp. zn. 26 Cdo 390/2003.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 2. 2004, sp. zn. 25 Cdo 1839/2003, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 57/2005.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 3. 2004, sp. zn. 25 Cdo 228/2004 .

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. 8. 2004, sp. zn. 21 Cdo 1109/2004.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. 12. 2004, sp. zn. 25 Cdo 2142/2004.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 1. 2005, sp. zn. 32 Odo 387/2004.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. 3. 2005, sp. zn. 21 Cdo 1951/2004, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 21/2006.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 4. 2005, sp. zn. 29 Odo 1079/2003.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 4. 1. 2006, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 23/2007.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 2. 2006, sp. zn. 33 Odo 146/2006.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 12. 2006, sp. zn. 33 Odo 1455/2006.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 10. 2007, sp. zn. 22 Cdo 3994/2007.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 10. 2007, sp. zn. 28 Cdo 2949/2006.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 3. 1. 2008, sp. zn. 21 Cdo 221/2007.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 1. 2008, sp. zn. 32 Odo 416/2006.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 8. 2008, sp. zn. 21 Cdo 3358/2007.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 8. 2008, sp. zn. 21 Cdo 3597/2007.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 1. 2009, sp. zn. 23 Cdo 4194/2008.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 3. 2009, sp. zn. 22 Cdo 4272/2007, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 25/2010.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 4. 2009, sp. zn. 23 Cdo 1088/2009.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 7. 2009, sp. zn. 28 Cdo 2656/2008.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 7. 2009, sp. zn. 25 Cdo 2462/2009.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 7. 2009, sp. zn. 33 Cdo 1862/2007.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 7. 2009, sp. zn. 25 Cdo 1901/2007.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 8. 2009, sp. zn. 33 Cdo 3359/2007.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 8. 2009, sp. zn. 33 Cdo 2411/2007.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 1. 9. 2009, sp. zn. 22 Cdo 5226/2007.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 9. 2009, sp. zn. 23 Cdo 2632/2009.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 9. 2009, sp. zn. 21 Cdo 567/2008.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 10. 2009, sp. zn. 30 Cdo 2666/2007.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 2. 2010, sp. zn. 22 Cdo 2877/2008.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 3. 2010, sp. zn. 23 Cdo 216/2008.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 1. 2. 2011, sp. zn. 28 Cdo 4084/2010.

Rozhodnutí vrchních soudů:

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 16. 1. 2003, sp. zn. 12 Cmo 153/2002, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 32/2004 .

Rozhodnutí krajských soudů:

Usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 28. 12. 1994, sp. zn. 15 Co 437/94, uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 45/1996.

Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 31. 3. 2003, sp. zn. 14 Co 95/2003, uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 13/2004.

Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 16. 2. 2004, sp. zn. 16 Co 297/2003, uveřejněný v Soudních rozhledech č. 5, ročník 2004, str. 175.

Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 24. 4. 2006, sp. zn. 17 Co 487/2005, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 75/2007.

Usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 27. 7. 2009, sp. zn. 15 Co 306/2009, uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 92/2010.

Použité předpisy:

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 237/1991 Sb., o patentových zástupcích, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 344/1992 Sb., o katastru nemovitostí ČR, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 189/1994 Sb., o vyšších soudních úřednících, ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb, ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 484/2000 Sb., kterou se stanoví paušální sazby výše odměny za zastupování účastníka advokátem nebo notářem při rozhodování o náhradě nákladů v občanském soudním řízení, ve znění pozdějších předpisů.

Instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 3. prosince 2001, č. j. 505/2001-Org, kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy.

Důvodové zprávy k novelám soudního řádu:

Důvodová zpráva k zák. č. 171/1993 Sb., kterým se mění a doplňuje občanský soudní řád.

Důvodová zpráva k zák. č. 7/2009 Sb., kterým se mění zák. č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů a další související zákony.

Seznam příloh

Příloha č. 1 : Vzor usnesení o nařízení přípravného jednání

Seznam klíčových slov

procesní uznání

uznání žalovaného nároku

fikce procesního uznání

key words:

procedural recognition

recognition of a defendant's claim

procedural law fiction

Č. j.:
zn. žalobce:

U S N E S E N Í

Okresní soud v Jablonci nad Nisou rozhodl soudkyně Mgr. Ivanou Šoljakovou ve věci

žalobce (žalobkyně):

právně zastoupen/a :

proti

žalovanému (žalované):

právně zastoupen/a :

o

t a k t o :

I.

Ve shora uvedené věci soudkyně nařizuje přípravné jednání podle § 114c odst. 1 o. s. ř.

II.

**Termín stanovuje na _____ v _____ hod.
v budově Okresního soudu v Jablonci nad Nisou, Mírové nám. 5,
č. dv. 23, druhé patro.**

III.

**K tomuto jednání soudkyně tímto předvolává žalobce
_____, žalovaného _____ a dále právního zástupce
žalobce _____ a právního zástupce žalovaného
_____.**

**P o u č e n í
k pravidlům přípravného jednání:**

1. Účelem přípravného jednání je, aby byly objasněny podmínky řízení a účastníci do protokolu doplnili svá skutková tvrzení o skutečnostech rozhodných pro věc a učinili návrhy na provedení důkazů k jejich prokázání a případně splnili další procesní povinnosti dle pokynů soudu při tomto jednání.
2. Předmětem jednání tak bude kromě ověření splnění podmínek řízení zejména vyjasnění merita věci, zjištění a doložení rozhodných skutečností, a pokud možno odstranění sporu mezi stranami a jeho smírné vyřešení. Jinak příprava samotného jednání ve věci tak, aby při něm věc mohla být skončena.
3. **Při přípravném jednání soud** poskytne účastníkům potřebná procesní poučení o jejich právech a povinnostech a **vyzve je k doplnění právně významných skutkových tvrzení a návržení důkazů k jejich prokázání**. Zejména se bude jednat o následující tvrzení a důkazy k nim:

Žalobce:

Žalovaný:

4. Povinnost tvrzení a povinnost důkazní jsou účastníci povinni splnit do skončení přípravného jednání. Pouze z důležitých a objektivních důvodů jim může být na žádost poskytnuta dodatečná lhůta (maximálně 30 dnů) ke splnění těchto povinností.
5. Dodatečnou lhůtu lze poskytnout pouze v případě, že se až při přípravném jednání ukáže (z důvodů, na něž se účastníci objektivně nemohli předem připravit), že potřebují ke splnění povinnosti tvrzení a povinnosti důkazní delší lhůtu. Takovým důvodem rozhodně není neschopnost účastníka reagovat na výzvu soudu proto, že není náležitě připraven! Je tedy třeba si věc řádně předem ujasnit a také přinést s sebou veškeré důkazy, které má účastník sám v držení!!
6. Podle § 114c odst.5 o.s.ř. ke skončení přípravného jednání nastává tzv. koncentrace řízení – to konkrétně znamená, že **v projednávané věci lze uvést rozhodné skutečnosti o věci samé a označit důkazy k jejich prokázání jen do skončení tohoto jednání**, výjimečně ve lhůtě stanovené dle bodu 4. a 5..
7. K později uvedeným skutečnostem a označeným důkazům smí soud přihlédnout, jen jde-li o skutečnosti nebo důkazy, jimiž má být zpochybněna věrohodnost provedených důkazních prostředků, které nastaly až po přípravném jednání, nebo které účastník nemohl bez své viny včas uvést, jakož i ke skutečnostem nebo důkazům, které účastníci uvedli poté, co byl některý z nich vyzván k doplnění rozhodujících skutečností předsedou senátu v průběhu jednání podle § 118a odst. 2 o. s. ř..
8. Po skončení přípravného jednání, bude-li to s ohledem na jeho výsledek možné, bude bezprostředně následovat jednání k projednání věci samé!!

9. Následky nedostavení se účastníků k přípravnému jednání dle § 114c odst. 6 a odst. 7 o. s. ř.:

Nedostaví-li se žalobce k přípravnému jednání, ačkoliv byl řádně a včas předvolán nejméně 20 dnů předem, aniž by se včas a z důležitého důvodu omluvil, soud řízení, s výjimkou věcí uvedených v § 120 odst. 2 o. s. ř., zastaví.

Nedostaví-li se žalovaný k přípravnému jednání, ačkoliv byl řádně a včas předvolán nejméně 20 dnů předem, a řádně mu byla doručena žaloba, aniž by se včas a z důležitého důvodu omluvil, má se za to, s výjimkou věcí, v nichž nelze uzavřít a schválit smír (§ 99 odst. 1 a 2), a věcí uvedených v § 120 odst. 2 o. s. ř., že uznává nárok, který je proti němu uplatňován žalobou, a soud o věci rozhodne rozsudkem pro uznání. To neplatí, jsou-li splněny předpoklady pro zastavení řízení nebo odmítnutí žaloby.

P o u ě n í o opravném prostředku: Proti tomuto usnesení není odvolání přípustné.

V Jablonci nad Nisou dne

Mgr. Ivana Šoljaková
Samosoudce

Obecná poučení:

1. K jednání je třeba přinést občanský průkaz, event. jiný doklad totožnosti a toto předvolání.
2. Je-li účastník zaměstnán, oznámí svému zaměstnavateli, že je předvolán a má právo, aby mu zaměstnavatel poskytl na dobu účasti při jednání soudu pracovní volno bez náhrady mzdy.
3. Je-li zástupcem účastníka advokát nebo notář, je povinen mít u sebe průkaz advokáta nebo notáře. Není-li zástupce advokátem nebo notářem a je zaměstnán, oznámí svému zaměstnavateli, že je předvolán. Má právo, aby mu zaměstnavatel poskytl na dobu účasti při přípravě jednání pracovní volno bez náhrady mzdy.
4. Účastník řízení má právo se vyjádřit k osobám soudců a přísedících, kteří mají podle rozvrhu práce věc projednat a rozhodnout. Rozvrh práce každého soudu je veřejně přístupný; každý má právo do něho u soudu nahlédnout a učinit si z něj výpisy nebo opisy.
5. Účastník řízení může požadovat náhradu nákladů, které mu v řízení vzniknou, zejména hotové výdaje (včetně soudního poplatku), ušlý výdělek, náklady důkazů, a odměnu za zastupování advokátem nebo notářem. O náhradě nákladů řízení rozhodne soud v rozhodnutí, kterým se u něj řízení končí.

Postup pro uplatnění nákladů:

- I. Jste-li v pracovním poměru nebo v poměru obdobném pracovnímu poměru a budete-li žádat v rámci náhrady nákladů řízení náhradu ušlého výdělku za dobu účasti u soudu, nechte si na tomto předvolání potvrdit průměrný hodinový výdělek.

Potvrzení zaměstnavatele

Potvrzují, že předvolaný(á) _____
má průměrný hrubý hodinový výdělek ve výši _____ Kč. Jeho (Její) pracovní doba v den předvolání je od _____ do _____ včetně neplacené přestávky na jídlo a oddech v trvání _____ minut na pracovišti v _____
Ušlý výdělek mu (jí) bude sražen ze mzdy (platu).
V _____ dne _____

razítko a podpis

- II. Jste-li výdělečně činný jinak než v pracovním poměru nebo v poměru obdobném pracovnímu poměru a budete-li žádat v rámci náhrady nákladů řízení náhradu ušlého výdělku za dobu účasti u soudu, předložte poslední pravomocný platební výměr orgánu vykonávajícího správu daně, jenž předchází dni, za který budete náhradu ušlého výdělku požadovat.
- III. Budete-li žádat v rámci náhrady nákladů řízení náhradu místního přepravného, předložte jízdenku z hromadného veřejného dopravního prostředku.
- IV. Jestliže bydlíte, pracujete nebo se dočasně zdržujete v jiném místě, než kam jste předvolán, a budete-li žádat v rámci náhrady nákladů řízení náhradu přepravného, předložte jízdenku z hromadného veřejného dopravního prostředku; v případě, že jste použil k cestě vlastní motorové vozidlo, můžete požadovat náhradu jízdného podle právních předpisů o cestovních náhradách. V tomto případě je nutno předložit technický průkaz tohoto vozidla (velký), příp. i aktuální doklad o nákupu pohonných hmot, jejich ceně a oznámit i přesný počet ujetých kilometrů.

Kc :

Usnesení shora je uloženo v ISASu, rozešli takto:

obálkou typ 2 (náhradní doručení vyloučeno) všem předvolaným dle bodu III. na adresy shora

+ **přípoj** : žalobci : vyjádření žalovaného z č.l. :
 zástupci žalobce : vyjádření žalovaného z č.l. :
 žalovanému : žalobu
 zástupci žalovaného : žalobu

LH: přípravné jednání – při závadě v doručení předlož ihned!